כתובות

עין יעקב

geulaquiz.com

פרק א

א כתובות פרק א - תָּנֵי בַּר קַפָּרָא: בְּתוּלָה נִשֵּׂאת בְּרֹבִיעִי וְנִבְעֶלֶת בַּחֲמִישִׁי, הוֹאִיל וְנֶאֱמְרָה בּוֹ בְּרָכָה לַדָּגִים. אַלְמָנָה נִשֵּׂאת בַּחֲמִישִׁי וְנִבְעֶלֶת בְּשִׁשִּׁי, הוֹאִיל וְנֶאֱמְרָה בּוֹ בְּרָכָה לָאָדָם.

ב א דָּרַשׁ בַּר קַפָּרָא: גְּדוֹלִים מַעֲשֵׂי צַדִּיקִים יוֹתֵר מִמַּעֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ, דְּאִלּוּ בְּמַעֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ כְּתִיב: (ישעיהו מ״ח:י״ג) ״אַף יָדִי יָסְדָה אֶרֶץ וימיני טִפְּחָה שָׁמָיִם״, וְאִלּוּ בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם שֶׁל צַדִּיקִים כְּתִיב: (שמות ט״ו:י״ז) ״מָכוֹן לְשִׁבְתְּךָ פָּעַלְתָּ ה׳, מִקְדָּשׁ ה׳ כּוֹנְנוּ יָדֶיךָ״. הֵשִׁיב בַּבְלִי אֶחָד וְרַבִּי חִיָּא שְׁמוֹ: (תהילים צ״ה:ה׳) ״וְיַבֶּשֶׁת יָדָיו יָצָרוּ״, ״יָדוֹ׳ כְּתִיב. וְהָכְתִיב: ״יָצְרוּ׳? אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: יָצְרוּ אֶצְבְּעוֹתָיו, כְּדִכְתִיב: (שם ח) ״כִּי אֶרְאֶה שָׁמֶיךָ מַעֲשֵׂה אֶצְבְּעֹתֶיךָ״ וְגוֹ׳. מֵיתִיבִי: (שם יט) ״הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל, וּמַעֲשֵׂה יָדָיו מַגִּיד הָרָקִיעַ״. הָכִי קָאָמַר: מַעֲשֵׂי יְדֵיהֶם שֶׁל צַדִּיקִים, מִי מַגִּיד? הָרָקִיעַ, וּמַאי נִיהוּ? מָטָר.

ג ב דָּרַשׁ בַּר קַפָּרָא: מַאי דִּכְתִיב: (דברים כ״ג:י״ד) ״וְיָתֵד תִּהְיֶה לְךָ עַל אָזְנֶךָ״. אַל תִּקְרֵי: ׳אָזְנֶךָ׳ אֶלָּא ׳אָזְנְךָ׳, שֶׁאִם יִשְׁמַע אָדָם דָּבָר שֶׁאֵינוֹ הָגוּן, יָנִיחַ אֶצְבְּעוֹתָיו אֶצְבָּעוֹ בְּאָזְנָיו. וְהַיְנוּ דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מִפְּנֵי מָה אֶצְבְּעוֹתָיו שֶׁל אָדָם דּוֹמוֹת לְיִתְדוֹת, מַאי טַעְמָא? אִילֵימָא מִשּׁוּם דְּמִסְתַּלְקָן, כָּל חֲדָא וַחֲדָא לְמִלְתֵיהּ עָבְידָא! דְּאָמַר מַר: זוֹ זֶרֶת, זוֹ קְמִיצָה, זוֹ אֻמָּה, זוֹ אֶצְבַּע, זוֹ גּוּדָּל. אֶלָּא מַאי טַעְמָא מְשֻׁפּוֹת כִּיתֵדוֹת? שֶׁאִם יִשְׁמַע אָדָם דָּבָר שֶׁאֵינוֹ הָגוּן, יָנִיחַ אֶצְבְּעוֹתָיו בְּאָזְנָיו. תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: מִפְּנֵי מָה אֹזֶן כֻּלָּהּ קָשָׁה וְהָאַלְיָה (שלה) רַכָּה? שֶׁאִם יִשְׁמַע אָדָם דָּבָר שֶׁאֵינוֹ הָגוּן, יָכוֹף אַלְיָה לְתוֹכָהּ. תָּנוּ רַבָּנָן: אַל יַשְׁמִיעַ אָדָם לְאָזְנָיו דְּבָרִים בְּטֵלִים, מִפְּנֵי שֶׁהֵם נִכְוִים תְּחִלָּה לָאֲבָרִים.

ד ג אָמַר רַב נַחְמָן: אָמַר לִי הוֹנָא בַּר נָתָן תָּנָא: מִנַּיִן לְבִרְכַּת חֲתָנִים בַּעֲשָׂרָה? שֶׁנֶּאֱמַר: (רות ד׳:ב׳) ״וַיִּקַּח (בועז) עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים״ וְגוֹ׳. וְרַבִּי אַבָּהוּ אָמַר: מֵהָכָא: (תהילים ס״ח:כ״ז) ״בְּמַקְהֲלוֹת בָּרְכוּ אֱלֹהִים, ה׳ מִמְּקוֹר יִשְׂרָאֵל״. וְרַב נַחְמָן, בְּהַאי קְרָא דְּרַבִּי אַבָּהוּ, מַאי דָּרִישׁ בֵּיהּ? מִיבָּעְיָא לֵיהּ לְכִדְתַנְיָא: הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מִנַּיִן שֶׁאֲפִלּוּ עֲבָרִים שֶׁבְּמֵעֵי אִמָּן אָמְרוּ שִׁירָה עַל הַיָּם? שֶׁנֶּאֱמַר: ״בְּמַקְהֲלוֹת בָּרְכוּ אֱלֹהִים אֲדֹנָי מִמְּקוֹר יִשְׂרָאֵל״. [וְאִידָךְ? אִם כֵּן, לֵימָא קְרָא: ׳מִמְּקוֹר׳? עַל עִסְקֵי מָקוֹר. וְרַבִּי אַבָּהוּ, בְּהַאי קְרָא דְּרַב נַחְמָן, מַאי דָּרִישׁ בֵּיהּ? הַהוּא מִיבָּעֵי לֵיהּ לְמִדְרָשׁ: ׳עַמּוֹנִי׳ וְלֹא עַמּוֹנִית, ׳מוֹאָבִי׳, וְלֹא מוֹאָבִית. דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ לְבָרָכָה, לָא סַגְיָא דְּלָאו זְקֵנִים? וְאִידָךְ, אִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ לְמִדְרָשׁ, לָא סָגֵי דְּלָאו עֲשָׂרָה? אֵין! לְפִרְסוּמֵי מִלְּתָא, וְכִדְאָמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל לְרַב חַנָּא בַּגְדָתָאָה: פּוֹק וְאַיְתֵי לִי בֵּי עֲשָׂרָה, וְאֵימָא לָךְ בְּאַנְפַּיְהוּ: הַמְזַכֶּה לְעַבָּר קָנָה, וְהִלְכְתָא: הַמְזַכֶּה לְעַבָּר לֹא קָנָה. תָּנוּ רַבָּנָן: מְבָרְכִין בִּרְכַּת חֲתָנִים בְּבֵית חֲתָנִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף בְּבֵית הָאֵרוּסִין מְבָרְכִין אוֹתָהּ. אָמַר אַבָּיֵי: וּבִיהוּדָה שָׁנוּ, מִפְּנֵי שֶׁמִּתְיַחֵד עִמָּהּ: תַּנְיָא אִידָךְ: מְבָרְכִין בִּרְכַּת חֲתָנִים בְּבֵית חֲתָנִים, וּבִרְכַּת אֵרוּסִין בְּבֵית הָאֵרוּסִין. ׳בִּרְכַּת אֵרוּסִין׳ מַאי מְבָרֵךְ? רַבִּין בַּר רַב אַדָּא וְרַבָּה בַּר רַב אַדָּא, תַּרְוַיְיהוּ מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב יְהוּדָה, אָמְרֵי: ״בָּרוּךְ אַתָּה ה׳, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ עַל הָעֲרָיוֹת, וְאָסַר לָנוּ אֶת הָאֲרוּסוֹת, וְהִתִּיר לָנוּ אֶת הַנְּשׂוּאוֹת עַל יְדֵי חֻפָּה וְקִדּוּשִׁין״. רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא מְסַיֵּם בָּהּ מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב יְהוּדָה: ״בָּרוּךְ אַתָּה ה׳, מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי חֻפָּה וְקִדּוּשִׁין״. מַאן דְּלָא חָתִים, מִידֵּי דַּהֲוָה אַבִּרְכַּת פֵּרוֹת וְאַבִּרְכַּת מִצְוֹות. וּמַאן דְּחָתִים, מִידֵּי דַּהֲוָה אַקִּדּוּשָׁא. תָּנוּ רַבָּנָן: מְבָרְכִין בִּרְכַּת חֲתָנִים בַּעֲשָׂרָה כָּל שִׁבְעָה. אָמַר רַב יְהוּדָה: וְהוּא שֶׁבָּאוּ פָּנִים חֲדָשׁוֹת. מַאי מְבָרֵךְ? אָמַר רַב יְהוּדָה: ״בָּרוּךְ אַתָּה ה׳, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהַכֹּל בָּרָא לִכְבוֹדוֹ״. ו״אֲשֶׁר יָצַר אֶת הָאָדָם״. ו״יוֹצֵר הָאָדָם״. ו״אֲשֶׁר יָצַר אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, בְּצֶלֶם דְּמוּת תַּבְנִיתוֹ, וְהִתְקִין לוֹ מִמֶּנּוּ בִּנְיַן עֲדֵי עַד. בָּרוּךְ אַתָּה ה׳, יוֹצֵר הָאָדָם״. ״שׂוֹשׂ תָּשִׂישׂ וְתָגֵל הָעֲקָרָה, בְּקִבּוּץ בָּנֶיהָ לְתוֹכָהּ בְּשִׂמְחָה. בָּרוּךְ אַתָּה ה׳, מְשַׂמֵּחַ צִיּוֹן בְּבָנֶיהָ״. ״שַׂמֵּחַ תְּשַׂמַּח רֵעִים הָאֲהוּבִים כְּשַׂמֶּחֱךָ יְצִירְךָ בְּגַן עֵדֶן מִקֶּדֶם. בָּרוּךְ אַתָּה ה׳, מְשַׂמֵּחַ חָתָן וְכַלָּה״. ״בָּרוּךְ אַתָּה ה׳, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּרָא שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה, חָתָן וְכַלָּה, גִּילָה, רִנָּה, דִּיצָה וְחֶדְוָה, אַהֲבָה וְאַחֲוָה וְשָׁלוֹם וְרֵעוּת. מְהֵרָה ה׳ אֱלֹהֵינוּ, יִשָּׁמַע בְּעָרֵי יְהוּדָה וּבְחוּצוֹת יְרוּשָׁלַיִם, קוֹל שָׂשׂוֹן וְקוֹל שִׂמְחָה, קוֹל חָתָן וְקוֹל כַּלָּה, קוֹל מִצְהֲלוֹת חֲתָנִים מֵחֻפָּתָם וּנְעָרִים מִמִּשְׁתֵּה נְגִינָתָם. בָּרוּךְ אַתָּה ה׳, מְשַׂמֵּחַ חָתָן עִם הַכַּלָּה״.

ה לֵוִי אִיקְלַע לְבֵי רַבִּי בְּהִלּוּלֵיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּרֵיהּ, בְּרִיךְ חָמֵשׁ]. רַב (אמי) [אַסִי], אִקְלַע לְבֵי רַב אַשִׁי בְּהִלּוּלֵיהּ דְּמַר בְּרֵיהּ, בְּרִיךְ שִׁית. לֵימָא בְּהָא קָמִיפְּלְגִי, דְּמַר סָבַר: חֲדָא יְצִירָה הֲוָאי, וּמַר סָבַר: שְׁתֵּי יְצִירוֹת הֲווּ. לָא, דְּכוּלֵי עָלְמָא חֲדָא יְצִירָה הֲוָאי; מַר סָבַר: בָּתַר מַחֲשָׁבָה אַזְלִינַן, וּמַר סָבַר: בָּתַר מַעֲשֶׂה אַזְלִינַן. כִּי הָא דְּרַב יְהוּדָה רָמֵי: כְּתִיב: (בראשית א׳:כ״ז) ״וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ״, וּכְתִיב: (שם ה) ״זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם״, הָא כֵּיצַד? בַּתְּחִלָּה עָלָה בְּמַחֲשָׁבָה לִבְרֹאוֹת שְׁנַיִם, וּלְבַסּוֹף נִבְרָא אֶחָד.

ו ד רַב חִיָּא בַּר אַבָּא, מַקְרֵי בְּנֵיהּדְּרֵישׁ לָקִישׁ הֲוָה, וְאָמְרֵי לָהּ: מַתְנִיבְּרֵיהּ דְּרֵישׁ לָקִישׁ הֲוָה. שָׁכִיב לֵיהּ יְנוּקָא, יוֹמָא קַמָּא לָא אָזַל לְגַבֵּיהּ. לְמָחָר דַּבְּרֵיהּ לֵיהוּדָה בַּר נַחְמָנִי מְחַרְגְּמָנֵיהּ. אָמַר לֵיהּ: קוּם אֵימָא מִלְּתָא כָּל קָבֵל יְנוּקָא. פָּתַח וְאָמַר: (דברים ל״ב:י״ט) ״וַיַּרְא ה׳ וַיִּנְאָץ מִכַּעַס בָּנָיו וּבְנֹתָיו״, דּוֹר שֶׁאָבוֹת מְנָאֲצִין לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כּוֹעֵס עַל בְּנֵיהֶם וְעַל בְּנוֹתֵיהֶם וּמֵתִים כְּשֶׁהֵם קְטַנִּים. וְאֵיכָא דְּאָמְרִי: בָּחוּר הָוָה, וְהָכִי קָאָמַר לֵיהּ: (ישעיהו ט׳:ט״ז) ״עַל כֵּן עַל

בַּחוּרָיו לֹא יִשְׂמַח אֲדֹנָי, וְאֶת יְתֹמָיו וְאֶת אַלְמְנֹתָיו לֹא יְרַחֵם, כִּי כֻלּוֹ חָנֵף וּמֵרַע, וְכָל פֶּה דִּבֶּר נְבָלָה, בְּכָל זֹאת לֹא שָׁב אַפּוֹ וְעוֹד יָדוֹ נְטוּיָה". מַאי "וְעוֹד יָדוֹ נְטוּיָה"? אָמַר רַב חָנָן בַּר רַב: הַכֹּל יוֹדְעִין, כַּלָּה לָמָּה נִכְנְסָה לַחֻפָּה, אֶלָּא כָּל הַמְנַבֵּל פִּיו וּמוֹצִיא דִּבַּר נְבָלָה מִפִּיו, אֲפִלּוּ נָחָתָם לוֹ גְּזַר דִּינוֹ שֶׁל שִׁבְעִים שָׁנָה לְטוֹבָה, נֶהְפָּךְ עָלָיו לָרָעָה. אָתָא לִנְחוּמֵי, צְעוּרֵי קָא מְצַעַר לֵיהּ? הָכִי קָאָמַר לֵיהּ: חָשִׁיב אַתְּ לְאַתְפּוּסֵי אַדַּרְא. אָמַר לֵיהּ: קוּם אֵימָא מִלְּתָא כְּנֶגֶד שִׁבְחוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. פָּתַח וְאָמַר: "הָאֵל הַגָּדוֹל בְּרֹב גְּדֻלּוֹ, אַדִּיר וְחָזָק בְּרֹב נוֹרָאוֹת, מְחַיֶּה מֵתִים בְּמַאֲמָרוֹ, עוֹשֶׂה גְּדוֹלוֹת עַד אֵין חֵקֶר וְנִפְלָאוֹת עַד אֵין מִסְפָּר. בָּרוּךְ אַתָּה ה', מְחַיֵּה הַמֵּתִים". אָמַר לוֹ: קוּם אֵימָא מִלְּתָא כְּנֶגֶד אֲבֵלִים. פָּתַח וְאָמַר: "אַחֵינוּ (המנוגעין) [הַמְיֻגָּעִין] וְהַמְרֻכָּאִין בָּאֵבֶל הַזֶּה, תְּנוּ לְבַבְכֶם לַחֲקֹר אֶת זֹאת, זֹאת הִיא עוֹמֶדֶת לָעַד, נָתִיב הוּא מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית. רַבִּים שָׁתוּ, רַבִּים יִשְׁתּוּ, כְּמִשְׁתֶּה רִאשׁוֹנִים כָּךְ מִשְׁתֶּה אַחֲרוֹנִים. אַחֵינוּ, בַּעַל נֶחָמוֹת יְנַחֵם אֶתְכֶם. בָּרוּךְ מְנַחֵם אֲבֵלִים". אָמַר אַבַּיֵי: 'רַבִּים שָׁתוּ' לֵימָא, 'רַבִּים יִשְׁתּוּ', לָא לֵימָא. 'מִשְׁתֶּה רִאשׁוֹנִים' לֵימָא, 'מִשְׁתֶּה אַחֲרוֹנִים' לָא לֵימָא. דְּאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, וְכֵן תָּנָא מִשְׁמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי: לְעוֹלָם אַל יִפְתַּח אָדָם פִּיו לַשָּׂטָן. אָמַר רַב יוֹסֵף: מַאי קְרָאָה? (ישעיהו א׳:י׳) "כִּסְדֹם הֲיִינוּ לַעֲמֹרָה דָּמִינוּ". מַאי אַהֲדְרוּ לֵיהּ? (שם) "שִׁמְעוּ דְבַר ה' קְצִינֵי סְדֹם" וְגוֹ'. אָמַר לֵיהּ: קוּם אֵימָא מִלְּתָא כְּנֶגֶד מְנַחֲמֵי אֲבֵלִים. פָּתַח וְאָמַר: אַחֵינוּ, גּוֹמְלֵי חֲסָדִים בְּנֵי גּוֹמְלֵי חֲסָדִים, הַמַּחֲזִיקִים בִּבְרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ. (שֶׁנֶּאֱמַר: (בראשית י״ח:י״ט) "כִּי יְדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה אֶת בָּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ" וְגוֹ'.) אַחֵינוּ, בַּעַל הַגְּמוּל יְשַׁלֵּם לָכֶם גְּמוּלְכֶם. בָּרוּךְ אַתָּה ה', מְשַׁלֵּם הַגְּמוּל. אָמַר לֵיהּ: קוּם אֵימָא מִלְּתָא כְּנֶגֶד כָּל יִשְׂרָאֵל. פָּתַח וְאָמַר: רִבּוֹן הָעוֹלָמִים! פְּדֵה וְהַצֵּל, מַלֵּט וְהוֹשַׁע עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל מִן הַדֶּבֶר וּמִן הַחֶרֶב וּמִן הַבִּזָּה וּמִן הַשִּׁדָּפוֹן וּמִן הַיֶּרְקוֹן וּמִכָּל מִינֵי פֻּרְעָנֻיּוֹת הַמִּתְרַגְּשׁוֹת וּבָאוֹת בָּעוֹלָם, טֶרֶם נִקְרָא וְאַתָּה תַּעֲנֶה, בָּרוּךְ אַתָּה ה', עוֹצֵר הַמַּגֵּפָה.

ז [אָמַר עוּלָא, וְאַמְרִי לָהּ בְּמַתְנִיתָא תָּנָא: עֲשָׂרָה כּוֹסוֹת תִּקְּנוּ חֲכָמִים בְּבֵית הָאָבֵל, שְׁלֹשָׁה קֹדֶם אֲכִילָה, כְּדֵי לִפְתֹּחַ אֶת בְּנֵי מֵעָיו. שְׁלֹשָׁה בְּתוֹךְ אֲכִילָה, כְּדֵי לִשְׂרוֹת אֲכִילָה שֶׁבְּמֵעָיו. וְאַרְבָּעָה לְאַחַר אֲכִילָה, אֶחָד כְּנֶגֶד 'חַזְנֵי הָעִיר', וְאֶחָד כְּנֶגֶד 'בִּרְכַּת הָאָרֶץ', וְאֶחָד כְּנֶגֶד 'בּוֹנֶה יְרוּשָׁלַיִם', וְאֶחָד כְּנֶגֶד 'הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב'. הוֹסִיפוּ עֲלֵיהֶם אַרְבָּעָה: אֶחָד כְּנֶגֶד 'חַזְנֵי הָעִיר'. וְאֶחָד כְּנֶגֶד 'פַּרְנְסֵי הָעִיר', וְאֶחָד כְּנֶגֶד 'בֵּית הַמִּקְדָּשׁ', וְאֶחָד כְּנֶגֶד 'רַבָּן גַּמְלִיאֵל'. הִתְחִילוּ הָיוּ שׁוֹתִין וּמִשְׁתַּכְּרִין. הֶחֱזִירוּ הַדָּבָר לְיָשְׁנָה. מַאי 'רַבָּן גַּמְלִיאֵל'?] דְּתַנְיָא: בָּרִאשׁוֹנָה הָיְתָה הוֹצָאַת הַמֵּת קָשָׁה לְקְרוֹבָיו יוֹתֵר מִמִּיתָתוֹ, עַד שֶׁהָיוּ מַנִּיחִין אוֹתוֹ וּבוֹרְחִין. עַד שֶׁבָּא רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְנָהַג קַלּוּת בְּעַצְמוֹ, וְהוֹצִיאוּהוּ בִּכְלֵי פִּשְׁתָּן, וְנָהֲגוּ כָּל הָעָם אַחֲרָיו לְהוֹצִיא בִּכְלֵי פִּשְׁתָּן. אָמַר רַב פָּפָּא: וְהָאִידָּנָא נָהוּג עָלְמָא, אֲפִלּוּ בְּצָרְדָא בַּר־זוּזָא.

ח ה אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי, אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: כָּל הַיּוֹצֵא לְמִלְחֶמֶת בֵּית דָּוִד, גֵּט כְּרִיתוּת כּוֹתֵב לְאִשְׁתּוֹ, דִּכְתִיב: (ש״א יז) "וְאֶת אַחֶיךָ תִּפְקֹד לְשָׁלוֹם וְאֶת עֲרֻבָּתָם תִּקָּח". מַאי "וְאֶת עֲרֻבָּתָם תִּקָּח"? תָּנֵי רַב יוֹסֵף: דְּבָרִים הַמְעָרְבִים בֵּינוֹ לְבֵינָהּ.

ט [הַהוּא דְּאָתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל הַזָּקֵן. אָמַר לוֹ: רַבִּי, בָּעַלְתִּי וְלֹא מָצָאתִי דָּם. אָמְרָה לוֹ: רַבִּי, מִמִּשְׁפַּחַת דּוֹרְקְטִי אֲנִי, שֶׁאֵין לָהֶן לֹא דַּם נִדָּה וְלֹא דַּם בְּתוּלִים. בָּדַק רַבָּן גַּמְלִיאֵל בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ, וּמָצָא כִּדְבָרֶיהָ. אָמַר לוֹ: לֵךְ זְכֵה בְּמִקֶּחֵךְ, אַשְׁרֶיךָ שֶׁזָּכִיתָ לְמִשְׁפַּחַת דּוֹרְקְטִי. מַאי 'דּוֹרְקְטִי'? דּוֹר קָטוּעַ. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: תַּנְחוּמִים שֶׁל הֶבֶל נִחֲמוּ רַבָּן גַּמְלִיאֵל לְאוֹתוֹ הָאִישׁ, דְּתָנֵי רַבִּי חִיָּא: כְּשֵׁם שֶׁהַשְׁאוֹר יָפֶה לָעִסָּה, כָּךְ דָּמִים יָפִים לָאִשָּׁה. וְתָנָא מְשׁוּם רַבִּי מֵאִיר: כָּל אִשָּׁה שֶׁדָּמֶיהָ מְרֻבִּין, בָּנֶיהָ מְרֻבִּים.]

י מַאי אַלְמָנָה? אָמַר רַבִּי חָנָא בַּגְּדָתָאָה: 'אַלְמָנָה' עַל שֵׁם מָנָה. אַלְמָנָה מִן הָאָרוּסִין, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? אֵידִי דְּהָא קָרֵי לָהּ 'אַלְמָנָה', הָא נַמִּי קָרֵי לָהּ 'אַלְמָנָה'. אַלְמָנָה דִּכְתִיבָא בְּאוֹרַיְתָא, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? דַּעֲתִידִין רַבָּנָן דִּמְתַקְּנֵי לָהּ מָנָה. וּמִי כָּתַב קְרָא לֶעָתִיד? אִין, דִּכְתִיב: (בראשית ב׳:י״ד) "וְשֵׁם הַנָּהָר הַשְּׁלִישִׁי חִדֶּקֶל, הוּא הַהֹלֵךְ קִדְמַת אַשּׁוּר". וְתָנָא רַב יוֹסֵף: 'אַשּׁוּר' זוֹ סְלֵיקָא, וּמִי הֲוַאי? אֶלָּא דַּעֲתִידָה, הָכָא נַמִּי דַּעֲתִידָה!

יא וְאָמַר רַב חָנָא בַּגְּדָתָאָה: 'מָטָר' מַשָּׁקָה, מַרְוֶה וּמְזַבֵּל וּמְעַדֵּן וּמַמְשִׁיךְ. אָמַר רָבָא בַּר רַבִּי יְשָׁעְיָאל, וְאִיתֵּימָא רַב יֵימַר בַּר שְׁלֶמְיָא: מַאי קְרָאָה? (תהילים ס״ה:י״א) "תְּלָמֶיהָ רַוֵּה נַחֵת גְּדוּדֶיהָ בִּרְבִיבִים תְּמֹגְגֶנָּה, צִמְחָהּ תְּבָרֵךְ". אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: 'מְזַבֵּחַ' מְזִיחַ וּמַזִּין, מְחַבֵּב וּמְכַפֵּר. [הֵינוּ] 'מְכַפֵּר' הֵינוּ 'מְזִיחַ'? מְזִיחַ גְּזֵרוֹת, וּמְכַפֵּר עֲוֹנוֹת.

יב וְאָמַר רַב חָנָא בַּגְּדָתָאָה: 'תַּמְרֵי' מְשַׁחְנָן, מַשְׁבְּעָן, מְשַׁלְשְׁלָן, מְאַשְּׁרָן וְלָא מְפַנְּקָן. אָמַר רַב: אָכַל תְּמָרִים אַל יוֹרֶה. מֵיתִיבִי: תְּמָרִים, שַׁחֲרִית וְעַרְבִית, יָפוֹת. בְּמִנְחָה, רָעוֹת. בַּצָּהֳרַיִם, אֵין כְּמוֹתָן, וּמְבַטְּלוֹת שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים: מַחֲשָׁבָה רָעָה וְחֲלִי מֵעַיִם וְתַחְתּוֹנִיּוֹת. מִי אֲמְרִינַן דְּלָא מַעֲלוּ? עִלְּוֵי מַעֲלוּ, וּלְפִי שַׁעְתָּא טָרְדָא, מִידֵּי דַּהֲוָה אַחֲמָרָא, דְּאָמַר מַר: הַשּׁוֹתֶה רְבִיעִית יַיִן, אַל יוֹרֶה. וְאִי בָּעֵית אֵימָא: לָא קַשְׁיָא, הָא מִקַּמֵּי נַהֲמָא, הָא לְבָתַר נַהֲמָא. דְּאָמַר אַבַּיֵי: אָמְרָה לִי אֵם: תַּמְרֵי מִקַּמֵּי נַהֲמָא, כִּי נַרְגָּא לְדִיקוּלָא. בָּתַר נַהֲמָא, כִּי עִבְרָא לְדָשָׁא. 'דְּשָׁא' אָמַר רָבָא: דֶּרֶךְ שָׁם. 'דַּרְגָּא' אָמַר רָבָא: דֶּרֶךְ גַּג. 'פּוּרְיָא' אָמַר רַב פָּפָּא: שֶׁפְּרִין וְרָבִין עָלֶיהָ. אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: אַף אֲנוּ נֹאמַר: 'אַיְלוֹנִית' דּוּכְרָנִיתָא דְּלָא יָלְדָה.

פרק ב

א כתובות פרק ב - ו תָּנוּ רַבָּנָן: כֵּיצַד מְרַקְּדִין לִפְנֵי הַכַּלָּה? בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: כַּלָּה כְּמוֹת שֶׁהִיא, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: כַּלָּה נָאָה וַחֲסוּדָה. אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שַׁמַּאי לְבֵית הִלֵּל: חֲרֵי שֶׁהָיְתָה חִגְּרַת אוֹ סוּמָא, אוֹמְרִים לָהּ: ״כַּלָּה נָאָה וַחֲסוּדָה״? וְהַתּוֹרָה אָמְרָה: (שמות כ״ג:ז׳) ״מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק״! אָמְרוּ לָהֶם בֵּית הִלֵּל לְבֵית שַׁמַּאי: לְדִבְרֵיכֶם, מִי שֶׁלָּקַח מִקַּח רַע מִן הַשּׁוּק, יְשַׂבְּחֶנּוּ בְּעֵינָיו אוֹ יְגַנֶּנּוּ בְּעֵינָיו? וְלֵוִי אוֹמֵר: יְשַׂבְּחֶנּוּ בְּעֵינָיו! מִכָּאן אָמְרוּ חֲכָמִים: לְעוֹלָם תְּהֵא דַּעְתּוֹ שֶׁל אָדָם מְעֹרֶבֶת עִם הַבְּרִיּוֹת. כִּי אָתָא רַב דִּימִי, אָמַר: הָכִי מַשְׁרוּ קַמֵּיהּ כַּלְתָּא בְּמַעֲרְבָא: ״לָא כָּחָל וְלָא שָׂרָק וְלָא פִּרְכּוּס, וְיַעֲלַת חֵן״.

ב ז כִּי סָמְכוּ רַבָּנָן לְרַבִּי זֵירָא, שָׁרוּ לֵיהּ הָכִי: ״לָא כָּחָל וְלָא שָׂרָק וְלָא פִּרְכּוּס, וְיַעֲלַת חֵן״. כִּי סָמְכוּ רַבָּנָן לְרַבִּי אַמִּי וּלְרַבִּי אַסִי, שָׁרוּ לְהוּ הָכִי: ״כָּל מִן דֵּין וְכָל מִן דֵּין סְמֹכוּ לָנָא, לָא תִּסְמְכוּ לָנָא לָא מִן סַרְמִיסִין, וְלָא מִן סַרְמִיטִין״. וְאָמְרֵי לָהּ: ״לָא מִן חֲמִיסִין, וְלָא מִן טוּרְמִיסִין״. רַבִּי אַבָּהוּ, כִּי הֲוָה אַתְיָא מִפְּתִיבְתָּא לְבֵי קֵיסָר, נָפְקָן אַמְהָתָא דְּבֵי קֵיסָר לְאַפֵּיהּ, וּמַשְׁרוּ לֵיהּ הָכִי: רָבָא דְּעַמֵּיהּ, וּמְדַבְּרָנָא דְּאֻמָּתֵיהּ, בּוּצִינָא דִּנְהוֹרָא, בְּרִיךְ מַתְיָךְ לִשְׁלָם.

ג ח אָמְרוּ עָלָיו עַל רַבִּי יְהוּדָה בַּר אִלְעַאי, שֶׁהָיָה נוֹטֵל בַּד שֶׁל חֲדָס, וּמְרַקֵּד לִפְנֵי הַכַּלָּה, וְאָמַר: ״כַּלָּה נָאָה וַחֲסוּדָה״. רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק מְרַקֵּד אַתְּלָת. אָמַר רַבִּי זֵירָא: קָא מַכְסִיף לָן סָבָא. כִּי נָח נַפְשֵׁיהּ, אִפְסִיק עַמּוּדָא דְּנוּרָא בֵּין דִּידֵיהּ לְכוּלֵי עָלְמָא, וּגְמִירִי, דְּלָא מַפְסִיק עַמּוּדָא דְּנוּרָא אֶלָּא אִי לְחַד בְּדָרָא, אִי לְתֵרֵי בְּדָרָא. אָמַר רַבִּי זֵירָא: אַהֲנָיָא לֵיהּ שׁוֹטִיתֵיהּ לְסָבָא, וְאָמְרֵי לָהּ: שִׁיטָתֵיהּ לְסָבָא, וְאָמְרֵי לָהּ: שְׁטוּתֵיהּ לְסָבָא. רַב אַחָא מַרְכִּיב לָהּ אַכַּתְפֵּיהּ וּמְרַקֵּד. אָמְרֵי לֵיהּ רַבָּנָן: אָנָן, מַהוּ לְמֶעֱבַד הָכִי? אָמַר לְהוּ: אִי דַּמְיָא עֲלֵיכוּ כְּכִשּׁוּרָא, לְחַיֵּי, וְאִי לָא, לָא. אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי, אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: מֻתָּר לְהִסְתַּכֵּל בִּפְנֵי כַּלָּה כָּל שִׁבְעָה, כְּדֵי לְחַבְּבָהּ עַל בַּעְלָהּ, וְלֵית הִלְכְתָא כְּוָתֵיהּ.

ד ט תָּנוּ רַבָּנָן: מַעֲבִירִין אֶת הַמֵּת מִלִּפְנֵי הַכַּלָּה, וְזֶה וְזֶה מִלִּפְנֵי מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל. אָמְרוּ עָלָיו עַל אַגְרִיפַּס הַמֶּלֶךְ, שֶׁעָבַר מִלִּפְנֵי כַּלָּה וְשִׁבְּחוּהוּ חֲכָמִים. שִׁבְּחוּהוּ? מִכְּלַל דְּשַׁפִּיר עָבִיד? וְהָא אָמַר רַב אַשִׁי: אֲפִלּוּ לְמַאן דְּאָמַר, נָשִׂיא שֶׁמֵּת עַל כְּבוֹדוֹ, כְּבוֹדוֹ מָחוּל, מֶלֶךְ שֶׁמֵּת עַל כְּבוֹדוֹ אֵין כְּבוֹדוֹ מָחוּל! דְּאָמַר מַר: (דברים י״ז:ט״ו) ״שׂוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ״! שֶׁתְּהֵא אֵימָתוֹ עָלֶיךָ. פָּרְשַׁת דְּרָכִים הֲוַאי. תָּנוּ רַבָּנָן: מְבַטְּלִין תַּלְמוּד תּוֹרָה לְהוֹצָאַת הַמֵּת וּלְהַכְנָסַת כַּלָּה. אָמְרוּ עָלָיו עַל רַבִּי יְהוּדָה בַּר אִלְעַאי, שֶׁהָיָה מְבַטֵּל תַּלְמוּד תּוֹרָה לְהוֹצָאַת הַמֵּת וּלְהַכְנָסַת כַּלָּה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? כְּשֶׁאֵין עִמּוֹ כָּל צָרְכּוֹ, אֲבָל יֵשׁ עִמּוֹ כָּל צָרְכּוֹ, אֵין מְבַטְּלִין. וְכַמָּה? כָּל צָרְכּוֹ? אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר אוּנְיָא מִשְׁמֵיהּ דְּרַב: תְּרֵיסַר אַלְפֵי גַּבְרֵי וְשִׁתָּא אַלְפֵי שִׁפּוּרֵי, וְאָמְרֵי לָהּ: תְּרֵיסַר אַלְפֵי גַּבְרֵי וּמַנְיָהוּ, שִׁיתָּא אַלְפֵי שִׁפּוּרֵי. עוּלָּא אָמַר: כְּגוֹן דְּחִיצֵי גַּבְרֵי מֵאַבּוּלָא וְעַד סִיכְרָא. רַב שֵׁשֶׁת וְאִי תֵּימָא רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: נְטִילָתָהּ כִּנְתִינָתָהּ, מַה נְּתִינָתָהּ בְּשִׁשִּׁים רִבּוֹא, אַף נְטִילָתָהּ בְּשִׁשִּׁים רִבּוֹא. וְהַנֵּי מִילֵי לְמַאן דְּקָרֵי וְתָנֵי, אֲבָל לְמַאן דְּמַתְנֵי, לֵית לֵיהּ שִׁיעוּרָא.

ה מַתְנִיתִין. אָמַר רַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקַּצָּב: הַמָּעוֹן הַזֶּה, לֹא זָזָה יָדָהּ מִתּוֹךְ יְדֵי מִשָּׁעָה שֶׁנִּכְנְסוּ גּוֹיִים [עַכּוּ״ם] לִירוּשָׁלַיִם וְעַד שֶׁיָּצְאוּ. אָמְרוּ לוֹ: אֵין אָדָם מֵעִיד עַל עַצְמוֹ.]

ו אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: אָסוּר לְאָדָם שֶׁיְּלַמֵּד אֶת עַבְדּוֹ תּוֹרָה. וְלֹא? וְהָתַנְיָא: לָוָה הֵימֶנּוּ רַבּוֹ, אוֹ שֶׁעָשָׂאוֹ רַבּוֹ אַפּוֹטְרוֹפּוֹס, אוֹ שֶׁהִנִּיחַ תְּפִלִּין לִפְנֵי רַבּוֹ, אוֹ שֶׁקָּרָא שְׁלֹשָׁה פְּסוּקִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, חֲרֵי זֶה לֹא יָצָא לְחֵרוּת. הָתָם, דְּאִקְּרִי עֶבֶד מַדַּעְתּוֹ, כִּי קָאֲמִרִינָן, דְּנָהִיג בֵּיהּ מִנְהַג בָּנִים.

ז [תַּנְיָא: אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסֵי: מֵימַי לֹא הֵעַדְתִּי; פַּעַם אַחַת הֵעַדְתִּי וְהֶעֱלוּ עֶבֶד לְכַהֻנָּה עַל פִּי. ׳הֶעֱלוּ׳ סָלְקָא דַּעְתָּךְ? הַשְׁתָּא, וּמַה בְּהֶמְתָּן שֶׁל צַדִּיקִים, אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵבִיא תַּקָּלָה עַל יָדָם, צַדִּיקִים עַצְמָם, לֹא כָּל־שֶׁכֵּן! אֶלָּא, בִּקְּשׁוּ לְהַעֲלוֹת עֶבֶד לְכַהֻנָּה עַל פִּי. חָזָא בְּאַתְרֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי, וְאָזַל וְאַסְהִיד בְּאַתְרֵיהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה.]

ח מַאי ׳קְצָצָה׳? דְּתָנוּ רַבָּנָן: כֵּיצַד ׳קְצָצָה׳? אֶחָד מִן הָאַחִין שֶׁנָּשָׂא אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ הוֹגֶנֶת לוֹ, בָּאִין בְּנֵי מִשְׁפָּחָה וּמְבִיאִין חֲבִית מְלֵאָה פֵּרוֹת, וְשׁוֹבְרִין אוֹתָהּ בְּאֶמְצַע רְחָבָה, וְאוֹמְרִים: ״אַחֵינוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל, שִׁמְעוּ! אָחִינוּ פְּלוֹנִי, נָשָׂא אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ הוֹגֶנֶת לוֹ, וּמִתְיָרְאִין אָנוּ שֶׁלֹּא יִתְעָרֵב זַרְעוֹ בְּזַרְעֵנוּ, בּוֹאוּ וּקְחוּ לָכֶם דֻּגְמָא לְדוֹרוֹת, שֶׁלֹּא יִתְעָרֵב זַרְעוֹ בְּזַרְעֵנוּ״. וְזוֹ הִיא ׳קְצָצָה׳, שֶׁהַתִּינוֹק נֶאֱמָן לְהָעִיד עָלֶיהָ.

פרק ג

א כתובות פרק ג - י [תַּנְיָא: רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה הָיָה עוֹשֶׂה אֶת יוֹם הַכִּפּוּרִים כְּשַׁבָּת לְתַשְׁלוּמִין; מַה שַּׁבָּת מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ וּפָטוּר מִן הַתַּשְׁלוּמִין, אַף יוֹם הַכִּפּוּרִים וְכוּ׳. מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה? אָמַר אַבַּיֵי: נֶאֱמַר: (שמות כא) ׳אָסוֹן׳ בִּידֵי אָדָם, וְנֶאֱמַר: (בראשית מד) ׳אָסוֹן׳ בִּידֵי שָׁמַיִם. מָה ׳אָסוֹן׳ הָאָמוּר בִּידֵי אָדָם, פָּטוּר מִתַּשְׁלוּמִין, אַף ׳אָסוֹן׳ הָאָמוּר בִּידֵי שָׁמַיִם, פָּטוּר מִתַּשְׁלוּמִין. מַתְקִיף לָהּ רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה: מִמַּאי דְּכִי קָא מַזְהַר לְהוּ יַעֲקֹב לְבָנָיו, עַל צִנִּים פַּחִים, דְּבִידֵי שָׁמַיִם נִינְהוּ? דִּלְמָא עַל אֲרָיָא וְגַנְבֵי, דְּבִידֵי אָדָם נִינְהוּ? אַטוּ יַעֲקֹב, אַהָא אַזְהַר, אַהָא לָא אַזְהַר? יַעֲקֹב, עַל כָּל מִילֵי אַזְהַר!

וְ׳צִנִּים פַּחִים׳ בִּידֵי שָׁמַיִם נִינְהוּ? וְהָא תַּנְיָא: הַכֹּל בִּידֵי שָׁמַיִם, חוּץ מִצִּנִּים פַּחִים, שֶׁנֶּאֱמַר: (משלי כ״ב:ה׳) ״צִנִּים פַּחִים בְּדֶרֶךְ עִקֵּשׁ, שׁוֹמֵר נַפְשׁוֹ יִרְחַק מֵהֶם״. וְתוּ, ׳אַרְיֶא וְגַנְבֵי׳, בִּידֵי אָדָם נִינְהוּ? וְהָא אָמַר רַב יוֹסֵף, וְכֵן תָּנֵי רַבִּי חִיָּא: מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, אַף עַל פִּי שֶׁבָּטְלוּ סַנְהֶדְרִין, אַרְבַּע מִיתוֹת לֹא בָּטְלוּ. ׳לֹא בָּטְלוּ׳? הָא בָּטְלוּ לְהוּ! אֶלָּא דִּין אַרְבַּע מִיתוֹת לֹא בָּטְלוּ, מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב סְקִילָה, אוֹ נוֹפֵל מִן הַגַּג, אוֹ חַיָּה דּוֹרַסְתּוֹ. וּמִי שֶׁנִּתְחַיֵּב שְׂרֵפָה, אוֹ נוֹפֵל בְּדֶלֶקָה, אוֹ נֶחֱשׁ מַכִּישׁוֹ. וּמִי שֶׁנִּתְחַיֵּב חֶרִיגָה, אוֹ נִמְסָר לַמַּלְכוּת, אוֹ לִסְטִין בָּאִין עָלָיו. וּמִי שֶׁנִּתְחַיֵּב חֶנֶק, אוֹ טוֹבֵעַ בַּנָּהָר, אוֹ מֵת בְּסַרְווֹנְכִי. אֶלָּא אֵיפוּךְ: אַרְיֶא וְגַנְבֵי בִּידֵי שָׁמַיִם, צִנִּים פַּחִים בִּידֵי אָדָם.

פרק ד

א כתובות פרק ד - אַזְהָרָה לְמוֹצִיא שֵׁם רַע, מְנָא לָן? רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר: (ויקרא י״ט:ט״ז) מ״לֹא תֵלֵךְ רָכִיל״, רַבִּי נָתָן אָמַר: (דברים כ״ג:י׳) מ״וְנִשְׁמַרְתָּ מִכֹּל דָּבָר רָע״, וְרַבִּי אֶלְעָזָר, מַאי טַעְמָא לָא אָמַר מֵהַאי? הַהוּא מִבַּעְיָא לֵיהּ לְכִדְרַבִּי פִּינְחָס בֶּן יָאִיר: ״וְנִשְׁמַרְתָּ מִכֹּל דָּבָר רָע״, מִכָּאן אָמַר רַבִּי פִּינְחָס בֶּן יָאִיר: אַל יְהַרְהֵר אָדָם בַּיּוֹם וְיָבוֹא לִידֵי טֻמְאָה בַּלַּיְלָה. וְרַבִּי נָתָן, מַאי טַעְמָא לָא אָמַר מֵהַאי? הַהוּא, אַזְהָרָה לְבֵית־דִּין שֶׁלֹּא יְהֵיֶה רַךְ לָזֶה וְקָשֶׁה לָזֶה.

ב תַּנְיָא: (שמות כא) ׳שְׁאֵרָהּ׳ אֵלּוּ מְזוֹנוֹת. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: (מיכה ג׳:ג׳) ״וַאֲשֶׁר אָכְלוּ שְׁאֵר עַמִּי״. ׳כְּסוּתָהּ׳ כְּמַשְׁמָעָהּ. ׳עֹנָתָהּ׳ אֵלּוּ מְזוֹנוֹת. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: (דברים ח) ״וַיְעַנְּךָ וַיַּרְעִבֶךָ״.

ג יא כִּי הֲווּ אַתּוּ לְקַמֵּיהּ דְּרַב יְהוּדָה, אָמַר לְהוּ: יָאוּד יָלְדָה, וְאַבְּנֵי מָתָא שַׁדְיָא. כִּי הֲווּ אַתּוּ לְקַמֵּיהּ דְּרַב חִסְדָּא, אָמַר לְהוּ: כְּפוּ לֵיהּ אַסִיתָא בְּצִבּוּרָא, וְלִיקוּם וְלִימָא: עוֹרְבָא בָּעֵי בְּנֵי, וְהַהוּא גַּבְרָא לָא בָּעֵי בְּנֵי. וְ׳עוֹרְבָא׳ בָּעֵי בְּנֵי? וְהָכְתִיב: (תהילים קמ״ז:ט׳-י׳) ״לִבְנֵי עֹרֵב אֲשֶׁר יִקְרָאוּ״, לָא קַשְׁיָא: אשתשר הָא בְּחִיוְרֵי, הָא בְּאוּכְמֵי.

ד אָמַר רַבִּי אִלְעַאי: בְּאוּשָׁא הִתְקִינוּ: הַמְבַזְבֵּזאַל יְבַזְבֵּז יוֹתֵר מֵחֹמֶשׁ. תַּנְיָא נַמִּי הָכִי: הַמְבַזְבֵּז אַל יְבַזְבֵּז יוֹתֵר מֵחֹמֶשׁ, שֶׁמָּא יִצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת. וּמַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁבִּקֵּשׁ לְבַזְבֵּז [יוֹתֵר מֵחֹמֶשׁ], וְלֹא הִנִּיחוּ לוֹ חֲבֵרָיו, וּמַנּוּ? רַבִּי יְשֵׁבָב וְאָמְרִי לָהּ: רַבִּי יְשֵׁבָב, וְלֹא הִנִּיחוּ לוֹ חֲבֵרָיו, וּמַנּוּ? רַבִּי עֲקִיבָא. אָמַר רַב נַחְמָן, וְאִיתֵּימָא רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב: מַאי קְרָא? (בראשית כ״ח:כ״ב) ״וְכֹל אֲשֶׁר תִּתֶּן לִי עַשֵּׂר אֲעַשְּׂרֶנּוּ לָךְ״, וְהָא לָא דָּמֵי עִשּׂוּרָא בַּתְרָא לְעִשּׂוּרָא קַמָּא? אָמַר רַב אַשִׁי: ״אֲעַשְּׂרֶנּוּ״, לְבַתְרָא כִּי קַמָּא.

ה [אָמַר רַב יִצְחָק: בְּאוּשָׁא הִתְקִינוּ, שֶׁיְּהֵא אָדָם מִתְגַּלְגֵּל עִם בָּנוֹ עַד שְׁתִּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה, מִכָּאן וָאֵילָךְ, יוֹרֵד עִמּוֹ לְחַיָּיו. אֵינִי? וְהָא אָמַר לֵיהּ רַב לְרַב שְׁמוּאֵל בַּר שִׁילַת: בָּצִיר מִבַּר שִׁית לָא תְּקַבֵּל, בַּר שִׁית קַבֵּל, וְסָפֵי לֵיהּ כְּתוֹרָא. אִין! סָפֵי לֵיהּ כְּתוֹרָא, מִיהוּ אֵינוֹ יוֹרֵד עִמּוֹ לְחַיָּיו, עַד לְאַחַר שְׁתִּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה. וְאִי בָּעֵית אֵימָא: לָא קַשְׁיָא, הָא לְמִקְרָא, הָא לְמִשְׁנָה, דְּ]אָמַר אַבַּיֵי: אָמְרָה לִי אֵם: בַּר שִׁית לְמִקְרָא, בַּר עֶשֶׂר לְמִשְׁנָה, בַּר תְּלִיסַר לְתַעֲנִיתָא מֵעֵת לְעֵת, וּבְתִינוֹקֶת, בַּת תְּרֵיסַר. אָמַר אַבַּיֵי: אָמְרָה לִי אֵם: הַאי בַּר שִׁית דְּטָרְקָא לֵיהּ עַקְרָבָא בְּיוֹמָא דְּמִשְׁלַם שִׁית לָא חַיֵּי. מַאי אַסּוּתֵיהּ? מְרָרָא דְּדָיָה חִיוָרְתָא בְּשִׂכְרָא, נִשְׁפֵּיהּ וְנִשְׁקֵיהּ. הַאי בַּר שִׁתָּא דְּטָרִיק לֵיהּ זִבּוּרָא בְּיוֹמָא דְּמִשְׁלַם שִׁתָּא, לָא חַיֵּי. מַאי אַסּוּתֵיהּ? אַצְנָתָא דְּדִיקְלָא בְּמַיָּא, נִשְׁפֵּיהּ וְנִשְׁקֵיהּ. אָמַר רַב קְטִינָא: כָּל הַמַּכְנִיס אֶת בְּנוֹ פָּחוֹת מִבֶּן שֵׁשׁ, רָץ אַחֲרָיו וְאֵינוֹ מַגִּיעוֹ. אֵיפָא דְּאָמְרִי: חֲבֵרָיו רָצִין אַחֲרָיו וְאֵין מַגִּיעִין אוֹתוֹ. וְתַרְוַיְיהוּ אִיתְּנְהוּ; חָלִישׁ, וְגָמִיר. אִי בָּעֵית אֵימָא: הָא דְּכָחִישׁ, הָא דְּבָרִיא.

ו יב ״אַשְׁרֵי שֹׁמְרֵי מִשְׁפָּט עֹשֵׂה צְדָקָה בְכָל עֵת״. (תהלים קו) וְכִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת צְדָקָה בְּכָל עֵת? דָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁבְּיַבְנֶה, וְאָמְרִי לָהּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: זֶה הַזָּן בָּנָיו וּבְנוֹתָיו כְּשֶׁהֵם קְטַנִּים. רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר: זֶה הַמְגַדֵּל יָתוֹם וְיתוֹמָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וּמַשִּׂיאָן. (שם קיב) ״הוֹן וָעֹשֶׁר בְּבֵיתוֹ וְצִדְקָתוֹ עֹמֶדֶת לָעַד״, רַב הוּנָא וְרַב חִסְדָּא: חַד אָמַר: זֶה הַלּוֹמֵד תּוֹרָה וּמְלַמְּדָהּ. וְחַד אָמַר: זֶה הַכּוֹתֵב תּוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים וּמַשְׁאִילָן לַאֲחֵרִים. (שם קכח) ״וּרְאֵה בָנִים לְבָנֶיךָ שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל״. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: כִּינּוֹן שֶׁבָּנִים לְבָנֶיךָ, שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל, דְּלָא אַתּוּ לִידֵי חֲלִיצָה וְיִבּוּם. רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר: כִּינּוֹן שֶׁבָּנִים לְבָנֶיךָ, שָׁלוֹם עַל דַּיָּנֵי יִשְׂרָאֵל, דְּלָא אַתּוּ לְאִנְצוּיֵי.

ז תָּנוּ רַבָּנָן: ׳שְׁבוּיֵי מַלְכוּת׳ הֲרֵי הֵן כִּשְׁבוּיִין. ׳גְּנוּבֵי לִסְטוּת׳ אֵינָן כִּשְׁבוּיִין. וְהָתַנְיָא אִיפְכָא? ׳מַלְכוּת׳ אַמַּלְכוּת׳ לָא קַשְׁיָא, הָא בְּמַלְכוּת בֶּן־נֵצֶר. ׳לִסְטוּת׳ אַלִּסְטוּת׳ לָא קַשְׁיָא: הָא בְּבֶן־נֵצֶר, הָא בְּלִסְטוּת דְּעָלְמָא. ו,בֶּן־נֵצֶר׳, הָתָם קָרֵי לֵיהּ ׳מֶלֶךְ׳, וְהָכָא קָרֵי לֵיהּ ׳לִסְטִים׳? אִין! גַּבֵּי אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ, לִסְטִים הוּא, גַּבֵּי לִסְטִים דְּעָלְמָא, מֶלֶךְ הוּא.

ח אָמַר לוֹ שְׁמוּאֵל לְרַב יְהוּדָה: שִׁינְנָא, לָא תֶּהֱוֵי בַּעֲבוּרֵי אַחֲסַנְתָּא, אֲפִלּוּ מִבְּרָא בִּישָׁא לִבְרָא טָבָא, דְּלָא יְדִיעַ מַאי זַרְעָא נָפִיק מִינֵּיהּ, וְכָל שֶׁכֵּן מִבְּרָא לִבְרָתָא.

פרק ה

א כתובות פרק ה - [מִשְׁנָה. וְאֵלּוּ מְלָאכוֹת שֶׁהָאִשָּׁה עוֹשָׂה לְבַעְלָהּ: טוֹחֶנֶת וְכוּ' וּמְנִיקָה אֶת בְּנָהּ וְכוּ']. גְּמָרָא. מַתְנִיתִין דְּלָא כְּרַבִּי חִיָּא, דְּתָנֵי רַבִּי חִיָּא: אֵין אִשָּׁה אֶלָּא לְיִפְי, אֵין אִשָּׁה אֶלָּא לְבָנִים. וְתָנֵי רַבִּי חִיָּא: אֵין אִשָּׁה אֶלָּא לְתַכְשִׁיטֵי אִשָּׁה. וְתָנֵי רַבִּי חִיָּא: הָרוֹצֶה שֶׁיְּעַדֵּן אֶת אִשְׁתּוֹ, יַלְבִּישֶׁנָּה כְּלֵי פִּשְׁתָּן. הָרוֹצֶה שֶׁיְּלַבְּין אֶת בִּתּוֹ, יַאֲכִילֶנָּה אֶפְרוֹחִים, וְיַשְׁקֶנָּה חָלָב סָמוּךְ לְפִרְקָהּ.

ב וּמְנִיקָה אֶת בְּנָהּ וְכוּ'. אָמַר שְׁמוּאֵל: כָּל זְמַן שֶׁמַּכִּירָהּ. הַהִיא דַּאֲתַאי לְקַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל. אָמַר לוֹ לְרַב דִּימִי בַּר יוֹסֵף: זִיל בָּדְקָהּ! אֲזַל אוֹתְבָהּ בְּדָרָא דְּנָשֵׁי, וְשַׁקְלֵיהּ לִבְרָא, וְקָמְהַדַּר לֵיהּ עִילּוּיַהוּ. כִּי מָטָא לְגַבָּהּ, חֲזָה קָמַסְוֵי לְאַפָּהּ, כְּבַשְׁתַּנְהִי לְעֵינָא מִינֵּיהּ. אָמַר לָהּ: נְטַף עֵינַיִךְ! קוּם דְּרִי בְּרִיךְ!

ג דְּשָׁתְיָא שִׁכְרָא חֲווּ לָהּ בְּנֵי אוּכְמֵי. דְּאָכְלָה בִּשְׂרָא וְשָׁתְיָא חַמְרָא חֲווּ לָהּ בְּנֵי בְּרֵיי. דְּאָכְלָה בֵּיעֵי חֲווּ לָהּ בְּנֵי עֵינָנֵי. דְּאָכְלָה כַּוְּרֵי חֲווּ לָהּ בְּנֵי חִינָנֵי. דְּאָכְלָה כַּרְפָּסָא חֲווּ לָהּ בְּנֵי זִיזָתָנֵי. דְּאָכְלָה כֶּסֲבַרְתָּא חֲווּ לָהּ בְּנֵי בִּשְׂרָנֵי. דְּאָכְלָה אֶתְרוֹגָא חֲווּ לָהּ בְּנֵי רֵיחָנֵי. בְּרַתָּא דִּשְׁבוּר מַלְכָּא, אָכְלָה בָּהּ אִמָּהּ אֶתְרוֹגָא, וַהֲווּ מַסְקֵי לָהּ לְקַמֵּיהּ דַּאֲבוּהָ בְּרֵישׁ רֵיחָנֵי.

ד [הֵיא אוֹמֶרֶת לְהָנִיק וְהוּא אוֹמֵר שֶׁלֹּא לְהָנִיק, שׁוֹמְעִין לָהּ, צַעֲרָא דִּידָהּ הוּא. הוּא אוֹמֵר לְהָנִיק וְהִיא אוֹמֶרֶת שֶׁלֹּא לְהָנִיק, מַהוּ? כָּל הֵיכָא דְּלָאו אוֹרְחָהּ, שׁוֹמְעִין לָהּ. הִיא אוֹרְחָהּ, וְהוּא לָאו אוֹרְחֵיהּ, מַאי? בָּתַר דִּידֵיהּ אַזְלִינַן, אוֹ בָּתַר דִּידָהּ אַזְלִינַן? וּפְשִׁיטָנָא לָהּ מֵהָא: "עוֹלָה עִמּוֹ וְאֵינָהּ יוֹרֶדֶת עִמּוֹ"! אָמַר רַב הוּנָא: מַאי קְרָאָה? (בראשית כ׳:ג׳-ד׳) "וְהוּא בְּעֵלַת בָּעַל"; בַּעֲלָיְתוֹ שֶׁל בַּעַל וְלֹא בִּירִידָתוֹ שֶׁל בַּעַל. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר: מֵהָכָא: (שם ג) "כִּי הִיא הָיְתָה אֵם כָּל חָי"; לְחַיִּים נִתְּנָה וְלֹא לְצַעַר נִתְּנָה.]

ה יג אָמַר רַב יִצְחָק בַּר חֲנִינָא, אָמַר רַב הוּנָא: הַכֹּל מַשְׁהִין בִּפְנֵי הַשַּׁמָּשׁ, חוּץ מִבָּשָׂר וְיַיִן. אָמַר רַב חִסְדָּא: בָּשָׂר שָׁמֵן וְיַיִן יָשָׁן. אָמַר רָבָא: בָּשָׂר שָׁמֵן כָּל הַשָּׁנָה כֻּלָּהּ. וְיַיִן יָשָׁן בִּתְקוּפַת תַּמּוּז. אֲבוּהּ בַּר אִיהִי וּמְנָיְמִין בַּר אִיהִי, חַד סָפֵי מִכָּל מִינָא וּמִינָא, וְחַד סָפֵי מֵחַד מִינָא. מַר מִשְׁתָּעֵי אִלֵּיהוּ בַּהֲדֵיהּ, וּמַר לָא מִשְׁתָּעֵי אִלֵּיהוּ בַּהֲדֵיהּ. הַנָּהוּ תְּרֵי חֲסִידֵי, וַאֲמְרֵי לָהּ: רַב מָרִי וְרַב פִּינְחָס בְּנֵי רַב חִסְדָּא. מַר קָדִים סָפֵי, וּמַר מְאַחֵר סָפֵי. דְּקָדִים סָפֵי, אִלֵּיהוּ מִשְׁתָּעֵי בַּהֲדֵיהּ. דְּמְאַחֵר סָפֵי, לָא מִשְׁתָּעֵי אִלֵּיהוּ בַּהֲדֵיהּ. אֲמִימָר וּמַר זוּטְרָא וְרַב אַשִׁי, הֲווּ קָא יָתְבֵי אַפִּיתְחָא דְּבֵי אַזְגּוּר מַלְכָּא. חָלִיף וְאָזִיל אַטּוּרְנְגָא דְּמַלְכָּא. חַזְיֵהּ רַב אַשִׁי לְמַר זוּטְרָא דְּחָוַר אַפֵּיהּ. שָׁקַל בְּאֶצְבְּעָתֵיהּ, אַנַּח לֵיהּ בְּפוּמֵיהּ. אָמַר לֵיהּ: אַפַּסְדָּתָא לְסָעוּדְתָא דְּמַלְכָּא. אֲמַרִי לֵיהּ: אַמַּאי תַּעֲבִיד הָכִי? אָמַר לְהוּ: מַאן דְּעָבִיד הַאי, פָּסֵל לְמַאֲכָל דְּמַלְכָּא!

ו אֲמַרִי לֵיהּ: אַמַּאי? אָמַר לְהוּ: דָּבָר אַחֵר חֲזָאי בֵּיהּ. בָּדְקוּ וְלָא אַשְׁכְּחוּ. שָׁקַל אֶצְבְּעָתֵיהּ, אַנַּח עֲלֵיהּ. אָמַר לְהוּ: הָכָא מִי בָּדְקִיתוּ? בָּדְקוּ וְאַשְׁכְּחוּ. אָמְרוּ לֵיהּ רַבָּנָן: מַאי טַעְמָא סָמַכְתְּ אַנִּיסָּא? אָמַר לְהוּ: חֲזָאי רוּחַ צְרַעַת דָּקָא פָּרְחָא עִלּוּיֵהּ. הַהוּא רוֹמָאָה דְּאָמַר לָהּ לְהַהִיא אִתְּתָא: מִינְסְבַת לִי? אָמְרָה לֵיהּ: לָא! אָזַל אֲיִתֵי רְמוֹנֵי, פָּלֵי וְאָכַל קַמָּהּ. כָּל מַיָּא דְּצַעֲרֵי לָהּ, בְּלָעְתֵּיהּ, וְלָא יָהֵב לָהּ, עַד דְּזָג לָהּ. לְסוֹף אָמַר לָהּ: אִי מַסְּיָא לָךְ, מִינְסְבַת לִי? אָמְרָה לֵיהּ: אִין. אָזַל וְאֲיִתֵי רְמוֹנֵי, פָּלֵי וְאָכַל קַמָּהּ. אָמַר לָהּ: כָּל מַיָּא דְּצַעֲרֵי לָךְ, תּוּךְ שַׁדָּאי, תּוּךְ שַׁדָּאי! עַד דְּנָפַק מִינָּהּ כִּי הוּצָא דְּרַקָּא וְאִתְּסִיאַת.

ז יד [הַתַּלְמִידִים יוֹצְאִים לְתַלְמוּד תּוֹרָה שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, שְׁלֹשִׁים יוֹם וְכוּ'. בִּרְשׁוּת כַּמָּה? כַּמָּה דְּבָעֵי. אוּרְחָא דְּמִלְתָא כַּמָּה? אָמַר רַב: חֹדֶשׁ כָּאן וְחֹדֶשׁ בַּבַּיִת, שֶׁנֶּאֱמַר: (דה״י א כז) "לְכֹל דִּבְרֵי הַמַּחְלְקוֹת הַבָּאָה וְהִיצֵּאת חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁ לְכָל חָדְשֵׁי הַשָּׁנָה". וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: חֹדֶשׁ כָּאן וּשְׁנַיִם בְּבֵיתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: (מלכים א ה׳:כ״ח) "וְחֹדֶשׁ יִהְיוּ בַלְּבָנוֹן, שְׁנַיִם חֳדָשִׁים בְּבֵיתוֹ". וְרַב נַמִּי, מַאי טַעְמָא לָא אָמַר מֵהַהִיא? שַׁאנִי בִּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, דְּאֶפְשָׁר עַל יְדֵי אֲחֵרִים. וְרַבִּי יוֹחָנָן, מַאי טַעְמָא לָא אָמַר מֵהַהִיא? שַׁאנִי הָתָם, דְּאִית לֵיהּ הַרְוָחָה]. אָמַר רַב: אֲנָחָה שׁוֹבֶרֶת חֲצִי גּוּפוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר: (יחזקאל כ״א:י״א) "וְאַתָּה בֶן אָדָם הֵאָנַח בְּשִׁבְרוֹן מָתְנַיִם וּבְמְרִירוּת תֵּאָנַח". וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: [אַף] כָּל גּוּפוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר: (שם) "וְהָיָה כִּי יֹאמְרוּ אֵלֶיךָ: עַל מָה אַתָּה נֶאֱנָח? וְאָמַרְתָּ: אֶל שְׁמוּעָה כִּי בָאָה, וְנָמֵס כָּל לֵב, וְרָפוּ כָל יָדַיִם, וְכֵהָתָה כָּל רוּחַ, וְכָל בִּרְכַּיִם תֵּלַכְנָה מָיִם". וְרַבִּי יוֹחָנָן, נַמִּי הָכְתִיב: "בְּשִׁבְרוֹן מָתְנַיִם"? הַהִיא, דִּכְי מַתְחָלָא, מְמָתְנַיִם מַתְחָלָא. וְרַב נַמִּי, הָכְתִיב: "וְנָמֵס כָּל לֵב וְרָפוּ כָל יָדַיִם וְכֵהָתָה כָּל רוּחַ"? שַׁאנִי שְׁמוּעָה דְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, דְּתַקִּיפָא טוּבָא. הַהוּא יִשְׂרְאֵל וְגוֹי [עוֹבֵד כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת] דַּהֲווּ קָאָזְלִי בְּאוּרְחָא בַּהֲדֵי הֲדָדֵי. לָא אִמְצִי גּוֹי [עוֹבֵד כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת] לְסִגּוּיֵי בַּהֲדֵי יִשְׂרְאֵל. אַדְכְּרֵיהּ חֲרֵבָן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. נָגִיד וְאִיתְּנַח, וַאֲפִלּוּ הָכִי לָא אִמְצִי גּוֹי [עוֹבֵד כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת] לְסִגּוּיֵי בַּהֲדֵיהּ. אָמַר לוֹ: לָא אַמְרִיתוּ: אָנָחָה שׁוֹבֶרֶת חֲצִי גּוּפוֹ שֶׁל אָדָם? אָמַר לֵיהּ: הַנֵי מִילֵי מִלְתָא חַדְתָּא, אֲבָל הָא, דְּשִׁינָן בָּהּ, לָא! דְּאָמְרִי אִינְשֵׁי: דְּמַלְכָּא תִּכְלֵי לָא בָּהֲתָא.

ח טו [הַטַּיָּלִין בְּכָל יוֹם. מַאי 'טַיָּלִין'? אָמַר רָבָא: בְּנֵי פִּירְקֵי. אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: מַאן דִּכְתִיב בְּהוּ:] (תהילים קכ"ז:ב') "שָׁוְא לָכֶם מַשְׁכִּימֵי קוּם, מְאַחֲרֵי שֶׁבֶת, אֹכְלֵי לֶחֶם הָעֲצָבִים, כֵּן יִתֵּן לִידִידוֹ שֵׁנָא", וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: אֵלּוּ נְשׁוֹתֵיהֶן שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁמְּנַדְּדוֹת שֵׁנָה מֵעֵינֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּבָאוֹת לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. [וַאֲתָּ אֲמַרְתְּ, 'בְּנֵי פִּירְקֵי'? אֶלָּא אָמַר אַבַּיֵי: כִּדְרַב, דְּאָמַר רַב: כְּגוֹן רַב שְׁמוּאֵל בַּר שִׁילַת, דְּאָכִיל מִדִּידֵיהּ, וְשָׁתֵי מִדִּידֵיהּ, וְגַנֵּי בְּטוּלָא דְּאַפַּדְנֵיהּ, וְלָא חָלִיף פִּירְסְתְּקָא דְּמַלְכָּא אַבָּבֵיהּ. כִּי אָתָא רַבִּין אָמַר: כְּגוֹן מְפַנְּקֵי דְּמַעֲרָבָא. רַבִּי יוֹחָנָן הֲוָה קָסָלִיק בְּדַרְגָּא, חֲווּ סָמְכֵי לֵיהּ רַב אַמִּי וְרַב אַסִי, אִיפְּחָתָא דַּרְגָּא תּוּתֵּיהּ, סָלִיק וְאַסְקִינְהוּ. אָמְרֵי לֵיהּ רַבָּנָן: וְכִי מֵאַחַר דְּהָכִי, לָמָּה לֵיהּ לְמִסְמְכֵיהּ? אָמַר לְהוּ: אִם כֵּן מָה אַנִּיחַ לְעֵת זִקְנָה?]

ט [פִּסְקָא. הַחַמָּרִים אַחַת בְּשַׁבָּת, הַגַּמָּלִים אַחַת לִשְׁלֹשִׁים יוֹם וְכוּ']. אָמַר לוֹ (רבא) [רָבָה] בַּר רַב חַנִּין לְאַבַּיֵי: חַמָּר וְנַעֲשָׂה גַּמָּל, מַאי? אָמַר לוֹ רוֹצָה אִשָּׁה בְּקַב וְתִפָּלוּת, מֵעֲשָׂרָה קַבִּין וּפְרִישׁוּת. [פִּסְקָא]. הַסַּפָּנִים אַחַת לְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. אָמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה, אָמַר רַב: זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים: הַתַּלְמִידִים יוֹצְאִים לְתַלְמוּד תּוֹרָה שְׁתַּיִם וְשָׁלֹשׁ שָׁנִים שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת. אָמַר רָבָא: סָמְכוּ רַבָּנָן אַדְּרַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה וְעָבְדֵי עוּבְדָּא בְּנַפְשַׁיְיהוּ, כִּי הָא דְּרַב רְחוּמֵי הֲוָה שְׁכִיחַ קַמֵּיהּ דְּרָבָא בְּמִחוֹזָא. הֲוָה רָגִיל דַּהֲוָה אָתֵי לְבֵיתֵיהּ כָּל מַעֲלֵי יוֹמָא דְּכִפּוּרֵי. יוֹמָא חַד מְשַׁכְּתֵיהּ שְׁמַעְתָּא, הֲוַת מְסַכְיָא דְּבֵיתְהוּ, הַשְׁתָּא אָתֵי, לָא אָתֵי, חָלַשׁ דַּעְתָּהּ, אֲחַיְתַהּ דְּמָעְתָא מֵעֵינָהּ. הֲוָה יָתִיב בְּאִיגָּרָא, אִפְּחִית אִיגָּרָא מִתּוּתֵיהּ וְנָח נַפְשֵׁיהּ. [עוֹנָה שֶׁל תַּלְמִיד חָכָם אֵימַת? אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר שְׁמוּאֵל: מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת. (תהילים א':ג') "אֲשֶׁר פִּרְיוֹ יִתֵּן בְּעִתּוֹ", אָמַר רַב יְהוּדָה, וְאִיתֵּימָא רַב הוּנָא, וְאִיתֵּימָא רַב נַחְמָן: זֶה הַמְשַׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת.]

י טז יְהוּדָה בְּרֵיהּ דְּרַבִּי חִיָּא, חַתְנֵיהּ דְּרַבִּי יַנַּאי הֲוָה. אָזַיל וְיָתִיב בְּבֵי רַב, וְכָל בֵּי שְׁמָשָׁא הֲוָה אַתֵּי לְבֵיתֵיהּ, וְכִי הֲוָה אַתֵּי, הֲוָה קָא חָזֵי קַמֵּיהּ עֲמוּדָא דְּנוּרָא. יוֹמָא חַד מְשַׁכְּתֵיהּ שְׁמַעְתָּא, כֵּינָן דְּלָא חָזֵי הַהוּא סִימָנָא, אָמַר לְהוּ רַבִּי יַנַּאי: כְּפוּ מִטָּתוֹ, שֶׁאִלְמָלֵא יְהוּדָה קַיָּם, לֹא בִּטֵּל עוֹנָתוֹ. הֲוַאי: (קהלת י':ה') "כִּשְׁגָגָה שֶׁיֵּצֵא מִלִּפְנֵי הַשַּׁלִּיט", וְנָח נַפְשֵׁיהּ:

יא יז רַבִּי אִיעֲסִיק לֵיהּ לִבְרֵיהּ בֵּי רַבִּי חִיָּא. כִּי מָטָא לְמִכְתַּב כְּתֻבָּה, נָח נַפְשֵׁיהּ דְּרִבְיתָא. אָמַר רַבִּי: חַסְרִינְהוּ פְּסוּלָא אִיכָּא? יָתִיבוּ וְעָיְינוּ [בַּמִּשְׁפָּחוֹת], רַבִּי אַתֵּי מִשְׁפַּטְיָה בֶּן אֲבִיטַל, וְרַבִּי חִיָּא אַתֵּי מִשְׁמְעֵי אֲחֵי דָּוִד. אָזַל אִעֲסַק לֵיהּ לִבְרֵיהּ בֵּי רַבִּי יוֹסֵי בֶּן זִמְרָא, פָּסְקוּ לֵיהּ תַּרְתֵּי סְרֵי שְׁנִין לְמֵיזַל בְּבֵי רַב. אַחְלְפוּהָ קַמֵּיהּ. אָמַר לְהוּ: נִיחֲווּ שִׁית שְׁנִין. אַחְלְפוּהָ קַמֵּיהּ, (תניין) אָמַר לְהוּ: אִיכְּנִיס וְהָדַר אֵיזִיל. הֲוָה קָא מִכְסֵיף מֵאֲבוּהָ. אָמַר לֵיהּ: בְּנִי, דַּעַת קוֹנֵךְ יֵשׁ בְּךָ! מֵעִיקָּרָא כְּתִיב: (שמות ט"ו:י"ז) "תְּבִאֵמוֹ וְתִטָּעֵמוֹ". וְלִבְסוֹף כְּתִיב: (שם כה) "וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם". אָזַל, יָתִיב תַּרְתֵּי סְרֵי שְׁנֵי בְּבֵי רַב. עַד דְּאַתֵּי, אִיעַקְּרָא דְּבִיתְהוּ. אָמַר רַבִּי: הֵיכִי נַעֲבִיד? נִינְגְּרְשָׁה, יֹאמְרוּ: עֲנִיָּה זוֹ לַשָּׁוְא שָׁמְרָה? נִינְסְבִיהּ אִיפְּתָא אַחֲרִיתִי, יֹאמְרוּ: זֹאת אִשְׁתּוֹ וְזֹאת זוֹנָתוֹ. בָּעָא עֲלָהּ רַחֲמֵי, וְאִתְּסִיאַת.

יב יח רַבִּי חֲנַנְיָה בֶּן חֲכִינַאי הֲוָה קָאָזִיל לְבֵי רַב בְּשִׁילְהֵי הִלּוּלֵיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי. אָמַר לוֹ: אִיעַכֵּב לִי עַד דַּאֲתֵאי בַּהֲדָךְ. לָא אִיעַכַּב לֵיהּ. אָזַל, יָתִיב תְּרֵי־סְרֵי שְׁנֵי בְּבֵי רַב, עַד דְּאַתֵּי אִשְׁתָּנוּ שְׁבִילֵי דְּמָתָא, וְלָא יָדַע לְמֵיזַל לְבֵיתֵיהּ. אָזַל, יָתִיב אַגּוּדָּא דְּנַהֲרָא. שָׁמְעָה לְהַהִיא רְבִיתָא דַּהֲווּ קָרוּ לָהּ: 'בַּת חֲכִינַאי', ['בַּת חֲכִינַאי', מָלֵי קוּלְתָּךְ וְתָא נֵיזִיל]! אָמַר: שְׁמַע מִינָּהּ: הַאי רְבִיתָא דִּידָן. אָזַל בַּתְרָהּ, הֲוָה יָתְבָא דְּבִיתְהוּ, קָא נִיהֲלָא קְמָחָא, דַּל עֵינָהּ, חֲזִיתֵיהּ, סָרִי לִבָּהּ פָּרַח רוּחָהּ. אָמַר לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם! עֲנִיָּה זוֹ, זֶה שְׂכָרָהּ? בָּעָא רַחֲמֵי עֲלָהּ וְחָיְתָה.

יג יט רַבִּי חָמָא בַּר בִּיסָא אָזַל, יָתִיב תְּרֵי סְרֵי שְׁנֵי בְּבֵי מִדְרָשָׁא. כִּי אָתָא, אָמַר: לָא אַעֲבִיד כִּדְעָבִיד בֶּן חֲכִינַאי. עַיֵּיל, יָתִיב בְּמִדְרָשָׁא, שָׁלַח לְבֵיתֵיהּ. אָתָא רַבִּי אוֹשַׁעְיָא בְּרֵיהּ, יָתִיב קַמֵּיהּ, הֲוָה קָא מַשְׁאִיל לֵיהּ שְׁמַעְתָּא. חָזָא דְּקָא מְחַדְּדִי שְׁמַעְתְּתָא. [חָלַשׁ דַּעְתֵּיהּ]. אָמַר: אִי הֲוָאי הָכָא, הֲוָה לִי וָרַע כִּי הַאי. עַל לְבֵיתֵיהּ, עַל בְּרֵיהּ, קָם קַמֵּיהּ. הוּא סָבַר: לְמִשְׁאַל שְׁמַעְתְּתָא קָא בָּעֵי. אָמְרָה לֵיהּ דְּבִיתְהוּ: מִי אִיכָּא [אַבָּא] דְּקָאִים מִקַּמֵּי (ינוקא) [בְּרָא]? קָרֵי עֲלֵיהּ רָמֵי בַּר חָמָא: (קהלת ד':י"ב) "וְהַחוּט הַמְשֻׁלָּשׁ לֹא בִמְהֵרָה יִנָּתֵק", זֶה רַבִּי אוֹשַׁעְיָא, בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי חָמָא בַּר בִּיסָא.

יד כ רַבִּי עֲקִיבָא, רַעְיָא דְּבֶן כַּלְבָּא שָׁבוּעַ הֲוָה. חֲזִיתֵיהּ בְּרֹתֶיהּ דַּהֲוָה צָנֵיעַ וּמַעֲלֵי. אָמְרָה לֵיהּ: אִי מְקַדַּשְׁנָא לָךְ, אָזְלְתְּ לְבֵי רַב? אָמַר לָהּ: אִין. אְקַדְּשָׁה לֵיהּ בְּצִנְעָא, וְשַׁדַּרְתֵּיהּ. שָׁמַע אֲבוּהָ, אַפְקָהּ מִבֵּיתֵיהּ, אַדְּרָהּ הֲנָאָה מִנְּכָסֵיהּ. אָזַל, יָתִיב שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שְׁנֵי בְּבֵי רַב. כִּי אָתָא, אֵיתֵי בַּהֲדֵיהּ תְּרֵיסַר אַלְפֵי תַּלְמִידֵי. שַׁמְעֵיהּ לְהַהוּא סָבָא דְּקָאָמַר לָהּ: עַד כַּמָּה קָא מְרַבְּרַת אַלְמָנוּת חֵיוּת? אָמְרָה לֵיהּ: אִי לְדִידִי צַיְּית, יָתִיב תְּרֵי־סְרֵי שְׁנִין אַחֲרִינֵי. אָמַר: בִּרְשׁוּת קָא עָבְדְנָא! הָדַר אָזַל יָתִיב תְּרֵי־סְרֵי שְׁנִין אַחֲרִינֵי בְּבֵי רַב. כִּי אָתָא, אֵיתֵי בַּהֲדֵיהּ עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע אַלְפֵי תַּלְמִידֵי. שָׁמְעָה דְּבִיתְהוּ, חֲוַת קָא נַפְקָא לְאַפֵּיהּ. אָמְרוּ לָהּ שִׁיבְטָתָא: שְׁאִילִי מַאנֵי, לְבוּשׁ וְאִיכְּסָאִי. אָמְרָה לְהוּ: (משלי י"ב:י') "יוֹדֵעַ צַדִּיק נֶפֶשׁ בְּהֶמְתּוֹ". כִּי מָטָאי לְגַבֵּיהּ, נָפְלָה עַל אַפָּהּ, קָא מְנַשְּׁקָא לֵיהּ לְכַרְעֵיהּ. הֲווּ קָא מַדְחְפוּ לָהּ שַׁמְעֵיהּ. אָמַר לְהוּ: שַׁבְקוּהָ, שֶׁלִּי וְשֶׁלָּכֶם, שֶׁלָּהּ הוּא! שָׁמַע אֲבוּהָ דְּאָתָא גַּבְרָא רָבָא לְמָתָא, אָמַר: אֵיזִיל לְגַבֵּיהּ, אֶפְשָׁר דְּמֵפֵר נִדְרָאי. אָתָא לְגַבֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ: אַדַּעְתָּא דְּגַבְרָא רָבָא מִי נָדַרְתְּ? אָמַר לֵיהּ: אֶפְלוּ פֶּרֶק אֶחָד, וַאֲפִלּוּ הֲלָכָה אַחַת. אָמַר לֵיהּ: אֲנָא הוּא! נָפַל עַל אַנְפֵּיהּ, וְנַשְּׁקֵיהּ עַל כַּרְעֵיהּ, וְיָהַב לֵיהּ פַּלְגָּא מָמוֹנֵיהּ. בְּרֹתֶיהּ דְּרַבִּי עֲקִיבָא עָבְדָא לֵיהּ לְבָן עַזַּאי הָכִי, וְהַיְינוּ דְּאָמְרֵי אִינְשֵׁי: רְחֵלָא, בָּתַר רְחֵלָא אָזְלָא, כְּעוֹבְדֵי אִמָּהּ כָּךְ עוֹבְדֵי

בְּרַתָּהּ. רַב יוֹסֵף בְּרֵיהּ דְּרָבָא, שַׁדְרֵיהּ אֲבוּהָּ לְבֵי רַב, לְקַמֵּיהּ דְּרַב יוֹסֵף. פָּסְקוּ לֵיהּ שִׁית שְׁנִין. כִּי הֲוָה תְּלַת שְׁנֵי, מָטָא מַעֲלֵי יוֹמָא דְּכִפּוּרֵי. אָמַר: אֵיזִיל וְאֶחֱזִינְהוּ לְאִינְשֵׁי בֵּיתִי. שָׁמַע אֲבוּהָּ, שָׁקַל מָנָא וְנָפַק לְאַפֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ: (זונתך) [זוּנְתָּךְ] נְזָכְרָתָּ? אֵיכָּא דְּאָמְרִי: אָמַר לֵיהּ: יוֹנָתְךָ נְזָכְרָתָּ? אִטְרוּד, לָא מַר אִפְּסִיק וְלָא מַר אִפְּסִיק.

טו אֵין פּוֹסְקִין יֵינוֹת לָאִשָּׁה, וְאִי תֵּימָא? (הושע ב׳:ז׳) ״אֵלְכָה אַחֲרֵי מְאַהֲבַי נֹתְנֵי לַחְמִי וּמֵימַי, צַמְרִי וּפִשְׁתִּי שַׁמְנִי וְשִׁקּוּיָי״. דְּבָרִים שֶׁהָאִשָּׁה מִשְׁתּוֹקֶקֶת עֲלֵיהֶן, וּמַאי נִינְהוּ? תַּכְשִׁיטִין! דָּרַשׁ רַבִּי יְהוּדָה אִישׁ כְּפַר גְּבוֹרַיָּא, וְאָמְרִי לָהּ: אִישׁ כְּפַר גְּבוֹר־חַיִל: מִנַּיִן שֶׁאֵין פּוֹסְקִין יֵינוֹת לָאִשָּׁה? שֶׁנֶּאֱמַר: (שמואל א א׳:ט׳) ״וַתָּקָם חַנָּה אַחֲרֵי אָכְלָה בְשִׁלֹה, וְאַחֲרֵי שָׁתֹה״, ׳שָׁתָה׳, וְלֹא ׳שָׁתַת׳. אֶלָּא מֵעַתָּה ׳אָכְלָה׳ וְלֹא ׳אָכַל׳ הָכִי נַמִּי? אַנָּן, מִדְּשָׁנֵי קְרָא בְּדִבּוּרֵיהּ קָאָמְרִינָן. מִכְּדֵי, בְּגִנּוּהּ קָעָסִיק וְאַתֵּי, מַאי טַעְמָא שָׁנֵי? שְׁמַע מִינָּהּ: ׳שָׁתָה׳ וְלֹא ׳שָׁתַת׳. [אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מַעֲשֶׂה בְּכַלָּתוֹ שֶׁל נַקְדִּימוֹן בֶּן גּוּרְיוֹן, שֶׁפָּסְקוּ לָהּ חֲכָמִים סָאתַיִם יַיִן לְצִיקֵי קְדֵרָה מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת. אָמְרָה לָהֶן: כָּךְ תִּפְסְקוּ לִבְנוֹתֵיכֶם. תָּנָא: שׁוֹמֶרֶת יָבָם הָיְתָה, וְלֹא עָנוּ אַחֲרֶיהָ ׳אָמֵן׳. תָּנָא: כּוֹס אַחַת יָפָה לָאִשָּׁה, שְׁתַּיִם, נְוִול הוּא לָהּ. שָׁלֹשׁ, תּוֹבַעַת בַּפֶּה. אַרְבַּע, אֲפִלּוּ חֲמוֹר תּוֹבַעַת בַּשּׁוּק וְאֵינָהּ מַקְפֶּדֶת. אָמַר רָבָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁאֵין בַּעְלָה עִמָּהּ, אֲבָל בַּעְלָה עִמָּהּ, לֵית לָן בָּהּ. וְהָא חַנָּה, דְּבַעְלָהּ עִמָּהּ הֲוָאי? אַכְסְנַאי שַׁאנִי, דְּאָמַר רַב הוּנָא: מִנַּיִן לְאַכְסְנַאי שֶׁאָסוּר בְּתַשְׁמִישׁ הַמִּטָּה? שֶׁנֶּאֱמַר: (שם) ״וַיַּשְׁכִּמוּ בַבֹּקֶר וְגוֹ׳ וַיָּשֻׁבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל בֵּיתָם הָרָמָתָה, וַיֵּדַע אֶלְקָנָה אֶת חַנָּה אִשְׁתּוֹ״, הַשְׁתָּא אִין, מֵעִיקָּרָא, לָא. חוּמְיָא, דְּבִיתְהוּ דְּאַבָּיֵי אֲתָאי לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא. אָמְרָה לֵיהּ: פְּסוֹק לִי מְזוֹנַי! פָּסַק לָהּ. פְּסוֹק לִי חַמְרָא! אָמַר לָהּ: יָדַעְנָא בֵּיהּ בְּנַחְמָנִי, דְּלָא הֲוָה שָׁתֵי חַמְרָא. אָמְרָה לֵיהּ: חַיֵּי דְּמַר, דַּהֲווֹ מַשְׁקֵי לֵיהּ בְּשׁוּפְרֵזֵי כִּי הַאי. בַּהֲדֵי דְּקָא מְחַוְיָא לֵיהּ, אֵיגְּלִי דַּרְעָא, נָפַל נְהוֹרָא בְּבֵי דִּינָא. קָם רָבָא, עַל לְבֵיתֵיהּ, תָּבְעָהּ לְבַת רַב חִסְדָּא. אָמְרָה לֵיהּ בַּת רַב חִסְדָּא: מַאן הֲוֵי הָאִידָּנָא בְּבֵי דִּינָא? אָמַר לָהּ: חוּמְיָא דְּבִיתְהוּ דְּאַבָּיֵי. נָפְקָא אַבַּתְרָהּ, מַחְתָּא לָהּ בְּקוּלְפֵי דְּשִׁדְיָא, עַד דְּאַפְקָהּ לָהּ מִכּוּלֵי מְחוֹזָא. אָמְרָה לָהּ: קָטַלְתְּ לָךְ תְּלָתָא, וְאָתַת לְמִקְטַל אַחֲרִינָא?]

פרק ו

א כתובות פרק ו - כא תָּנוּ רַבָּנָן: מַעֲשֶׂה בְּרַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, שֶׁהָיָה רוֹכֵב עַל הַחֲמוֹר, וְהָיָה יוֹצֵא מִירוּשָׁלַיִם, וְהָיוּ תַּלְמִידָיו מְהַלְּכִים אַחֲרָיו. רָאָה רִיבָּה אַחַת שֶׁהָיְתָה מְלַקֶּטֶת שְׂעוֹרִים מִבֵּין גֶּלְלֵי בְּהֵמְתָן שֶׁל עֲרָבִיִּים. כֵּיוָן שֶׁרָאָתָה אוֹתוֹ, נִתְעַטְּפָה בִּשְׂעָרָהּ וְעָמְדָה לְפָנָיו. אָמְרָה לוֹ: רַבִּי, פַּרְנְסֵנִי! אָמַר לָהּ: בַּת מִי אַתְּ? אָמְרָה לוֹ: בַּת נַקְדִּימוֹן בֶּן גּוּרְיוֹן אֲנִי. אָמַר לָהּ: בִּתִּי, מָמוֹן שֶׁל בֵּית אָבִיךְ הֵיכָן הָלַךְ? אָמְרָה לוֹ: רַבִּי, לָא כְּדִין מַתְלִין מִתְלָיָא בִּירוּשָׁלַיִם: ״מְלַח מָמוֹן, חַסֵּר״. וְאָמְרִי לָהּ: ׳חֶסֶד׳? וְשֶׁל בֵּית חָמִיךְ הֵיכָן הוּא? אָמְרָה לוֹ: בָּא זֶה וְאִבֵּד אֶת זֶה. אָמְרָה: רַבִּי, זָכוּר אַתָּה כְּשֶׁחָתַמְתָּ עַל כְּתֻבָּתִי? אָמַר לָהֶם לְתַלְמִידָיו: זָכוּר אֲנִי כְּשֶׁחָתַמְתִּי עַל כְּתֻבָּתָהּ שֶׁל זוֹ, וְהָיִיתִי קוֹרֵא בָּהּ, אֶלֶף אֲלָפִים דִּינְרֵי זָהָב מִבֵּית אָבִיהָ, חוּץ מִשֶּׁל חָמִיהָ. בָּכָה רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי וְאָמַר: אַשְׁרֵיכֶם יִשְׂרָאֵל, בִּזְמַן שֶׁעוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם, אֵין כָּל אֻמָּה וְלָשׁוֹן שׁוֹלֶטֶת בָּהֶם, וּבִזְמַן שֶׁאֵין עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם, מוֹסְרָן בְּיַד אֻמָּה שְׁפָלָה. וְלֹא בְּיַד אֻמָּה שְׁפָלָה, אֶלָּא בְּיַד בְּהֵמְתָן שֶׁל אֻמָּה שְׁפָלָה. וְנַקְדִּימוֹן בֶּן גּוּרְיוֹן לֹא עָשָׂה צְדָקָה? וְהָתַנְיָא: אָמְרוּ עָלָיו עַל נַקְדִּימוֹן בֶּן גּוּרְיוֹן, כְּשֶׁהָיָה יוֹצֵא מִבֵּיתוֹ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, כְּלֵי מֵילַת הָיוּ מַצִּיעִין תַּחְתָּיו, וּבָאִים עֲנִיִּים וּמְקַפְּלִין אוֹתָן מֵאַחֲרָיו. אִי בָּעֵית אֵימָא: לִכְבוֹדוֹ הוּא דְּעָבַד, וְאִי בָּעֵית אֵימָא: כִּדְבָעֵי לֵיהּ לְמֶעֱבַד לָא עָבַד, כִּדְאָמְרִי אִינְשֵׁי: לְפוּם גַּמְלָא שִׁיחְנָא. תַּנְיָא: אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר צָדוֹק: אֶרְאֶה בְּנֶחָמָה, אִם לֹא רְאִיתִיהָ שֶׁהָיְתָה מְלַקֶּטֶת שְׂעוֹרִים מִבֵּין טַלְפֵּי סוּסִים בְּעַכּוֹ. קָרָאתִי עָלֶיהָ מִקְרָא זֶה: (ש״ה א) ״אִם לֹא תֵּדְעִי לָךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים, צְאִי לָךְ בְּעִקְבֵי הַצֹּאן וּרְעִי אֶת גְּדִיֹּתַיִךְ״ וגו׳. אַל תִּקְרֶא ׳גְּדִיֹּתַיִךְ׳ אֶלָּא ׳גְּוִיֹּתַיִךְ׳.

ב תָּנוּ רַבָּנָן: יָתוֹם וְיִתּוֹמָה, שֶׁבָּאוּ לְהִתְפָּרְנֵס, מְפַרְנְסִין אֶת הַיִּתּוֹמָה, וְאַחַר כָּךְ אֶת הַיָּתוֹם, מִפְּנֵי שֶׁהָאִישׁ, דַּרְכּוֹ לְחַזֵּר עַל הַפְּתָחִים, וְאֵין הָאִשָּׁה דַּרְכָּהּ לְחַזֵּר. יָתוֹם וְיִתּוֹמָה שֶׁבָּאוּ לְנָשֵׂא, מַשִּׂיאִין אֶת הַיִּתּוֹמָה, וְאַחַר כָּךְ מַשִּׂיאִין אֶת הַיָּתוֹם, מִפְּנֵי שֶׁבַּשְׁתָּהּ שֶׁל אִשָּׁה מְרֻבָּה מִשֶּׁל אִישׁ. תָּנוּ רַבָּנָן: יָתוֹם שֶׁבָּא לִשָּׂא, שׁוֹכְרִין לוֹ בַּיִת, מַצִּיעִין לוֹ מִטָּה וְכָל כְּלֵי תַּשְׁמִישׁוֹ, וְאַחַר כָּךְ מַשִּׂיאִין לוֹ אִשָּׁה, שֶׁנֶּאֱמַר: (דברים ט״ו:ח׳) ״דֵּי מַחְסֹרוֹ אֲשֶׁר יֶחְסַר לוֹ״. ׳דֵּי מַחְסֹרוֹ׳, זֶה הַבַּיִת, ׳אֲשֶׁר יֶחְסַר׳, זֶה מִטָּה וְשֻׁלְחָן. ׳לוֹ׳, זוֹ אִשָּׁה. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: (בראשית ב׳:י״ח) ״אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ״.

ג כב תָּנוּ רַבָּנָן: (דברים ט״ו:ח׳) ״דֵּי מַחְסֹרוֹ אֲשֶׁר תֶּחְסַר לוֹ״, יָכוֹל אֲפִלּוּ סוּס לִרְכֹּב עָלָיו וְעֶבֶד לָרוּץ לְפָנָיו. אָמְרוּ עָלָיו עַל הַלֵּל הַזָּקֵן, שֶׁלָּקַח לְעָנִי בֶּן טוֹבִים אֶחָד סוּס לִרְכֹּב עָלָיו וְעֶבֶד לָרוּץ לְפָנָיו. פַּעַם אַחַת לֹא מָצָא עֶבֶד לָרוּץ לְפָנָיו, וְרָץ לְפָנָיו שְׁלֹשָׁה מִילִין. תָּנוּ רַבָּנָן: מַעֲשֶׂה בְּאַנְשֵׁי גְּלִיל הָעֶלְיוֹן שֶׁלָּקְחוּ לְעָנִי בֶּן טוֹבִים אֶחָד מִצִּפּוֹרִי, לִיטְרָא בָּשָׂר בְּכָל יוֹם. ׳לִיטְרָא בָּשָׂר׳ מַאי רְבוּתֵיהּ? אָמַר רַב הוּנָא: לִיטְרָא בָּשָׂר מִשֶּׁל עוֹפוֹת. וְאִי בָּעֵית אֵימָא: בָּשָׂר בְּלִיטְרָא מַמָּשׁ. רַב אַשִׁי אָמַר: הָתָם, כְּפַר קָטָן הָיָה, וּבְכָל יוֹמָא הֲווּ מַפְסְדֵי חֵיוּתָא אַמְטוּלְתֵּיהּ. הַהוּא דְּאָתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי נְחֶמְיָה, אָמַר לוֹ: בַּמָּה אַתָּה סוֹעֵד? אָמַר לוֹ: בְּבָשָׂר שָׁמֵן וְיַיִן יָשָׁן. רְצוֹנְךָ שֶׁתְּגַלְגֵּל עִמִּי בַּעֲדָשִׁים? גִּלְגֵּל עִמּוֹ בַּעֲדָשִׁים וּמֵת. אָמַר: אוֹי לוֹ לָזֶה, שֶׁהֲרָגוֹ נְחֶמְיָה. אַדְרַבָּה, אוֹי לוֹ לִנְחֶמְיָה, שֶׁהֲרָגוֹ לָזֶה, מִיבָּעֵי לֵיהּ? ! אֶלָּא אֵיהוּ הוּא דְּלָא אִיבָּעֵי לֵיהּ לְפִנּוּקֵי נַפְשֵׁיהּ כּוּלֵי הַאי. הַהוּא דְּאָתָא

לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא, אָמַר לֵיהּ: בַּמָּה אַתָּה סוֹעֵד? אָמַר לוֹ: בְּתַרְנְגֹלֶת פְּטוּמָה וְיַיִן יָשָׁן. אָמַר לוֹ: וְלָא חַיִישְׁתְּ לְדוּחְקָא דְּצִבּוּרָא? אָמַר לֵיהּ: אַטוּ מִדִּידְהוּ קָאֲכִילְנָא? מִדְּרַחֲמָנָא קָאֲכִילְנָא, דְּתַנְיָא: (תהילים קמ״ה:ט״ו) ״עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ, וְאַתָּה נוֹתֵן לָהֶם אֶת אָכְלָם בְּעִתּוֹ״, ׳בְּעִתָּם׳ לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא ׳בְּעִתּוֹ׳. מְלַמֵּד שֶׁלְּכָל אֶחָד וְאֶחָד נוֹתֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פַּרְנָסָתוֹ בְּעִתּוֹ. אַדְּהָכִי אֲתָאי אַחְתֵּיהּ דְּרָבָא, דְּלָא חֲזָיָא לֵיהּ תְּלֵיסַר שְׁנֵי, וַאֲתָיָא לֵיהּ תַּרְנְגֹלֶת פְּטוּמָה וְיַיִן יָשָׁן. אָמַר: מַאי דְּקַמָּאי? אָמַר לֵיהּ: נַעֲנֵיתִי לָךְ, קוּם אֱכֹל!

ד כג תָּנוּ רַבָּנָן: אֵין לוֹ וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְהִתְפָּרְנֵס, נוֹתְנִים לוֹ לְשׁוּם הַלָּוָאָה, וְחוֹזְרִים וְנוֹתְנִים לוֹ לְשׁוּם מַתָּנָה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: נוֹתְנִים לוֹ לְשׁוּם מַתָּנָה, וְחוֹזְרִים וְנוֹתְנִים לוֹ לְשׁוּם הַלָּוָאָה. ׳לְשׁוּם מַתָּנָה׳? הָא לָא שָׁקִיל! אָמַר רָבָא: לְפִתֹּחַ לוֹ לְשׁוּם מַתָּנָה. יֵשׁ לוֹ וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְהִתְפָּרְנֵס, נוֹתְנִין לוֹ לְשׁוּם מַתָּנָה, וְחוֹזְרִים וְנוֹתְנִים לוֹ לְשׁוּם הַלָּוָאָה. ׳לְשׁוּם מַתָּנָה׳? הָא לָא שָׁקִיל! אָמַר רַב פָּפָּא: לְאַחַר מִיתָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: יֵשׁ לוֹ וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְהִתְפָּרְנֵס, אֵין נִזְקָקִין לוֹ. אֵין לוֹ וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְהִתְפָּרְנֵס, אוֹמְרִים לוֹ: הָבֵא מַשְׁכוֹן וְטֹל! כְּדֵי שֶׁתָּזוּחַ דַּעְתּוֹ עָלָיו.

ה כד מַר עוּקְבָא, הֲוָה עָנְיָא בְּשִׁבְבוּתֵיהּ, דַּהֲוָה רָגִיל כָּל יוֹמָא, דְּשָׁדֵי לֵיהּ אַרְבָּעָה זוּזֵי בְּצִינּוֹרָא דְּדָשָׁא. יוֹמָא חַד אָמַר: אֵיזִיל, אֶחֱזֵי מַאן קָא עָבִיד בִּי הַהוּא טִיבוּתָא. הַהוּא יוֹמָא, נָגְהָא לֵיהּ לְמַר עוּקְבָא לְבֵי מִדְרָשָׁא. אַתְיָא דְּבִיתְהוּ בַּהֲדֵיהּ. כֵּינָן דְּחָזָא דְּקָא מַצְלֵי לֵיהּ לְדָשָׁא, נָפַק בַּתְרֵיהּ. רָהוּט (וקם בהדי) [מִקַּמֵּיהּ. עַיְלֵי לְהַהוּא] אַתּוּנָא דַּהֲוָה גְּרוֹפָא נוּרָא. הֲוָה קָא מִיקַלְקְלָן כַּרְעֵיהּ דְּמַר עוּקְבָא. אָמְרָה לֵיהּ דְּבִיתְהוּ: שְׁקוֹל כַּרְעִיךְ אוֹתִיב אַכַּרְעָאי. חָלַשׁ דַּעְתֵּיהּ. אָמְרָה לֵיהּ: אָנָא שְׁכִיחְנָא בְּגַוֵּיהּ דְּבֵיתָא, וּמִקָּרְבָא חֲנָיָתִי. וּמַאי כּוּלֵי הַאי? דְּאָמַר מַר זוּטְרָא בַּר טוֹבְיָה, אָמַר רַב, וְאַמְרֵי לָהּ, אָמַר רַב הוּנָא בַּר בִּיזְנָא, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן חֲסִידָא, וְאִמְרֵי לָהּ, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי: נוֹחַ לוֹ לָאָדָם שֶׁיִּמְסֹר עַצְמוֹ לְתוֹךְ כִּבְשַׁן הָאֵשׁ, וְאַל יַלְבִּין פְּנֵי חֲבֵרוֹ בָּרַבִּים. מְנָא לָן? מִתָּמָר, דִּכְתִיב: (בראשית לח) ״הִיא מוּצֵאת״.

ו כה מַר עוּקְבָא, הֲוָה עָנְיָא בְּשִׁבְבוּתֵיהּ, דַּהֲוָה רָגִיל לְשָׁדּוּרֵי לֵיהּ אַרְבַּע מֵאוֹת זוּזֵי כָּל מַעֲלֵי יוֹמָא דְּכִפּוּרֵי. יוֹמָא חַד שַׁדְּרִינְהוּ נִיהֲלֵיהּ בְּיַד בְּרֵיהּ. אָתָא, אָמַר לֵיהּ: לָא צָרִיךְ. אָמַר לֵיהּ: מַאי חָזֵית? חֲזָאי דְּקָא מְזַלְּפֵי לֵיהּ יַיִן יָשָׁן. אָמַר: מְפַנֵּק כּוּלֵי הַאי? עַיְּפִינְהוּ וְשַׁדְּרִינְהוּ נִיהֲלֵיהּ. כִּי קָא נִיחָא נַפְשֵׁיהּ, אָמַר: אֵיתּוּ לִי חֲשְׁבְּנָאי דְּצָדָקָה. אַשְׁכַּח דַּהֲוָה כְּתִיב בֵּיהּ: שִׂבְעַת אַלְפֵי דִּינְרֵי סִיאָנְקִי. אָמַר: זַוְדָּאי קְלִילִי וְאוּרְחָא רְחִיקְתָּא. קָם, בַּזְּבְזֵיהּ לְפַלְגֵּיהּ מָמוֹנֵיהּ. הֵיכִי עָבַד הָכִי, וְהָאָמַר רַבִּי אַלְעָאי: בְּאוּשָּׁא הִתְקִינוּ: הַמְּבַזְבֵּז אַל יְבַזְבֵּז יוֹתֵר מֵחֻמָּשׁ? הַנֵּי מִילֵי מֵחַיִּים, שֶׁמָּא יֵרֵד מִנְּכָסָיו, אֲבָל לְאַחַר מִיתָה, לֵית לָן בָּהּ.

ז כו רַבִּי אַבָּא הֲוָה צַיִּיר זוּזֵי בְּסִידְרֵיהּ וְשָׁדֵי לֵיהּ לַאֲחוֹרֵי, וּמִמְצֵי נַפְשֵׁיהּ לְבֵי עֲנֵיֵי, וּמַצְלֵי עֵינֵיהּ מֵרַמָּאֵי. רַבִּי חֲנִינָא הֲוָה הַהוּא עַנְיָא, דַּהֲוָה רָגִיל לְשִׁדּוּרֵי לֵיהּ אַרְבַּע זוּזֵי כָּל מַעֲלֵי שַׁבְּתָא. יוֹמָא חַד שַׁדְּרִינְהוּ נִיהֲלֵיהּ בִּידָא דִּדְבִיתְהוּ. אֲתָאי אָמְרָה לֵיהּ: לָא צָרִיךְ! מַאי חָזֵית? שָׁמְעִי דַּהֲוָה קָאַמְרֵי לֵיהּ: בַּמָּה אַתָּה סוֹעֵד? בְּטִלְיֵי כֶּסֶף אוֹ בְּטִלְיֵי זָהָב? אָמַר: הַיְנוּ דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: בּוֹאוּ וְנַחֲזִיק טוֹבָה לָרַמָּאִין, שֶׁאִלְמָלֵא הֵם הָיִינוּ חוֹטְאִין בְּכָל יוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר: (דברים טו) ״וְקָרָא עָלֶיךָ אֶל ה׳ וְהָיָה בְךָ חֵטְא״. וְתָנֵי רַבִּי חִיָּא בַּר רַב מִדִּיפְתִּי, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמֵר: כָּל הַמַּעֲלִים עֵינָיו מִן הַצְּדָקָה, כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. כְּתִיב הָכָא: (שם) ״הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן יִהְיֶה דָבָר עִם לְבָבְךָ בְּלִיַּעַל״ וְגוֹ׳. וּכְתִיב הָתָם: (שם יג) ״יָצְאוּ אֲנָשִׁים בְּנֵי בְלִיַּעַל״, מַה לְּהַלָּן עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, אַף כָּאן עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים.

ח כז תָּנוּ רַבָּנָן: הַמְסַמֵּא אֶת עֵינוֹ, וְהַמַּצְבֶּה אֶת בִּטְנוֹ, וְהַמְקַפֵּחַ אֶת שׁוֹקוֹ, אֵינוֹ נִפְטָר מִן הָעוֹלָם עַד שֶׁיָּבוֹא לִידֵי כָּךְ. [הַמְקַבֵּל צְדָקָה וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְכָךְ, סוֹפוֹ, אֵין נִפְטָר מִן הָעוֹלָם עַד שֶׁיָּבוֹא לִידֵי כָּךְ.]

ט כח שָׁלַח לֵיהּ רַב עָנָן לְרַב הוּנָא: הוּנָא חַבְרִין שְׁלָם! כִּי אַתְיָא הָא אִתְּתָא לְקַמָּךְ, אַגְבֵּיהּ עִשּׂוּר נִכְסֵי. הֲוָה יָתִיב רַב שֵׁשֶׁת קַמֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ: זִיל אֵימָא לֵיהּ, וּבְשַׁמְתָּא יְהֵא, מַאן דְּלָא אָמַר לֵיהּ: עָנָן עָנָן! מִמְּקַרְקְעֵי אוֹ מִמְּטַלְטְלֵי? וּמַאן יָתִיב בֵּי מַרְזְחָא בְּרֵישָׁא? אָזַל רַב שֵׁשֶׁת לְקַמֵּיהּ דְּרַב עָנָן. אָמַר לֵיהּ: מַר ׳רַבָּה׳, וְרַב הוּנָא ׳רַבֵּיהּ דְּרַבָּה׳, וּשְׁמוּתֵי שָׁמִית מַאן דְּלָא אָמַר לֵיהּ. וְאִי לָאו דְּשָׁמִית, לָא הֲוָה קָא *) אָמְנָא לֵיהּ לְמַר: עָנָן, עָנָן! מִמְּקַרְקְעֵי אוֹ מִמְּטַלְטְלֵי? וּמַאן יָתִיב בֵּי מַרְזְחָא בְּרֵאשׁ? אָזַל רַב עָנָן לְקַמֵּיהּ דְּמַר עוּקְבָא, אָמַר לֵיהּ: חָזֵי מַר, הֵיכִי שָׁלַח לִי רַב הוּנָא: עָנָן עָנָן! וְעוֹד, ׳מַרְזְחָא׳ דְּשָׁלַח לִי, [לָא יָדַעְנָא] מַאי נִיהוּ? אָמַר לֵיהּ: אֵימָא לִי אֵיזִי, גּוּפָא דְּעוּבְדָא הֵיכִי הֲוָה? אָמַר לֵיהּ: הָכִי וְהָכִי הֲוָה מַעֲשֶׂה. אָמַר לֵיהּ: וְגַבְרָא דְּלָא יָדַע מַאי נִיהוּ ׳מַרְזְחָא׳ שָׁלַח לֵיהּ לְרַב הוּנָא ״הוּנָא חַבְרִין״? ! מַאי ׳מַרְזְחָא׳? אֶבֶל! דִּכְתִיב: (ירמיהו ט״ז:ה׳) ״כִּי כֹה אָמַר ה׳: אַל תָּבוֹא בֵּית מַרְזֵחַ״ וְגוֹ׳. אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ: מְנַיִן לָאֶבֶל שֶׁמַּסֵּב בָּרֹאשׁ? שֶׁנֶּאֱמַר: (איוב כ״ט:כ״ה) ״אֶבְחַר דַּרְכָּם וְאֵשֵׁב רֹאשׁ וְאֶשְׁכּוֹן כְּמֶלֶךְ בַּגְּדוּד, כַּאֲשֶׁר אֲבֵלִים יְנַחֵם״. ״יְנַחֵם׳, אַחֵרִים מַשְׁמַע? אָמַר רַב נַחְמָן בַּר רַב יִצְחָק: ״נֶחֱם׳ כְּתִיב. מַר זוּטְרָא אָמַר: מֵהָכָא: (עמוס ו׳:ז׳) ״וְסָר מִרְזַח סְרוּחִים״. מַר וְזַח נַעֲשָׂה שַׂר לַסְּרוּחִים.

פרק ז

א כתובות פרק ז - כט ״אָז הָיִיתִי בְעֵינָיו כְּמוֹצְאַת שָׁלוֹם״. (ש״ה ח) אָמַר רַבִּי (יונתן) [יוֹחָנָן]: כְּכַלָּה שֶׁנִּמְצֵאת שְׁלֵמָה בְּבֵית חָמִיהָ, וּרְדוּפָה לֵילֵךְ וּלְהַגִּיד שִׁבְחָהּ בְּבֵית אָבִיהָ. (הושע ב׳:י״ח) ״וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא, נְאֻם ה׳, תִּקְרְאִי ׳אִישִׁי׳ וְלֹא תִקְרְאִי לִי עוֹד ׳בַּעְלִי׳״. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כְּכַלָּה בְּבֵית חָמִיהָ, וְלֹא כְּכַלָּה בְּבֵית אָבִיהָ.

ב ל תַּנְיָא, הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מַאי דִּכְתִיב: (קהלת ז׳:ב׳) ״טוֹב לָלֶכֶת אֶל בֵּית אֵבֶל, מִלֶּכֶת אֶל בֵּית מִשְׁתֶּה, בַּאֲשֶׁר הוּא סוֹף כָּל הָאָדָם, וְהַחַי יִתֵּן אֶל לִבּוֹ״, מַאי ״וְהַחַי יִתֵּן אֶל לִבּוֹ״? דְּבָרִים שֶׁל מִיתָה; דְּסָפֵד יְסָפְדוּנֵיהּ. דְּיִקָּבֵר יְקָבְרוּנֵיהּ. דְּיִדֵּל יְדַלּוּנֵיהּ. דְּלַוָּאֵי יְלַוּוּנֵיהּ. דְּטָעַן יְטָעֲנוּנֵיהּ.

ג תַּנְיָא נַמִּי הָכִי: הַמַּדִּיר אֶת אִשְׁתּוֹ, שֶׁלֹּא תִּשְׁאַל וְלֹא תַּשְׁאִיל נָפָה וּכְבָרָה רֵחַיִם וְתַנּוּר, יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה, מִפְּנֵי שֶׁמַּשִּׁיאָה שֵׁם רַע בִּשְׁכֵנוֹתֶיהָ. וְכֵן הִיא שֶׁנֶּדְרָה שֶׁלֹּא תִּשְׁאַל וְשֶׁלֹּא תַּשְׁאִיל נָפָה וּכְבָרָה רֵחַיִם וְתַנּוּר, וְשֶׁלֹּא תֵּאָרֵג בְּגָדִים נָאִים לְבָנָיו, תֵּצֵא שֶׁלֹּא בִּכְתֻבָּה, מִפְּנֵי שֶׁמַּשִּׁיאָתוּ שֵׁם רַע בִּשְׁכֵנָיו.

ד [בַּעֲוֹן נְדָרִים בָּנִים מֵתִים, שֶׁנֶּאֱמַר: (קהלת ה׳:ה׳) ״אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ לַחֲטִיא אֶת בְּשָׂרֶךָ״ וְגוֹ׳. וְאֵיזוֹ הֵן מַעֲשֵׂה יָדָיו שֶׁל אָדָם? הֱוֵי אוֹמֵר: בָּנָיו וּבְנוֹתָיו וְכוּ׳. פְּסָקָא. אֶלּוּ יוֹצְאוֹת שֶׁלֹּא בִּכְתֻבָּה וְכוּ׳: הַמְקַלֶּלֶת יוֹלְדֶיהָ בְּפָנָיו. אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר שְׁמוּאֵל: בִּמְקַלֶּלֶת יוֹלְדֶיהָ בִּפְנֵי מוֹלִידָיו. וְסֵימָנָךְ: (בראשית מ״ח:ה׳) ״אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה כִּרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן יִהְיוּ לִי״.]

ה לא ״וּלְצִיּוֹן יֵאָמַר אִישׁ וְאִישׁ יֻלַּד בָּהּ וְהוּא יְכוֹנְנֶהָ עֶלְיוֹן״. (תהלים פז) אָמַר רַבִּי מְיַשָּׁא בַּר בְּרִיהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: אֶחָד הַנּוֹלָד בָּהּ, וְאֶחָד הַמְצַפֶּה לְרְאוֹתָהּ. אָמַר אַבַּיֵי: וְחַד מִינַיְהוּ עָדִיף כִּתְרֵי מִינָן. אָמַר רָבָא: וְחַד מִינָן, כִּי סָלִיק לְהָתָם עָדִיף כִּתְרֵי מִינַיְהוּ, דְּהָא רַבִּי יִרְמְיָה, דְּכִי הֲוָה הָכָא, לָא הֲוָה יָדַע מַאי קָאַמְרִי רַבָּנַן, כִּי סָלִיק לְהָתָם, קָרֵי לָן: ״בַּבְלָאֵי טִפְּשָׁאֵי״.

ו [תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: סָח לִי זָקֵן אֶחָד מֵאַנְשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם: עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מַכֵּי שְׁחִין הֵן, וְכֻלָּן אָמְרוּ חֲכָמִים: תַּשְׁמִישׁ קָשֶׁה לָהֶן, וּבַעֲלֵי רָאתָן קָשֶׁה מִכֻּלָּן. מַאי הֱוֵי? דְּתַנְיָא: הַקִּיז דָּם וְשִׁמֵּשׁ, הַוָּיִין לוֹ בָּנִים וִיתִיקִין. הִקִּיזוּ שְׁנֵיהֶם וְשִׁמְּשׁוּ, הַוָּיִן לוֹ בָּנִים בַּעֲלֵי רָאתָן. אָמַר רַב פָּפָּא: לָא אָמְרָן אֶלָּא דְּלָא טָעִים מִידֵי, אֲבָל טָעִים מִידֵי, לֵית לָן בָּהּ. מַאי סִימָנֵיהּ: דְּלָקָן עֵינֵיהּ, וְדָיְבֵי נְחִירֵיהּ, וְאַיְתֵי לֵיהּ רִירָא מִפּוּמֵיהּ, וְרָמוּ דִּידְבֵי עִילּוּיֵיהּ. וּמַאי אַסּוּתֵיהּ? אָמַר אַבַּיֵי: פִּילָא וְלוּדְנָא, גִּירְדָא דְּאֶגּוֹזָא, וְגִירְדָא דְּאַשְׁפָּא, וּכְלִיל מַלְכָּא, וּמַתְחָלָא דְּדִיקְלָא סוּמְקָא, וְשָׁלִיק לְהוּ בַּהֲדֵי הֲדָדֵי, וּמְעַיֵּיל לֵיהּ לְבֵיתָא דְּשִׁישָׁא. וְאִי לָא אִיכָּא בֵּיתָא דְּשִׁישָׁא, מְעַיֵּיל לֵיהּ לְבֵיתָא דְּשֵׁב לִבְנֵי וַאֲרֵיחָא, וְנָטִיל לֵיהּ תְּלַת מְאָה כַּסֵּי עַל רֵישֵׁיהּ, עַד דְּרַפְיָא אַרְעִיתָא דְּמוֹחֵיהּ, וְקָרַע לְמוֹחֵיהּ, וּמַיְתֵי אַרְבַּע טַרְפֵּי דְּאָסָא, וּמַדְלֵי כָּל חַד כַּרְעָא, וּמוֹתִיב חַד וְשָׁקִיל בִּצְבָתָא וְקָלֵי לֵיהּ, דְּאִי לָא, הָדַר עִילּוּיֵיהּ.]

ז לב מַכְרִיז רַבִּי יוֹחָנָן: הִזָּהֲרוּ מִזְּבוּבִים שֶׁל בַּעֲלֵי רָאתָן. רַבִּי זֵירָא לָא הֲוָה יָתִיב בְּזִיקֵיהּ. רַבִּי אֶלְעָזָר לָא עַיֵּיל בְּאָהֳלֵיהּ. רַבִּי אַמִּי וְרַבִּי אַסִּי לָא הֲווּ אַכְלֵי מִבֵּיעֵי דְּהַהִיא מְבוֹאָה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, מִיכְרַךְ בְּהוּ וְעָסִיק בַּתּוֹרָה. אָמַר: (משלי ה׳:י״ט) ״אַיֶּלֶת אֲהָבִים וְיַעֲלַת חֵן״, אִם חֵן מַעֲלָה עַל לוֹמְדֶיהָ, אַגּוּנִי [לָא] מַגְנִי? ! כִּי הֲוָה שָׁכִיב, אָמְרוּ לֵיהּ לְמַלְאַךְ־הַמָּוֶת: זִיל עָבִיד לֵיהּ רְעוּתֵיהּ ! אָזַל אֵיתְחֲזִי לֵיהּ. אָמַר לֵיהּ: אַחְוִי לִי דּוּכְתָּאי, אָמַר לֵיהּ: לְחַיֵּי. [אָמַר לֵיהּ]: הַב לִי סַכִּינָךְ דִּלְמָא מִיבְעַתְּ לִי בְּאוֹרְחָא. יְהָבָה נִיהֲלֵיהּ. כִּי מָטָא לְהָתָם, דַּלְיֵיהּ, קָא מַחְוֵי לֵיהּ. שָׁוַר נָפַל לְהַהוּא גִּיסָא. נַקְטֵיהּ בְּקַרְנָא דְּגִלְּימֵיהּ. אָמַר לֵיהּ: בִּשְׁבוּעָתָא, דְּלָא אַתֵּינָא ! אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אִי אִיתְּשַׁל אַשְׁבּוּעָתֵיהּ, נָהְדַּר. אִי לָא, לָא נָהְדַּר ! אָמַר לֵיהּ: הַב לִי סַכִּינָאי, לָא הֲוָה יָהֵב לֵיהּ. נַפְקָא בַּת־קָלָא וְאָמְרָה לֵיהּ: הַב נִיהֲלֵיהּ, דְּמִתְבָּעָא לִבְרִיָּתָא. מַכְרִיז אֵלִיָּהוּ קַמֵּיהּ: פַּנּוּ מָקוֹם לְבַר־לִיוָאי, פַּנּוּ מָקוֹם לְבַר־לִיוָאי ! אָזַל, אַשְׁכְּחֵיהּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי דַּהֲוָה יָתִיב עַל תִּלַּת עֲשַׂר תַּכְטְקֵי פִּיזָא. אָמַר לֵיהּ: אַתְּ הוּא בַּר־לִיוָאי? אָמַר לֵיהּ: הֵן. (אמר לו:) נִרְאֶתָה הַקֶּשֶׁת בְּיָמֶיךָ? אָמַר לוֹ: הֵן.

ח אִם כֵּן אִי אַתָּה בַּר־לִיוָאי. וְלָא הִיא, דְּלָא הֲוָאי מִידֵי, אֶלָּא סָבַר לָא אַחֲזִיק טִיבוּתָא לְנַפְשָׁאי. רַבִּי חֲנִינָא בַּר פָּפָּא, שׁוּשְׁבִינֵיהּ הֲוָה. כִּי הֲוָה קָא נִיחָא נַפְשֵׁיהּ, אָמְרוּ לֵיהּ לְמַלְאַךְ הַמָּוֶת: זִיל עָבִיד לֵיהּ רְעוּתֵיהּ. אָזַל לְגַבֵּיהּ וְאִתְחֲזִי לֵיהּ. אָמַר לֵיהּ: שַׁבְקֵן תִּלְתִין יוֹמֵי, עַד דְּנֵיהֲדַר תַּלְמוּדָאי, דַּאֲמָרִי: אַשְׁרֵי מִי שֶׁבָּא לְכָאן וְתַלְמוּדוֹ בְּיָדוֹ. שַׁבְקֵיהּ. לְבָתַר תְּלָתִין יוֹמִין, אָזַל אִתְחֲזִי לֵיהּ. אָמַר לֵיהּ: אַחְוִי לִי דּוּכְתָּאי. אָמַר לֵיהּ: לְחַיֵּי. אָמַר לֵיהּ: הַב לִי סַכִּינָךְ, דִּלְמָא מִבְעַתְּ לִי בְּאוֹרְחָא. אָמַר לֵיהּ: כְּחַבְרָךְ בָּעִית לְמֵיעֲבַד לִי? אָמַר לֵיהּ: אִיתֵי סֵפֶר תּוֹרָה וְחָזֵי, מִי אִיכָּא מִידֵי דִּכְתִיב בֵּיהּ דְּלָא קַיֵּימְתֵיהּ ! אָמַר לֵיהּ: מִי אִיכְרְכְּתְ בְּבַעֲלֵי רָאתָן וְאִיעַסַּקְתְּ בַּתּוֹרָה? וַאֲפִלּוּ הָכִי, כִּי נָח נַפְשֵׁיהּ, אִפְּסִיק לֵיהּ עֲמוּדָא דְּנוּרָא בֵּין דִּידֵיהּ לְעָלְמָא. וּגְמִירִי, דְּלָא מַפְסִיק עֲמוּדָא דְּנוּרָא, אֶלָּא לְחַד בְּדָרָא אוֹ לְתֵרֵין בְּדָרָא. קָרֵב לְגַבֵּיהּ רַבִּי אֶלְכְּסַנְדְּרִי, אָמַר: עֲשֵׂה בִּשְׁבִיל כְּבוֹד חֲכָמִים, לָא אַשְׁגַּח. עֲשֵׂה בִּשְׁבִיל כְּבוֹד עַצְמְךָ. אִיסְתַּלַּק. אָמַר אַבַּיֵי: לַאֲפוּקֵי מִמַּאן דְּלָא קָיֵים אֲפִלּוּ אוֹת אַחַת. אָמַר לֵיהּ רַב אַדָּא בַּר מַתְנָא: לַאֲפוּקֵי מִמַּר, דְּלָא אִית לֵיהּ מַעֲקֶה לְאִיגְּרֵיהּ ! וְלָא הִיא, מֻתָּרָה הֲוָה, וְהַהִיא שַׁעְתָּא הוּא דְּשַׁדְּיֵיהּ זִיקָא. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: מִפְּנֵי מָה אֵין בַּעֲלֵי רָאתָן בְּבָבֶל? מִפְּנֵי שֶׁאוֹכְלִין תְּרֵדִין וְשׁוֹתִין שֵׁכָר וְרוֹחֲצִין בְּמֵי פֶּרֶת.

פרק ח

א **כתובות פרק ח** - אין אגדות בפרק זה.

פרק ט

א **כתובות פרק ט** - הַהוּא דְּאָמַר לֵיהּ: ״נְכָסַי לְטוֹבְיָה״, שָׁכִיב וְכוּ׳. אַתּוּ שְׁנֵי טוֹבְיָה, שָׁכֵן וְתַלְמִיד חָכָם, תַּלְמִיד חָכָם קוֹדֵם. קָרוֹב וְתַלְמִיד חָכָם, תַּלְמִיד חָכָם קוֹדֵם. אִבָּעְיָא לְהוּ: שָׁכֵן וְקָרוֹב, מַאי? תָּא שְׁמַע: (משלי כז) ״טוֹב שָׁכֵן קָרוֹב מֵאָח רָחוֹק״, שְׁנֵיהֶם קְרוֹבִים, שְׁנֵיהֶם שְׁכֵנִים, שְׁנֵיהֶם תַּלְמִידֵי חֲכָמִים? ״שׁוּדָּא דְּדַיְנֵי״.

פרק י

א **כתובות פרק י** - אין אגדות בפרק זה.

פרק יא

א **כתובות פרק יא** - לג אָמַר רַבִּי [חִיָּא בַּר אַבָּא, אָמַר רַבִּי] יוֹחָנָן: כָּל הַמּוֹנֵעַ תַּלְמִידוֹ מִלְּשַׁמְּשׁוֹ, כְּאִלּוּ מוֹנֵעַ מִמֶּנּוּ חֶסֶד, שֶׁנֶּאֱמַר: (איוב ו׳:י״ד) ״לַמָּס מֵרֵעֵהוּ חָסֶד״. רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אוֹמֵר: אַף פּוֹרֵק מִמֶּנּוּ יִרְאַת שָׁמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: (שם) ״וְיִרְאַת שַׁדַּי יַעֲזוֹב״.

פרק יב

א **כתובות פרק יב** - לד תָּנוּ רַבָּנָן: בִּשְׁעַת פְּטִירָתוֹ שֶׁל רַבִּי, אָמַר: לְבָנַי אֲנִי צָרִיךְ. נִכְנְסוּ בָּנָיו אֶצְלוֹ. אָמַר לָהֶם: הִזָּהֲרוּ בִּכְבוֹד אִמְּכֶם, נֵר יֵהָא דָּלוּק בִּמְקוֹמוֹ, שֻׁלְחָן יֵהָא עָרוּךְ בִּמְקוֹמוֹ, מִטָּה תֵּהֵא מֻצַּעַת בִּמְקוֹמָהּ. יוֹסֵף חֲפָנִי, וְשִׁמְעוֹן אֶפְרָתִי, הֵם שִׁמְּשׁוּנִי בְּחַיַּי וְהֵם יְשַׁמְּשׁוּנִי בְּמוֹתִי. הִזָּהֲרוּ בִּכְבוֹד אִמְּכֶם, דְּאוֹרַיְתָא הוּא! דִּכְתִיב: (שמות כ׳:י״ב, דברים ה׳:ט״ז) ״כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ״, אֵשֶׁת אָב, נַמִּי דְּאוֹרַיְתָא הוּא! דְּתַנְיָא: ״כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ״, ׳אֶת אָבִיךָ׳ זוֹ אֵשֶׁת אָבִיךָ. ׳וְאֶת אִמֶּךָ׳ זֶה בַּעַל אִמֶּךָ. וָא״ו יְתֵרָה, לְרַבּוֹת אָחִיךָ הַגָּדוֹל. הַנִּי מִילֵי מֵחַיִּים, אֲבָל לְאַחַר מִיתָה, לָא. נֵר יֵהָא דָּלוּק בִּמְקוֹמוֹ, שֻׁלְחָן יֵהָא עָרוּךְ בִּמְקוֹמוֹ, מִטָּה תֵּהֵא מֻצַּעַת בִּמְקוֹמָהּ, מַאי טַעְמָא? כָּל בֵּי שְׁמֻשֵׁי חֲוָה אַתֵּי לְבֵיתֵיהּ. הַהוּא בֵּי שְׁמֻשָׁא, אָתָאי שִׁיבְבָתָא, קָא קָרְיָא אַבָּבָא. אָמְרָה אַמְתֵּיהּ: שְׁתִיקִי, דְּרַבִּי יָתִיב. כֵּינָן דְּשָׁמַע, (תוב) [שוב] לֹא אָתָא, שְׁלֹא לְהוֹצִיא לַעַז עַל צַדִּיקִים הָרִאשׁוֹנִים. יוֹסֵף חֲפָנִי, וְשִׁמְעוֹן אֶפְרָתִי הֵם שִׁמְּשׁוּנִי בְּחַיַּי וְהֵם יְשַׁמְּשׁוּנִי בְּמוֹתִי. סָבוּר מִינָהּ, בַּהֲדֵין עָלְמָא הוּא דְּקָאָמַר. כֵּינָן דְּחָזוּ דְּקָדִים עַרְסֵיהוּ לְעַרְסֵיהּ, אָמְרִי: שְׁמַע מִינָהּ לְהַהוּא עָלְמָא הוּא דְּקָאָמַר, וְהַאי דְּאָמַר הָכִי, דְּלָא לֵימְרוּ, מִלְּתָא חֲוָה לְהוּ, וְעַד הָאִידָּנָא נַמִּי זְכוּתָא דְּרַבִּי הוּא דַּאֲהַנְיָא לְהוּ. אָמַר לָהֶם: לְחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי צָרִיךְ! נִכְנְסוּ אֶצְלוֹ חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, אָמַר לָהֶם: אַל תִּסְפְּדוּנִי בַּעֲיָרוֹת, וְהוֹשִׁיבוּ יְשִׁיבָה לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם. שִׁמְעוֹן בְּנִי, חָכָם, גַּמְלִיאֵל בְּנִי, נָשִׂיא, חֲנִינָא בַּר חָמָא יֵשֵׁב בָּרֹאשׁ. ״אַל תִּסְפְּדוּנִי בַּעֲיָרוֹת״, סָבוּר מִינָהּ מִשּׁוּם טִרְחָא הוּא דְּקָאָמַר. כֵּינָן דְּחָזוּ דְּקָסַפְּדֵי בִּכְרָכִים וְקָאַתּוּ כּוּלֵי עָלְמָא, אָמְרוּ: שְׁמַע מִינָהּ מִשּׁוּם יְקָרָא הוּא דְּקָאָמַר. הוֹשִׁיבוּ יְשִׁיבָה לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם, דְּלָא עֲדִיפְנָא מִמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ, דִּכְתִיב: (דברים ל״ד:ח׳) ״וַיִּבְכּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת מֹשֶׁה בְּעַרְבֹת מוֹאָב שְׁלֹשִׁים יוֹם״, תְּלָתִין יוֹמִין סַפְדֵי בִּימָמָא וְלֵילְיָא, מִכָּאן וָאֵילָךְ, סַפְדֵי בִּימָמָא וְגַרְסֵי בְּלֵילְיָא, אוֹ סַפְדֵי בְּלֵילְיָא וְגַרְסֵי בִּימָמָא, עַד דְּסַפְדֵי תְּרֵיסַר יַרְחֵי שַׁתָּא. הַהוּא יוֹמָא דְּאַשְׁכַּבְתֵּיהּ דְּרַבִּי, נָפְקָא בַּת־קוֹל וְאָמְרָה: כָּל דַּהֲוָה בְּאַשְׁכַּבְתֵּיהּ דְּרַבִּי, מְזַמָּן הוּא לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. הַהוּא כּוֹבֵס, כָּל יוֹמָא הֲוָה אַתֵּי קַמֵּיהּ, הַהוּא יוֹמָא לָא אָתָא, כֵּינָן דְּשָׁמַע הָכִי, סָלִיק לְאִיגָּרָא וְנָפַל לְאַרְעָא וּמֵית. יָצְתָה בַּת־קוֹל וְאָמְרָה: אַף הַהוּא כּוֹבֵס מְזַמָּן לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא!

ב לה ״שִׁמְעוֹן בְּנִי חָכָם״, מַאי קָאָמַר? הָכִי קָאָמַר: אַף עַל פִּי שֶׁשִּׁמְעוֹן בְּנִי חָכָם, גַּמְלִיאֵל בְּנִי, נָשִׂיא. אָמַר לֵוִי: צְרִיכָא לְמֵימַר? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר רַבִּי: צְרִיכָא לָךְ וּלְמִטְלָעָתָךְ! מַאי קַשְׁיָא לֵיהּ? הָא קְרָא קָאָמַר: (דברי הימים ב כ״א:ג׳) ״וְאֶת הַמַּמְלָכָה נָתַן לִיהוֹרָם כִּי הוּא הַבְּכוֹר״, הַהוּא מְמַלֵּא מְקוֹם אֲבוֹתָיו, הֲוָה, וְרַבָּן גַּמְלִיאֵל אֵינוֹ מְמַלֵּא מְקוֹם אֲבוֹתָיו הֲוָה. וְרַבִּי, מַאי טַעְמָא עָבַד הָכִי? נְהִי דְּאֵינוֹ מְמַלֵּא מְקוֹם אֲבוֹתָיו בְּחָכְמָה, בְּיִרְאַת חֵטְא מְמַלֵּא מְקוֹם אֲבוֹתָיו הֲוָה. חֲנִינָא בַּר חָמָא יֵשֵׁב בָּרֹאשׁ. לֹא קִבֵּל רַבִּי חֲנִינָא, שֶׁהָיָה רַבִּי אֶפֶס גָּדוֹל מִמֶּנּוּ שְׁתֵּי שָׁנִים וּמֶחֱצָה. יָתִיב רַבִּי אֶפֶס בְּרֵישָׁא, וְיָתִיב רַבִּי חֲנִינָא אַבְּרָאי, וְאָתָא לֵוִי וְיָתִיב גַּבֵּיהּ. נָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַבִּי אֶפֶס, וְיָתִיב רַבִּי חֲנִינָא בְּרֵישָׁא, וְלָא הֲוָה לְלֵוִי אִינִישׁ לְמֵיתַב גַּבֵּיהּ, וְקָאָתָא לְבָבֶל. וְהַיְנוּ דְּאָמְרִי לֵיהּ לְרַב: גַּבְרָא רַבָּה אִקְלַע לְנַהַרְדְּעָא וּמְטַלַע, וְדָרִישׁ: ׳כְּלִילָא שָׁרִי׳. אָמַר: שְׁמַע מִינָהּ נָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַבִּי אֶפֶס, וְיָתִיב רַבִּי חֲנִינָא בְּרֵישָׁא, וְלָא הֲוָה לֵיהּ לְלֵוִי אִינִישׁ

לְמֵיתַב גַּבֵּיהּ, וְקָאָתָא. וְאֵימָא: רַבִּי חֲנִינָא נָח נַפְשֵׁיהּ, וְרַבִּי אֶפֶס כִּדְיָתִיב יָתִיב, וְלָא הֲוָה לֵיהּ לְלֵוִי אִינִישׁ לְמֵיתַב גַּבֵּיהּ וְקָאתֵי? אִי בָּעֵית אֵימָא: לֵוִי לְרַבִּי אֶפֶס מֵיכַף הֲוָה כַּייְפִי לֵיהּ. וְאִי בָּעֵית אֵימָא: כֵּינָן דְּאָמַר רַבִּי: ״חֲנִינָא בַּר חָמָא יֵשֵׁב בָּרֹאשׁ״, לָא סָגֵי דְּלָא מָלֵךְ, דִּכְתִיב בְּהוּ בְּצַדִּיקִים: (איוב כ״ב:כ״ח) ״וְתִגְזַר אֹמֶר וְיָקָם לָךְ״. וְהָא הֲוָה רַבִּי חִיָּא? נָח נַפְשֵׁיהּ. וְהָאָמַר רַבִּי חִיָּא: אֲנִי רָאִיתִי קִבְרוֹ שֶׁל רַבִּי, וְהוֹרַדְתִּי עָלָיו דְּמָעוֹת? אִיפּוּךְ. וְהָאָמַר רַבִּי חִיָּא: אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁמֵּת רַבִּי, בָּטְלָה קְדֻשָּׁה? אִיפּוּךְ. וְהָתַנְיָא: כְּשֶׁחָלָה רַבִּי, נִכְנַס רַבִּי חִיָּא אֶצְלוֹ, וּמְצָאוֹ שֶׁהוּא בּוֹכֶה. אָמַר לוֹ: רַבִּי, מִפְּנֵי מָה אַתָּה בּוֹכֶה? וְהָתַנְיָא: מֵת מִתּוֹךְ שְׂחוֹק, סִימָן יָפֶה לוֹ, מִתּוֹךְ הַבְכִּי, סִימָן רַע לוֹ. פָּנָיו לְמַעְלָה, סִימָן יָפֶה לוֹ, פָּנָיו לְמַטָּה, סִימָן רַע לוֹ, פָּנָיו כְּלַפֵּי הָעָם, סִימָן יָפֶה לוֹ. פָּנָיו כְּלַפֵּי הַכֹּתֶל, סִימָן רַע לוֹ. פָּנָיו יְרֵקִין, סִימָן רַע לוֹ, פָּנָיו צְהֻבִּין וַאֲדֻמִּים, סִימָן יָפֶה לוֹ. מֵת בְּעֶרֶב שַׁבָּת, סִימָן יָפֶה לוֹ, בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, סִימָן רַע לוֹ. מֵת בְּעֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים, סִימָן רַע לוֹ, בְּמוֹצָאֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים, סִימָן יָפֶה לוֹ. מֵת מֻחֱלֵי מֵעַיִם, סִימָן יָפֶה לוֹ, מִפְּנֵי שֶׁרֻבָּן שֶׁל צַדִּיקִים מִיתָתָן בָּחֳלֵי מֵעַיִם. אָמַר לֵיהּ: אֲנָא, אַתּוֹרָה וּמִצְוֹות קָא בָּכֵינָא. אִי בָּעֵית אֵימָא: אִיפּוּךְ, וְאִי בָּעֵית אֵימָא: [לְעוֹלָם לָא תִּיפּוּךְ], רַבִּי חִיָּא עָסוּק בְּמִצְוֹות הֲוָה. וְרַבִּי סָבַר: לָא אֲפַגְּרֵיהּ.

ג לוֹ וְהֵינוּ, דְּכִי הֲווּ מְנַצֵּי רַבִּי חֲנִינָא וְרַבִּי חִיָּא, אָמַר לוֹ רַבִּי חֲנִינָא לְרַבִּי חִיָּא: בַּהֲדֵי דִּידִי מְנָצֵית? דְּאִם חַס־וְשָׁלוֹם נִשְׁתַּכְּחָה תּוֹרָה מִיִּשְׂרָאֵל, מֵהַדְּרָנָא לָהּ מִפִּלְפּוּלִי! אָמַר לֵיהּ רַבִּי חִיָּא: אֲנָא עַבְדִי דְּלָא מִשְׁתַּכְּחָא תּוֹרָה מִיִּשְׂרָאֵל, דְּאַיְתֵינָא כִּיתְנָא, וְשָׁדְרָנָא, וּמְגַדְּלָנָא נִישְׁבֵּי, וְצַיְּידָנָא טַבְיָא, וּמַאֲכִילְנָא בִּישְׂרָא לְיַתְמֵי, וַאֲרִיכְנָא מְגִלְּתָא מִמַּשְׁכֵּי דְּטַבְיֵי, וְסָלִיקְנָא לְמָתָא דְּלֵית בָּהּ מַקֵּרֵי דַּרְדְּקֵי, וְכָתְיבְנָא חֲמִשָּׁה חֲמִשֵּׁי לַחֲמִשָּׁה יְנוּקֵי, וּמַתְנִינָא שִׁיתָּא סִדְרֵי לְשִׁיתָּא יְנוּקֵי. לְכָל חַד וְחַד אֲמְרִי לֵיהּ: אַתְנִי סִדְרָךְ לְחַבְרָךְ. וְהֵינוּ דְּאָמַר רַבִּי: ״כַּמָּה גְּדוֹלִים מַעֲשֵׂי חִיָּא״. אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר רַבִּי: אֲפִלּוּ מִכָּךְ? אָמַר לוֹ: אִין! אָמַר לוֹ רַבִּי יְשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי: אֲפִלּוּ מֵאַבָּא? אָמַר לוֹ: חַס־וְשָׁלוֹם! לֹא תְּהֵא כָּזֹאת בְּיִשְׂרָאֵל. אָמַר לָהֶם: ״לִבְנִי קָטָן אֲנִי צָרִיךְ״. נִכְנַס רַבִּי שִׁמְעוֹן אֶצְלוֹ, מָסַר לוֹ סִדְרֵי נְשִׁיאוּת. אָמַר לוֹ: ״בְּנִי, נְהֹג נְשִׂיאוּתְךָ בְּרָמִים, זְרֹק מָרָה בַּתַּלְמִידִים״. אֵינִי, וְהָכְתִיב: (תהילים ט״ו:ד׳) ״וְאֶת יִרְאֵי ה׳ יְכַבֵּד״, וְאָמַר מַר: זֶה יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה, כְּשֶׁהָיָה רוֹאֶה תַּלְמִיד חָכָם, הָיָה עוֹמֵד מִכִּסְאוֹ וּמְחַבְּקוֹ וּמְנַשְּׁקוֹ וְקוֹרֵא לוֹ: ״רַבִּי, רַבִּי, מוֹרִי, מוֹרִי״? לָא קַשְׁיָא, הָא בְּצִינְעָא, הָא בְּפַרְהֶסְיָא. תַּנְיָא: רַבִּי מֵטָל בְּצִפּוֹרִי וּמָקוֹם מוּכָן לוֹ בְּבֵית שְׁעָרִים. וְהָתַנְיָא: (דברים ט״ז:כ׳) ״צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף״ הֹלֵךְ אַחַר רַבִּי לְבֵית שְׁעָרִים. רַבִּי, בְּבֵית שְׁעָרִים הֲוָה, אֶלָּא כֵּינָן דְּחָלַשׁ אַמְטִיוּהּ לְצִפּוֹרִי, דְּמִידַּלְיָא וּבָסִים אֲוִירָהּ.

ד לז הַהוּא יוֹמָא דְּנָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַבִּי, גָּזְרוּ רַבָּנָן תַּעֲנִיתָא, וּבָעוּ רַחֲמֵי. אֲמְרִי: כָּל מַאן דְּאָמַר: ״נָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַבִּי״, יְדָקֵר בַּחֲרֵב! סְלִיקָא אַמְתֵּיהּ דְּרַבִּי לְאִיגְּרָא, אָמְרָה: ״עֶלְיוֹנִים מְבַקְּשִׁים אֶת רַבִּי, וְתַחְתּוֹנִים מְבַקְּשִׁים אֶת רַבִּי, יְהִי רָצוֹן שֶׁיָּכוֹפוּ תַּחְתּוֹנִים אֶת הָעֶלְיוֹנִים״. כֵּינָן דַּחֲזָאי כַּמָּה זִמְנֵי דְּעַיֵּיל לְבֵית הַכִּסֵּא, וְחָלַץ תְּפִלִּין וּמָנַח לְהוּ וְקָמְצְטַעֲר, אָמְרָה: ״יְהֵא רָצוֹן שֶׁיָּכוֹפוּ עֶלְיוֹנִים אֶת הַתַּחְתּוֹנִים״! וְלָא הֲווּ שָׁתְקֵי רַבָּנָן מִלְּמִיבָּעֵי רַחֲמֵי. שָׁקְלָה כּוּזָא, שַׁדְיָא מֵאִיגְּרָא, אִשְׁתִּיקוּ [מַרְחֲמֵי], וְנָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַבִּי. אָמְרוּ לֵיהּ רַבָּנָן לְבַר קַפָּרָא: זִיל עַיֵּין. אָזַל אַשְׁכְּחֵיהּ דְּנָח נַפְשֵׁיהּ. קַרְעֵיהּ לִלְבוּשֵׁיהּ וַאֲהַדְרֵיהּ לְקִירְעֵיהּ לַאֲחוֹרֵיהּ. פָּתַח וְאָמַר: אֲרָאֶלִים וּמְצוּקִים אָחֲזוּ בַּאֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ, נִצְּחוּ אֲרָאֶלִים אֶת הַמְּצוּקִים וְנִשְׁבָּה אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ. אָמְרוּ לֵיהּ: נָח נַפְשֵׁיהּ? אָמַר לְהוּ: אַתּוּן קָאֲמִרִיתוּ, וַאֲנָא לָא קָאֲמִינָא. בְּשָׁעַת פְּטִירָתוֹ שֶׁל רַבִּי, זָקַף עֶשֶׂר אֶצְבְּעוֹתָיו כְּלַפֵּי מַעְלָה, אָמַר: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ שֶׁיָּגַעְתִּי בְּעֶשֶׂר אֶצְבְּעוֹתַי בַּתּוֹרָה, וְלֹא נֶהֱנֵיתִי אֲפִלּוּ בְּאֶצְבַע קְטַנָּה, יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, שֶׁיְּהֵא שָׁלוֹם בִּמְנוּחָתִי. יָצְתָה בַּת־קוֹל וְאָמְרָה: (ישעיהו נ״ז:ב׳) ״יָבוֹא שָׁלוֹם, יָנוּחוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם״. ׳עַל מִשְׁכָּבְךָ׳ מִיבָּעֵי לֵיהּ! מְסַיַּע לְרַבִּי חִיָּא בַּר גַּמְדָּא, דְּאָמַר רַבִּי חִיָּא בַּר גַּמְדָּא, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֶּן שָׁאוּל: בְּשָׁעָה שֶׁהַצַּדִּיק נִפְטָר מִן הָעוֹלָם, אוֹמְרִים מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, צַדִּיק [פְּלוֹנִי] בָּא. אוֹמֵר [לָהֶם]: ״יָבוֹאוּ צַדִּיקִים וְיֵצְאוּ לִקְרָאתוֹ״, [וְאוֹמְרִים לוֹ]: ״יָבוֹא שָׁלוֹם, יָנוּחוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם״. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: בְּשָׁעָה שֶׁהַצַּדִּיק נִפְטָר מִן הָעוֹלָם, שָׁלֹשׁ כִּתּוֹת שֶׁל מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת יוֹצְאוֹת לִקְרָאתוֹ, אַחַת אוֹמֶרֶת לוֹ: (בא) [״יָבוֹא] בְּשָׁלוֹם״, וְאַחַת אוֹמֶרֶת: ״הֹלֵךְ נָכוֹחַ״, וְאַחַת אוֹמֶרֶת לוֹ: ״יָבוֹא שָׁלוֹם, יָנוּחוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם״. וּבְשָׁעָה שֶׁהָרָשָׁע נֶאֱבָד מִן הָעוֹלָם, שָׁלֹשׁ כִּתּוֹת שֶׁל מַלְאֲכֵי חַבָּלָה יוֹצְאוֹת לִקְרָאתוֹ, אַחַת אוֹמֶרֶת: (שם מח) ״אֵין שָׁלוֹם אָמַר ה׳ לָרְשָׁעִים״. וְאַחַת אוֹמֶרֶת לוֹ: (שם נ) ״לְמַעַצַבָה תִּשְׁכָּבוּן״. וְאַחַת אוֹמֶרֶת לוֹ: (יחזקאל ל״ב:י״ט) ״רְדָה וְהָשְׁכְּבָה אֶת עֲרֵלִים״.

פרק יג

א **כתובות פרק יג** - לח [אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא: שְׁלֹשׁ מֵאוֹת תִּשְׁעִים וְאַרְבָּעָה בָּתֵּי דִינִין הָיוּ בִּירוּשָׁלַיִם, כְּנֶגְדָּן בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת, וּכְנֶגְדָּן בָּתֵּי מִדְרָשׁוֹת, וּכְנֶגְדָּן בָּתֵּי סוֹפְרִים]. אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר רַב אַסִי: גּוֹזְרֵי גְּזֵרוֹת שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם הָיוּ נוֹטְלִים שְׂכָרָם, תִּשְׁעִים וְתִשְׁעָה מָנֶה מִתְּרוּמַת הַלִּשְׁכָּה. [לֹא רָצוּ, מוֹסִיפִין לָהֶן. ׳לֹא רָצוּ׳? אַטּוּ בִּרְשִׁיעֵי עַסְקִינַן. אֶלָּא, לֹא סִפְּקוּ אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא רָצוּ, מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן]. קַרְנָא הֲוָה שָׁקִיל אִיסְתְּרָא מִזַּפַּאי וְאִיסְתְּרָא מִחַיָּב, וְדָאִין לְהוּ דִּינָא. וְהֵיכִי עָבִיד הָכִי? וְהָא כְּתִיב: (שמות כ״ג:ח׳) ״וְשֹׁחַד לֹא תִקָּח״. [וְכִי תֵּימָא, כֵּינָן דְּשָׁקִיל מִתַּרְוַיְיהוּ לָא אַתֵּי לְאַצְלוּיֵי דִּינָא, וְכִי לָא אַתֵּי לְאַצְלוּיֵי דִּינָא, מִי שָׁרֵי? וְהָתַנְיָא: ״וְשֹׁחַד לֹא תִקָּח״, מַה תַּלְמוּד לוֹמַר? אִם לְלַמֵּד שֶׁלֹּא לְזַכּוֹת אֶת הַחַיָּב וְלֹא לְחַיֵּב אֶת הַזַּכַּאי, הֲרֵי כְּבָר נֶאֱמַר: (דברים ט״ז:י״ט) ״לֹא תַטֶּה

מִשְׁפָּט״, אֶלָּא אֲפִלּוּ לְזַכּוֹת אֶת הַזַּכַּאי וּלְחַיֵּב אֶת הַחַיָּב, אָמְרָה תּוֹרָה: ״וְשֹׁחַד לֹא תִקָּח״. [הַנֵּי מִילֵּי, הֵיכָא דְּשָׁקִיל בְּתוֹרַת שׁוֹחֲדָא, קָרְנָא, בְּתוֹרַת אַגְּרָא הָוֵה שָׁקִיל. וּבְתוֹרַת אַגְּרָא מִי שָׁרֵי? וְהָתְנַן: הַנּוֹטֵל שָׂכָר לָדוּן, דִּינָיו בְּטֵלִין! הַנֵּי מִילֵּי אַגַּר דִּינָא, קָרְנָא, אַגַּר בְּטֵילָא הָוֵה שָׁקִיל. וַאֲגַר בְּטֵילָא מִי שָׁרֵי? וְהָתַנְיָא: מִכָּעָר הַדַּיָּן שֶׁנּוֹטֵל שָׂכָר לָדוּן, אֶלָּא שֶׁדִּינוֹ דִּין. הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵּימָא, אַגַּר דִּינָא, דִּינוֹ דִּין? וְהָתַנְיָא: הַנּוֹטֵל שָׂכָר לָדוּן, דִּינָיו בְּטֵלִין! אֶלָּא ׳אַגַּר בְּטֵילָא׳, וְקָתָנֵי: מִכָּעָר הַדַּיָּן. הַנֵּי מִילֵּי בְּטֵילָא דְּלָא מוּכְחָא, קָרְנָא, בְּטֵילָא דְּמוּכְחָא הָוֵה שָׁקִיל, דַּהֲוָה תָּהֵי בְּאַמְבָּרָא דְּחַמְרָא וְיָהֲבֵי לֵיהּ זוּזָא]. כִּי הָא דְּרַב הוּנָא, כִּי הֲוָה אַתֵּי דִּינָא לְקַמֵּיהּ, אָמַר לְהוּ: הָבוּ לִי גַּבְרָא דְּדָלֵי לִי בַּחֲרִיקָאֵי, וְאֵידָן לְכוּ דִּינָא. אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ: בּוֹא וּרְאֵה כַּמָּה סְמוּיוֹת עֵינֵיהֶם שֶׁל מְקַבְּלֵי שֹׁחַד; אָדָם חָשׁ בְּעֵינָיו, נוֹתֵן מָמוֹן לְרוֹפֵא, סָפֵק מִתְרַפֵּא סָפֵק אֵינוֹ מִתְרַפֵּא, וְהֵם נוֹטְלִין שָׁוֶה פְּרוּטָה וּמְסַמִּין עֵינֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר: (שמות כ״ג:ח׳) ״כִּי הַשֹּׁחַד יְעַוֵּר פִּקְחִים״. תָּנוּ רַבָּנָן: (דברים ט״ז:י״ט) ״כִּי הַשֹּׁחַד יְעַוֵּר עֵינֵי חֲכָמִים״, קַל־וָחֹמֶר לְטִפְּשִׁים. (שם) ״וִיסַלֵּף דִּבְרֵי צַדִּיקִים״ קַל־וָחֹמֶר לָרְשָׁעִים. מִידִּי, ׳טִפְּשִׁים׳ וּ׳רְשָׁעִים׳ בְּנֵי דִּינָא נִינְהוּ? אֶלָּא הָכִי קָאָמַר: ״כִּי הַשֹּׁחַד יְעַוֵּר עֵינֵי חֲכָמִים״, אֲפִלּוּ חָכָם גָּדוֹל וְלוֹקֵחַ שֹׁחַד, אֵינוֹ נִפְטָר מִן הָעוֹלָם בְּלֹא סַמְיוּת הַלֵּב. ״וִיסַלֵּף דִּבְרֵי צַדִּיקִים״ אֲפִלּוּ צַדִּיק גָּמוּר וְלוֹקֵחַ שֹׁחַד, אֵינוֹ נִפְטָר מִן הָעוֹלָם, בְּלֹא טֵרוּף הַדַּעַת. כִּי אָתָא רַב דִּימִי אָמַר: דָּרַשׁ רַב נַחְמָן בַּר כֹּהֵן: מַאי דִּכְתִיב: (משלי כ״ט:ד׳) ״מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ, וְאִישׁ תְּרוּמוֹת יֶהֶרְסֶנָּה״, אִם דּוֹמֶה דַּיָּן לְמֶלֶךְ, שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לִכְלוּם, יַעֲמִיד אָרֶץ. וְאִם דּוֹמֶה לְכֹהֵן, שֶׁמְּחַזֵּר עַל הַגָּרְנוֹת, יֶהֶרְסֶנָּה. אָמַר רַבָּה בַּר רַב שִׁילָא: הַאי דַּיָּנָא דְּשָׁאֵיל שְׁאֵילְתָּא, פָּסוּל לְמִידַן דִּינָא. וְלָא אָמְרַן אֶלָּא דְּלֵית לֵיהּ לְאוּשׁוּלֵי, אֲבָל אִית לֵיהּ לְאוּשׁוּלֵי, לֵית לָן בָּהּ. אָמַר רָבָא: מַאי טַעְמָא דְּשׁוֹחֲדָא? כֵּיוָן דִּמְקַבֵּל שֹׁחַד מִינַּיהּ, אִיקָּרְבָא דַּעְתֵּיהּ לְגַבֵּיהּ וַהֲוֵי כְּגוּפֵיהּ, וְאֵין אָדָם רוֹאֶה חוֹבָה לְעַצְמוֹ. מַאי ׳שֹׁחַד׳? שֶׁהוּא חַד! אָמַר רַב פָּפָּא: לָא לִידוּן אִינִישׁ דִּינָא לְמַאן דְּרָחִים לֵיהּ, וְלָא לְמַאן דְּסָנֵי לֵיהּ. דְּרָחִים לֵיהּ, לָא חָזֵי לֵיהּ חוֹבָה, דְּסָנֵי לֵיהּ, לָא חָזֵי לֵיהּ זְכוּתָא. אָמַר אַבַּיֵּי: הַאי צוּרְבָא מֵרַבָּנָן דְּמְרַחֲמִין לֵיהּ בְּנֵי מָתָא, לָאו מִשּׁוּם דְּמַעֲלֵי טְפֵי, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּלָא מוֹכַח לְהוּ בְּמִילֵּי דִּשְׁמַיָּא. [אָמַר רָבָא: מֵרִישׁ הָוֵה אָמִינָא: הַנֵּי בְּנֵי מְחוֹזָא, כּוּלְּהוּ רָחְמוּ לִי. כֵּיוָן דַּהֲוָאי דַּיָּנָא, אָמִינָא: מִינַּיְהוּ סָנוּ לִי וּמִינַּיְהוּ רָחְמוּ לִי. כֵּיוָן דַּחֲזָאי דְּמַאן דְּמִיחַיֵּב לֵיהּ הָאִידָנָא, קָא זָכֵי לְמָחָר, אָמִינָא: אִי מִרְחַם, כּוּלְּהוּ רָחְמוּ לִי, אִי מַסְנוּ, כּוּלְּהוּ סָנוּ לִי].

ב לט תָּנוּ רַבָּנָן: (שמות כ״ג:ח׳) ״וְשֹׁחַד לֹא תִקָּח״, אֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֹׁחַד מָמוֹן, אֶלָּא אֲפִלּוּ שֹׁחַד דְּבָרִים נַמִּי אָסוּר, מִדְּלָא כְּתִיב: ״בֶּצַע לֹא תִקָּח״. הֵיכִי דָּמֵי ׳שֹׁחַד דְּבָרִים׳? כִּי הָא דִּשְׁמוּאֵל הֲוָה עָבַר בְּמַבְּרָא, אָתָא הַהוּא גַּבְרָא יָהֵב לֵיהּ יָדֵיהּ. אָמַר לֵיהּ: מַאי עָבְידְתִּיךְ? אָמַר לֵיהּ: דִּינָא אִית לִי. אָמַר לֵיהּ: פָּסֵילְנָא לָךְ לְדִינָא. אֲמִימָר הֲוָה יָתִיב וְקָא דָאִין דִּינָא. פָּרַח גַּדְפָּא אַרִישֵׁיהּ. אָתָא הַהוּא גַּבְרָא, שַׁקְלֵיהּ. אָמַר לֵיהּ: מַאי עָבְידְתִּיךְ? [אָמַר לֵיהּ: דִּינָא אִית לִי. אָמַר לֵיהּ: פָּסֵילְנָא לָךְ לְדִינָא]. מַר עוּקְבָא הֲוָה שָׁדֵי רוֹקָא קַמֵּיהּ, אָתָא הַהוּא גַּבְרָא כַּסֵּייהּ. אָמַר לֵיהּ: מַאי עָבְידְתִּיךְ? [אָמַר לֵיהּ: דִּינָא אִית לִי. אָמַר לֵיהּ: פָּסֵילְנָא לָךְ לְדִינָא]. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי, הֲוָה רָגִיל אַרִיסֵיהּ דַּהֲוָה מַיְתֵי לֵיהּ כָּל מַעֲלֵי שַׁבְּתָא כַּנְתָּא דְּפִירֵי. יוֹמָא חַד אַיְתֵי לֵיהּ בַּחֲמִשֵּׁי בְּשַׁבְּתָא, אָמַר לֵיהּ: מַאי שְׁנָא הָאִידָנָא? אָמַר לֵיהּ: דִּינָא אִית לִי וַאֲמִינָא: אַגַּב אוֹרְחָאי אֵיתֵי לֵיהּ לְמַר. לָא קַבֵּיל מִינֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ: פָּסֵילְנָא לָךְ לְדִינָא. אוֹתִיב זוּזָא דְּרַבָּנָן וְקָא דָּיְנִין לֵיהּ. בַּהֲדֵי דְּקָא אָזִיל וְאַתֵּי, אָמַר: אִי בָּעֵי טָעִין הָכִי, וְאִי בָּעֵי טָעִין הָכִי. אָמַר: תִּפַּח נַפְשָׁם שֶׁל מְקַבְּלֵי שֹׁחַד. וּמָה אֲנִי שֶׁלֹּא נָטַלְתִּי, וְאִם נָטַלְתִּי, כָּךְ! מְקַבְּלֵי שֹׁחַד, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן אֱלִישָׁע, אַיְתֵי לֵיהּ הַהוּא גַּבְרָא רֵאשִׁית הַגֵּז. אָמַר לֵיהּ: מֵהֵיכָא אַתְּ? אָמַר לֵיהּ: מִדּוּפְּלָן, וּמֵהָתָם לְהָכָא לָא הֲוָה כֹּהֵן לְמֵיתְבָא לֵיהּ? אָמַר לֵיהּ: דִּינָא אִית לִי, אשתשר [וַאֲמִינָא: אַגַּב אוֹרְחָאי אֵיתֵי לֵיהּ לְמַר. אָמַר לֵיהּ: פָּסֵילְנָא לָךְ לְדִינָא. לָא קַבֵּיל מִינֵּיהּ. אוֹתִיב לֵיהּ זוּגָא דְּרַבָּנָן וְקָא דָּיְנֵי לֵיהּ. בַּהֲדֵי דְּקָא אָזִיל וְאַתֵּי, אָמַר: אִי בָּעֵי טָעִין הָכִי, וְאִי בָּעֵי טָעִין הָכִי. אָמַר: תִּפַּח נַפְשָׁם שֶׁל מְקַבְּלֵי שֹׁחַד. וּמָה אֲנִי שֶׁלֹּא נָטַלְתִּי, וְאִם נָטַלְתִּי, שֶׁלִּי נָטַלְתִּי, כָּךְ! מְקַבְּלֵי שֹׁחַד, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה]!

ג מ רַב עָנָן, אַיְתֵי לֵיהּ הַהוּא גַּבְרָא כַּנְתָּא דְּגִילְדָנֵי דְּבֵי גִּילֵי. אָמַר לֵיהּ: מַאי עָבְידְתִּיךְ? אָמַר לֵיהּ: דִּינָא אִית לִי. לָא קַבֵּיל מִינֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ: פָּסֵילְנָא לָךְ לְדִינָא. אָמַר לֵיהּ: דִּינֵיהּ דְּמַר לָא בָּעֵינָא, קִבּוּלֵי לְקַבֵּיל מַר, דְּלָא לִמְנַעַן מַר מֵאַקְרוּבֵי בְּכוּרִים. דְּתַנְיָא (מלכים־ב ד) ״וְאִישׁ בָּא מִבַּעַל שָׁלִשָׁה, וַיָּבֵא לְאִישׁ הָאֱלֹקִים לֶחֶם בִּכּוּרִים עֶשְׂרִים לֶחֶם [שְׂעֹרִים], וְכַרְמֶל בְּצִקְלֹנוֹ״. וְכִי אֱלִישָׁע אוֹכֵל בִּכּוּרִים הָוֶה? אֶלָּא לוֹמַר לְךָ: כָּל הַמֵּבִיא דּוֹרוֹן לְתַלְמִיד חָכָם, כְּאִלּוּ מַקְרִיב בִּכּוּרִים. אָמַר לֵיהּ: קִבּוּלֵי לָא בָּעֵינָא דְּאִיקַּבֵּיל, הַשְׁתָּא דְּאָמַרְתְּ לִי טַעְמָא, מְקַבְּלִינָן. שַׁדְּרֵיהּ לְקַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן. שָׁלַח לֵיהּ: נַדִּינֵיהּ מַר לְהַאי גַּבְרָא, דַּאֲנָא עָנָן פָּסֵילְנָא לֵיהּ לְדִינָא. אָמַר: מִדְּשָׁלַח לִי הָכִי, שְׁמַע מִינָּהּ קְרִיבֵיהּ הוּא. הֲוָה קָאִים דִּינָא דְּיַתְמֵי קַמֵּיהּ. אָמַר: הַאי ׳עָשָׂה׳ וְהַאי ׳עָשָׂה׳, עֲשֵׂה דִּכְבוֹד תּוֹרָה עָדִיף. סַלְקִינֵיהּ לְדִינָא דְּיַתְמֵי וְאַחְתֵּיהּ לְדִינֵיהּ. כֵּיוָן דְּחָזָא בַּעַל־דִּינֵיהּ יְקָרָא דְּקָא עָבֵיד לֵיהּ, (איסתתר) [אִיסְתַּתֵּם] טַעֲנָתֵיהּ.

ד מא רַב עָנָן, הֲוָה רָגִיל אֵלְיָהוּ דְּאַתֵּי גַּבֵּיהּ, דַּהֲוָה מַתְנֵי לֵיהּ סִדְרָא דְּאֵלְיָהוּ. כֵּיוָן דְּעָבִיד הָכִי, אִיסְתַּלַּק. אוֹתִיב בְּתַעֲנִיתָא וּבָעָא רַחֲמֵי וְאָתָא, כִּי אָתָא, הֲוָה מִיבְעֵית לֵיהּ בְּעוּתֵיהּ, וְעָבִיד תֵּיבוּתָא (ואנחיה) וְיָתִיב קַמֵּיהּ, עַד דַּאֲפֵיק לֵיהּ סִדְרֵיהּ, וַהֲינוּ דַּאֲמְרִי: ״סֵדֶר אֵלְיָהוּ רַבָּה״, ״סֵדֶר אֵלְיָהוּ זוּטָא״.

ה מב בִּשְׁנֵי דְּרַב יוֹסֵף הֲוָה רִיתְחָא. אָמְרוּ לֵיהּ רַבָּנָן לְרַב יוֹסֵף: לִיבָּעֵי מַר רַחֲמֵי. אָמַר לְהוּ: הַשְׁתָּא, וּמָה אֱלִישָׁע, דְּכִי הֲווּ רַבָּנָן מִיפְּטְרֵי מִקַּמֵּיהּ, הֲווּ פַּיְשֵׁי תְּרֵי אַלְפִין וּמְאתָן רַבָּנָן, בְּעִידָּן רִיתְחָא, לָא הֲוָה בָּעֵי רַחֲמֵי, אֲנָא, אִיבָּעֵי רַחֲמֵי? וּמִמַּאי דְּפַיְשֵׁי הָכִי? דִּכְתִיב: (מלכים ב ד׳:מ״ג) ״וַיֹּאמֶר מְשָׁרְתוֹ: מָה אֶתֵּן

זֶה לִפְנֵי מֵאָה אִישׁ?״, מַאי ״לִפְנֵי מֵאָה אִישׁ״? אִילֵימָא: דְּכוּלְּהוּ לִפְנֵי מֵאָה אִישׁ, בִּשְׁנֵי בַּצִּרֶת, טוּבָא הָווּ! ? אֶלָּא לָאו, דְּכָל חַד וְחַד קַמֵּי מֵאָה אִישׁ. כִּי הָווּ מִפְטְרוּ רַבָּנָן מִבֵּי רַב הָווּ פָּיְשֵׁי אַלְפָא וּמָאתָן רַבָּנָן. מִבֵּי רַב הוּנָא הָווּ פָּיְשֵׁי תַּמְנֵי מְאָה רַבָּנָן. רַב הוּנָא הֲוָה דָּרִישׁ בִּתְלִיסַר אָמוֹרָאֵי. כִּי הָווּ קָיְמֵי רַבָּנָן מִפְּתִיבְתָּא דְּרַב הוּנָא וְנַפְצֵי גְּלִימֵיהוּ, הֲוָה סָלִיק אַבְקָא וְכַסֵּי לֵיהּ לְיוֹמָא, וַאֲמְרֵי בְּמַעֲרָבָא: קָמוּ לֵיהּ מִפִּתִיבְתָּא דְּרַב הוּנָא בַּבְלָאָה. כִּי מִפְטְרֵי רַבָּנָן מִבֵּי רַבָּה וְרַב יוֹסֵף, הָווּ פָּיְשֵׁי אַרְבַּע מְאָה רַבָּנָן וְקָרוּ לְנַפְשַׁיְיהוּ: ״יַתְמֵי״. כִּי הָווּ מִפְטְרֵי רַבָּנָן מִבֵּי אַבַּיֵי, וְאַמְרֵי לָהּ מִבֵּי רַב פָּפָּא, וְאַמְרֵי לָהּ מִבֵּי רַב אַשִׁי, הָווּ פָּיְשֵׁי מָאתָן רַבָּנָן וְקָרוּ לְנַפְשַׁיְיהוּ: ״יַתְמֵי דְּיַתְמֵי״.

ו מג אָמַר שְׁמוּאֵל: שִׁנּוּי וֶסֶת תְּחִלַּת חֳלִי מֵעַיִם. כָּתוּב בְּסֵפֶר בֶּן סִירָא: (משלי ט״ו:ט״ו) ״כָּל יְמֵי עָנִי רָעִים״, וְהָא אִיכָּא שַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים? כְּדִשְׁמוּאֵל, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: שִׁנּוּי וֶסֶת, תְּחִלַּת חֳלִי מֵעַיִם. בֶּן סִירָא אוֹמֵר: ״אַף לֵילוֹת״. בִּשְׁפַל גַּגִּים גַּגּוֹ וּבְמִרוֹם הָרִים כִּרְמוֹ, מִמְּטַר גַּגִּים לְגַגּוֹ, וּמֵעֲפַר כִּרְמוֹ לְכַרְמִים.

ז מד תָּנוּ רַבָּנָן: לְעוֹלָם יָדוּר אָדָם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲפִלּוּ בְּעִיר שֶׁרֻבָּהּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים. וְאַל יָדוּר בְּחוּץ לָאָרֶץ, וַאֲפִלּוּ בְּעִיר שֶׁרֻבָּהּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּל הַדָּר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, דּוֹמֶה כְּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱלוֹהַּ, וְכָל הַדָּר בְּחוּץ לָאָרֶץ, דּוֹמֶה כְּמִי שֶׁאֵין לוֹ אֱלוֹהַּ, שֶׁנֶּאֱמַר: (ויקרא כ״ה:ל״ח-ל״ט) ״לָתֵת לָכֶם אֶת אֶרֶץ כְּנַעַן לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים״. וְכִי כָּל שֶׁאֵינוֹ דָּר בָּאָרֶץ אֵין לוֹ אֱלוֹהַּ? אֶלָּא לוֹמַר לְךָ: כָּל הַדָּר בְּחוּץ לָאָרֶץ כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. וְכֵן בְּדָוִד הוּא אוֹמֵר: (שמואל א כ״ו:י״ט) ״כִּי גֵרְשׁוּנִי הַיּוֹם מֵהִסְתַּפֵּחַ בְּנַחֲלַת ה׳, לֵאמֹר לֵךְ עֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים״. וְכִי מִי אָמַר לוֹ לְדָוִד: ״לֵךְ עֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים״? אֶלָּא לוֹמַר לְךָ: כָּל הַדָּר בְּחוּץ לָאָרֶץ, כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים.

ח מה רַבִּי זֵירָא הֲוָה קָא מְשְׁתַּמֵּיט מִינֵּיהּ דְּרַב יְהוּדָה, דְּבָעֵי לְמֵיסַק לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה: כָּל הָעוֹלֶה מִבָּבֶל לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה, שֶׁנֶּאֱמַר: (ירמיהו כ״ז:כ״ב) ״בָּבֶלָה יוּבָאוּ וְשָׁמָּה יִהְיוּ, עַד יוֹם פָּקְדִי אֹתָם, נְאֻם ה׳״, וְרַבִּי זֵירָא? הַהוּא, בִּכְלֵי שָׁרֵת כְּתִיב. וְרַב יְהוּדָה? כְּתִיב קְרָא אַחֲרִינָא: (שה״ש־ב) ״הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם בִּצְבָאוֹת אוֹ בְּאַיְלוֹת הַשָּׂדֶה״ וְגוֹ׳. וְרַבִּי זֵירָא? הַהוּא שֶׁלֹּא יַעֲלוּ יִשְׂרָאֵל בַּחוֹמָה. וְרַב יְהוּדָה? ׳הִשְׁבַּעְתִּי׳ אַחֲרִינָא כְּתִיב! וְרַבִּי זֵירָא? הַהוּא מִיבָּעֵי לֵיהּ לְכִדְרַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא, דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא: שָׁלֹשׁ שְׁבוּעוֹת הַלָּלוּ לָמָּה? אַחַת, שֶׁלֹּא יַעֲלוּ יִשְׂרָאֵל בַּחוֹמָה, וְאַחַת, שֶׁהִשְׁבִּיעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יִמְרְדוּ בְּאֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְאַחַת, שֶׁהִשְׁבִּיעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אֻמּוֹת הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא יִשְׁתַּעְבְּדוּ בָּהֶן בְּיִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִדַּאי. וְרַב יְהוּדָה? (אמר): (שם) ״אִם תָּעִירוּ וְאִם תְּעוֹרְרוּ״ כְּתִיב. וְרַבִּי זֵירָא? מִיבָּעֵי לֵיהּ לְכִדְרַבִּי לֵוִי, דְּאָמַר: שֵׁשׁ שְׁבוּעוֹת הַלָּלוּ לָמָּה? תְּלָתָא, דַּאֲמָרַן, אִינָךְ: שֶׁלֹּא יִגְלוּ אֶת הַקֵּץ, וְשֶׁלֹּא יַרְחֲקוּ אֶת הַקֵּץ, וְשֶׁלֹּא יְגַלּוּ אֶת הַסּוֹד לָאֻמּוֹת הָעוֹלָם. (שם) ״בִּצְבָאוֹת אוֹ בְּאַיְלוֹת הַשָּׂדֶה״, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: אִם אַתֶּם מְקַיְּמִים אֶת הַשְּׁבוּעָה, מוּטָב, וְאִם לָאו, אֲנִי מַתִּיר אֶת בְּשַׂרְכֶם כְּצְבָאוֹת אוֹ כְּאַיְלוֹת הַשָּׂדֶה.

ט מו אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: כָּל הַדָּר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שָׁרוּי בְּלֹא עָוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר: (ישעיהו ל״ג:כ״ד) ״וּבַל יֹאמַר שָׁכֵן חָלִיתִי הָעָם הַיּוֹשֵׁב בָּהּ נְשֻׂא עָוֹן״. אָמַר לֵיהּ (רבינא) [רָבָא] לְרַב אַשִׁי: אֲנָן, בְּסוּבְלֵי חֻלָאֵי מַתְנִינַן לָהּ. אָמַר רַב עָנָן: כָּל הַקָּבוּר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּאִלּוּ קָבוּר תַּחַת הַמִּזְבֵּחַ, כְּתִיב הָכָא: (שמות כ׳:כ״א) ״מִזְבַּח אֲדָמָה תַּעֲשֶׂה לִי״, וּכְתִיב הָתָם: (דברים ל״ב:מ״ג) ״וְכִפֶּר אַדְמָתוֹ עַמּוֹ״. עוּלָּא הֲוָה רָגִיל, דַּהֲוָה סָלִיק לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. נָח נַפְשֵׁיהּ בְּחוּץ לָאָרֶץ. אַתּוּ אָמְרוּ לֵיהּ לְרַבִּי אֶלְעָזָר. אָמַר: אַנְתְּ עוּלָּא (עמוס ז׳:י״ז) ״עַל אֲדָמָה טְמֵאָה תָּמוּת״. אָמְרוּ לוֹ: אֲרוֹנוֹ בָּא. אָמַר לָהֶם: אֵינוֹ דּוֹמֶה קוֹלַטְתּוֹ מְחַיֶּים, לְקוֹלַטְתּוֹ לְאַחַר מִיתָה. הַהוּא גַּבְרָא דְּנָפְלָה לֵיהּ יְבָמָה בֵּי חוֹזָאָה, אָתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי חֲנִינָא. אָמַר לֵיהּ: מַהוּ לְמִיחַת וּלְיַבְּמָהּ? אָמַר לֵיהּ: אָחִיו נָשָׂא כּוּתִית וּמֵת, בָּרוּךְ הַמָּקוֹם שֶׁהֲרָגוֹ, וְהוּא יֵרֵד אַחֲרָיו? אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר שְׁמוּאֵל: כְּשֵׁם שֶׁאָסוּר לָצֵאת מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְבָבֶל, כָּךְ אָסוּר לָצֵאת מִבָּבֶל לִשְׁאָר אֲרָצוֹת. רַבָּה וְרַב יוֹסֵף, דְּאָמְרֵי תַּרְוַיְיהוּ: אֲפִלּוּ מִפּוּמְבְּדִיתָא לְבֵי כּוּבֵי. הַהוּא דְּנָפַק מִפּוּמְבְּדִיתָא לְאֵיסְתּוּנְיָא, שָׁכִיב. אָמַר אַבַּיֵי: אִי בְּעֵי הַאי צוּרְבָא מֵרַבָּנָן הֲוָה חַיֵּי. רַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּאָמְרֵי תַּרְוַיְיהוּ: כְּשֵׁרִין שֶׁבְּבָבֶל, אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל קוֹלַטְתָּן, כְּשֵׁרִין שֶׁבְּשִׁאָר אֲרָצוֹת, בָּבֶל קוֹלַטְתָּן. לְמַאי? אִילֵימָא לְיוּחְסִין? וְהָאָמַר מַר: כָּל הָאֲרָצוֹת עִסָּה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עִסָּה לְבָבֶל. אֶלָּא לְעִנְיַן קְבוּרָה.

י מז אָמַר רַב יְהוּדָה: כָּל הַדָּר בְּבָבֶל כְּאִלּוּ דָּר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר: (זכריה ב׳:י״א) ״הוֹי צִיּוֹן הִמָּלְטִי יוֹשֶׁבֶת בַּת בָּבֶל״. אָמַר אַבַּיֵי: נַקְטִינַן, בָּבֶל לָא חָזְיָא חַבְלֵיהּ דְּמָשִׁיחַ. תִּרְגְּמָהּ, אַהוּצַל־דְּבִנְיָמִין, וְקָרוּ לֵיהּ: ׳קְרָנָא דְּשֵׂיזַבְתָּא׳. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מֵתִים שֶׁבְּחוּץ לָאָרֶץ אֵינָם חַיִּים, שֶׁנֶּאֱמַר: (יחזקאל כ״ו:כ׳) ״וְנָתַתִּי צְבִי בְּאֶרֶץ חַיִּים״, אֶרֶץ שֶׁצְּבִיוֹנִי בָּהּ, מֻתֶּרֶת חַיִּים, שֶׁאֵין צְבִיוֹנִי בָּהּ, אֵין מֻתֶּרֶת חַיִּים. מַתִּיב רַבִּי אַבָּא בַּר מָמָל: (ישעיהו כ״ו:י״ט) ״יִחְיוּ מֵתֶיךָ נְבֵלָתִי יְקוּמוּן״, מַאי לָאו: ״יִחְיוּ מֵתֶיךָ״, מֵתִים שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, ״נְבֵלָתִי יְקוּמוּן״, מֵתִים שֶׁבְּחוּץ לָאָרֶץ? וּמַאי ״וְנָתַתִּי צְבִי בְּאֶרֶץ חַיִּים״? אַנְבּוּכַדְנֶצַּר הוּא דִּכְתִיב, דְּאָמַר רַחֲמָנָא: מַיְתֵינָא עֲלַיְיהוּ מַלְכָּא דְּקַלִּיל כִּי טַבְיָא. אָמַר לֵיהּ: רַבִּי, מִקְרָא אַחֵר אֲנִי דּוֹרֵשׁ: (ישעיהו מ״ב:ה׳) ״נֹתֵן נְשָׁמָה לָעָם עָלֶיהָ וְרוּחַ לַהֹלְכִים בָּהּ״. וְאֶלָּא הָא כְּתִיב: ״נְבֵלָתִי יְקוּמוּן״? הַהוּא, בִּנְפָלִים הוּא דִּכְתִיב. וְרַבִּי אַבָּא בַּר מָמָל, הַאי ״נוֹתֵן נְשָׁמָה לָעָם עָלֶיהָ״, מַאי עָבִיד לֵיהּ? מְבָעֵי לֵיהּ לְכִדְרַבִּי אַבָּהוּ, דְּאָמַר רַבִּי אַבָּהוּ: אֲפִלּוּ שִׁפְחָה [כְּנַעֲנִית] שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מֻבְטָח לָהּ שֶׁהִיא בַּת הָעוֹלָם הַבָּא, כְּתִיב הָכָא: ״לָעָם עָלֶיהָ״, וּכְתִיב הָתָם: (בראשית כ״ב:ה׳) ״שְׁבוּ לָכֶם פֹּה עִם הַחֲמוֹר״, עַם הַדּוֹמֶה לַחֲמוֹר. ״וְרוּחַ לַהֹלְכִים בָּהּ״, אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה (אמר רבי) [בַּר] אַבָּא, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל

הַמְהַלֵּךְ אַרְבַּע אַמּוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מֻבְטָח לוֹ שֶׁהוּא בֶּן הָעוֹלָם הַבָּא. וּלְרַבִּי אֶלְעָזָר, צַדִּיקִים שֶׁבְּחוּץ לָאָרֶץ אֵינָם חַיִּים? אָמַר רַבִּי (אילא) [אֵילָאי]: עַל יְדֵי גִּלְגּוּל. מַתְקִיף לָהּ רַבִּי אַבָּא סָלָא רַבָּה: ״גִּלְגּוּל״ לַצַּדִּיקִים, צַעַר הוּא? אָמַר אַבַּיֵי: מְחִלּוֹת נַעֲשׂוֹת לָהֶם בַּקַּרְקַע.

יא מח ״וּנְשָׁאתַנִי מִמִּצְרַיִם וּקְבַרְתָּנִי בְּקִבְרָתָם״ (בראשית מ״ז:ל׳), אָמַר קְרָנָא: דְּבָרִים בְּגוֹ, יוֹדֵעַ הָיָה יַעֲקֹב אָבִינוּ, שֶׁצַּדִּיק גָּמוּר הָיָה, וְאִם מֵתִים שֶׁבְּחוּץ לָאָרֶץ חַיִּים, לָמָּה הִטְרִיחַ אֶת בָּנָיו? (שמא לא יזכה למחילות) [שֶׁלֹּא קִבֵּל עָלָיו צַעַר מְחִלּוֹת]. כֵּיוֹצֵא בַּדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר: (שם נ) ״וַיַּשְׁבַּע יוֹסֵף אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״ וְגוֹ׳. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: דְּבָרִים בְּגוֹ, יוֹדֵעַ הָיָה יוֹסֵף בְּעַצְמוֹ, שֶׁצַּדִּיק גָּמוּר הָיָה, וְאִם מֵתִים שֶׁבְּחוּץ לָאָרֶץ חַיִּים, לָמָּה הִטְרִיחַ אֶת אֶחָיו אַרְבַּע מֵאוֹת פַּרְסָה? (שמא לא יזכה למחילות) [שֶׁלֹּא קִבֵּל עָלָיו צַעַר מְחִלּוֹת]. שְׁלָחוּ לֵיהּ אֲחוּהִי לְרַבָּה: יוֹדֵעַ הָיָה יַעֲקֹב שֶׁצַּדִּיק גָּמוּר הָיָה וְכוּ׳. אִילְפָא מוֹסִיף בָּהּ דְּבָרִים: מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁהָיָה מִצְטַעֵר עַל אִשָּׁה אַחַת, וּבִקֵּשׁ לֵירֵד, כֵּיוָן שֶׁשָּׁמַע כָּזֹאת, גִּלְגֵּל בְּעַצְמוֹ עַד יוֹם מוֹתוֹ. אַף עַל פִּי שֶׁחָכָם גָּדוֹל אַתָּה, אֵינוֹ דּוֹמֶה לוֹמֵד מֵעַצְמוֹ, לְלוֹמֵד מֵרַבּוֹ. וְאִי תֵּימָא: אֵין לְךָ רַב, יֵשׁ לְךָ רַב! וּמַנּוּ? רַבִּי יוֹחָנָן. וְאִם אֵין אַתָּה עוֹלֶה, הִזָּהֵר בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים: אַל תַּרְבֶּה בִּישִׁיבָה, שְׁיִשִּׁיבָה קָשָׁה לְתַחְתּוֹנִיּוּת. וְאַל תַּרְבֶּה בַּעֲמִידָה, שְׁעֲמִידָה קָשָׁה לַלֵּב. וְאַל תַּרְבֶּה בַּהֲלִיכָה, שְׁהֲלִיכָה קָשָׁה לָעֵינַיִם. אֶלָּא: שְׁלִישׁ בַּעֲמִידָה, שְׁלִישׁ בִּישִׁיבָה, שְׁלִישׁ בְּהִלּוּךְ. כָּל יְשִׁיבָה שֶׁאֵין עִמָּהּ סְמִיכָה, עֲמִידָה נוֹחָה הֵימֶנָּה. ׳עֲמִידָה׳, סַלְקָא דַּעְתָּךְ? וְהָאֲמַרְתְּ: עֲמִידָה קָשָׁה לַלֵּב? אֶלָּא יְשִׁיבָה שֶׁאֵין בָּהּ סְמִיכָה, עֲמִידָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ סְמִיכָה, נוֹחָה הֵימֶנָּה.

יב מט אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: עַמֵּי אֲרָצוֹת אֵינָם חַיִּים, שֶׁנֶּאֱמַר: (ישעיהו כ״ו:י״ד) ״מֵתִים בַּל יִחְיוּ, רְפָאִים בַּל יָקֻמוּ״, תַּנְיָא נַמִּי הָכִי: ״מֵתִים בַּל יִחְיוּ״, יָכוֹל לַכֹּל? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״רְפָאִים בַּל יָקֻמוּ״, בְּמַרְפֵּא עַצְמוֹ מִדִּבְרֵי תוֹרָה הַכָּתוּב מְדַבֵּר. אָמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן: לָא נִיחָא לְמָרַיְהוּ דְּאָמְרַתְּ לְהוּ הָכִי, הַהוּא בְּמַרְפֵּא עַצְמוֹ לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, הוּא דִּכְתִיב. אָמַר לֵיהּ: מִקְרָא אַחֵר אֲנִי דּוֹרֵשׁ, דִּכְתִיב: (שם) ״כִּי טַל אוֹרוֹת טַלֶּךָ, וָאָרֶץ רְפָאִים תַּפִּיל״, כָּל הַמִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹר תּוֹרָה אוֹר תּוֹרָה מְחַיֵּהוּ. וְכָל שֶׁאֵין מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹר תּוֹרָה, אֵין אוֹר תּוֹרָה מְחַיֵּהוּ. כֵּיוָן דְּחַזְיֵיהּ דְּקָא מִצְטַעֵר, אָמַר לֵיהּ: רַבִּי מָצָאתִי לָהֶם (רפואה) [תַּקָּנָה] מִן הַתּוֹרָה: (דברים ד׳:ד׳) ״וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה׳ אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם״, וְכִי אֶפְשָׁר לְדִבּוּקֵי בַּשְׁכִינָה? וְהָכְתִיב: (שם) ״כִּי ה׳ אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֹכְלָה הוּא״, אֶלָּא, כָּל הַמַּשִּׂיא בִּתּוֹ לְתַלְמִיד חָכָם, וְהֶעוֹשֶׂה פְּרַקְמַטְיָא לְתַלְמִיד חָכָם, וְהַמְהַנֶּה תַּלְמִיד חָכָם, מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ מְדַבֵּק בַּשְׁכִינָה. כֵּיוֹצֵא בַּדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר: (שם ל) ״לְאַהֲבָה אֶת ה׳ אֱלֹהֶיךָ וְגוֹ׳, וּלְדָבְקָה בּוֹ״, וְכִי אֶפְשָׁר לָאָדָם לְדַבֵּק בַּשְׁכִינָה? אֶלָּא, כָּל הַמַּשִּׂיא בִּתּוֹ לְתַלְמִיד חָכָם, וְהֶעוֹשֶׂה פְּרַקְמַטְיָא לְתַלְמִיד חָכָם, וְהַמְהַנֶּה תַּלְמִיד חָכָם מִנְכָסָיו, מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ מְדַבֵּק בַּשְׁכִינָה. אָמַר רַבִּי חִיָּא בְּרַבִּי יוֹסֵף: עֲתִידִין צַדִּיקִים שֶׁמְּבַצְּעִין וְעוֹלִים בְּירוּשָׁלַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: (תהילים ע״ב:ט״ז) ״וְיָצִיצוּ מֵעִיר כְּעֵשֶׂב הָאָרֶץ״, וְאֵין ׳עִיר׳ אֶלָּא יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: (מלכים ב י״ט:ל״ד) ״וְגַנּוֹתִי אֶל הָעִיר הַזֹּאת״. וְאָמַר רַבִּי חִיָּא בַּר יוֹסֵף: עֲתִידִין צַדִּיקִים שֶׁיַּעַמְדוּ בְּמַלְבּוּשֵׁיהֶם, קַלְוָחְמֶר מֵחִטָּה, מָה חִטָּה שֶׁנִּקְבְּרָה עֲרֻמָּה, יוֹצְאָה בְּכַמָּה מַלְבּוּשִׁין, צַדִּיקִים שֶׁנִּקְבְּרוּ בִּלְבוּשֵׁיהֶם עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה!

יג נ וְאָמַר רַבִּי חִיָּא בְּרַבִּי יוֹסֵף: עֲתִידָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁתּוֹצִיא גְּלוּסְקָאוֹת וּכְלֵי מֶילֶת, שֶׁנֶּאֱמַר: (תהלים שם) ״יְהִי פִסַּת בַּר בָּאָרֶץ״. תָּנוּ רַבָּנָן: ״יְהִי פִסַּת בַּר בָּאָרֶץ בְּרֹאשׁ הָרִים״. אָמְרוּ: עֲתִידָה חִטָּה שֶׁתְּתַמֵּר כְּדֶקֶל, וְעוֹלָה בְּרֹאשׁ הָרִים. וְשֶׁמָּא תֹּאמַר: יֵשׁ צַעַר לְקוֹצָרָהּ? תַּלְמוּד לוֹמַר: (שם) ״יִרְעַשׁ כַּלְּבָנוֹן פִּרְיוֹ״, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵבִיא רוּחַ מִבֵּית גְּנָזָיו, וּמְנַשֶּׁבֶת עָלֶיהָ, וּמַשִּׁירָהּ אֶת סָלְתָּהּ, וְאָדָם יוֹצֵא לַשָּׂדֶה וּמֵבִיא מְלֹא פִסַּת יָדוֹ, וּמִמֶּנָּה פַּרְנָסָתוֹ וּפַרְנָסַת אַנְשֵׁי בֵּיתוֹ. (דברים ל״ב:י״ד) ״עִם חֵלֶב כִּלְיוֹת חִטָּה״, אָמְרוּ: עֲתִידָה חִטָּה שֶׁתְּהֵא כְּשִׁתֵּי כִלְיוֹת שֶׁל שׁוֹר הַגָּדוֹל. וְאַל תִּתְמַהּ, שֶׁהֲרֵי שׁוּעָל קָנָן בְּלֶפֶת, וּשְׁקָלוּהוּ, וּמָצְאוּ בּוֹ שִׁשִּׁים לִיטְרִין, בְּלִיטְרָא שֶׁל צִפּוֹרִי. תַּנְיָא: אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מַעֲשֶׂה בְּשִׁיחִין, בְּאֶחָד שֶׁהִנִּיחַ לוֹ אָבִיו שִׁלְשָׁה בַּדֵּי חַרְדָּל, וְנִפְשַׁח אֶחָד מֵהֶם, וְנִמְצְאוּ בּוֹ תִּשְׁעָה קַבִּין חַרְדָּל, וּמֵעֲצָיו סְכָכוּ בּוֹ סֵפֶת יוֹצְרִין. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן תַּחְלִיפָא: קֶלַח שֶׁל כְּרוּב הִנִּיחַ לָנוּ אַבָּא, וְהָיִינוּ עוֹלִים וְיוֹרְדִים בּוֹ בְּסֵלָם. (שם) ״וְדַם עֵנָב תִּשְׁתֶּה חָמֶר״, אָמְרוּ: לֹא כָּעוֹלָם הַזֶּה, הָעוֹלָם הַבָּא. הָעוֹלָם הַזֶּה יֵשׁ בּוֹ צַעַר לִבְצֹר וְלִדְרֹךְ. הָעוֹלָם הַבָּא, מֵבִיא עֲנָבָה אַחַת בְּקָרוֹן אוֹ בִּסְפִינָה, וּמַנִּיחָהּ בְּזָוִית בֵּיתוֹ, וּמְסַפֵּק הֵימֶנָּה כְּפִיטָם גָּדוֹל, וְעֲצֵיהָ מַסִּיקִין תַּחַת הַתַּבְשִׁיל. וְאֵין לְךָ כָּל עֲנָבָה וַעֲנָבָה שֶׁאֵין בָּהּ שְׁלֹשִׁים גַּרְבֵי יַיִן, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְדַם עֵנָב תִּשְׁתֶּה חָמֶר״, אַל תִּקְרֵי ׳חָמֶר׳ אֶלָּא ׳חֹמֶר׳. כִּי אָתָא רַב דִּימִי, אָמַר: מַאי דִּכְתִיב: (בראשית מ״ט:י״א) ״אֹסְרִי לַגֶּפֶן עִירֹה״, אֵין לְךָ כָּל גֶּפֶן וְגֶפֶן שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁאֵין צָרִיךְ עִיר אֶחָד לִבְצֹר. ״וְלַשֹּׂרֵקָה בְּנִי אֲתֹנוֹ״, אֵין לְךָ כָּל אִילָן סָרָק שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁאֵינוֹ מוֹצִיא מֵשׁוֹי שְׁתֵּי אֲתוֹנוֹת. וְשֶׁמָּא תֹּאמַר: אֵין בּוֹ יַיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: (שם) ״כִּבֵּס בַּיַּיִן לְבֻשׁוֹ״. וְשֶׁמָּא תֹּאמַר: אֵינוֹ אָדֹם? תַּלְמוּד לוֹמַר: (שם) ״וּבְדַם עֲנָבִים״. וְשֶׁמָּא תֹּאמַר: אֵינוֹ מַרְוֶה? תַּלְמוּד לוֹמַר: (שם) ״סוּתֹה״. וְשֶׁמָּא תֹּאמַר: אֵין בּוֹ טַעַם? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״חַכְלִילִי עֵינַיִם מְיַּיִן״, כָּל חֵךְ שֶׁטּוֹעֵם אוֹמֵר: ׳לִי לִי׳. וְשֶׁמָּא תֹּאמַר: לַנְּעָרִים יָפָה וְלַזְּקֵנִים אֵינוֹ יָפָה? תַּלְמוּד לוֹמַר: (שם) ״וּלְבֶן שִׁנַּיִם מֵחָלָב״, אַל תִּקְרֵי ׳לְבֶן שִׁנַּיִם׳, אֶלָּא: ׳לְבֶן שִׁנַּיִם׳. פְּשִׁיטָה דְּקָרָא בְּמַאי כְּתִיב? כִּי אָתָא רַב דִּימִי אָמַר: אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם! רְמֹז בְּעֵינֶיךָ, דְּבָסִים מֵחָמְרָא, וְאַחְוִי לִי שִׁנְּיךָ, דְּבָסִים מֵחָלָבָא. מְסַיַּע לֵיהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: טוֹב הַמַּלְבִּין שִׁנַּיִם לַחֲבֵרוֹ, יוֹתֵר מִמַּשְׁקֵהוּ חָלָב, שֶׁנֶּאֱמַר: (שם) ״וּלְבֶן שִׁנַּיִם מֵחָלָב״, אַל תִּקְרֵי ׳לְבֶן שִׁנַּיִם׳, אֶלָּא ׳לִבּוּן שִׁנַּיִם׳.

יד נא רַב חִיָּא בַּר אַדָּא, מַקֵּרֵי דַּרְדְּקֵי דְּרֵישׁ לָקִישׁ חֲוָה, אִיפְּגַּר תְּלָתָא יוֹמֵי וְלָא אָתָא. כִּי אָתָא, אָמַר לֵיהּ: אַמַּאי אִיפְּגַּרְתְּ? אָמַר לֵיהּ: דָּלִית אַחַת הִנִּיחַ לִי אַבָּא, וּבָצַרְתִּי מִמֶּנָּה, יוֹם רִאשׁוֹן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֶשְׁכּוֹלוֹת, אֶשְׁכּוֹל לְגָרָב. יוֹם שֵׁנִי בָּצַרְתִּי שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֶשְׁכּוֹלוֹת שְׁתֵּי אֶשְׁכּוֹל לְגָרָב. יוֹם שְׁלִישִׁי בָּצַרְתִּי מִמֶּנָּה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֶשְׁכּוֹלוֹת שְׁלֹשָׁה אֶשְׁכּוֹלוֹת לְגָרָב, וְהִפְקַרְתִּי יוֹתֵר מֵחֲצָיָה. אָמַר לֵיהּ: אִי לָאו דְּאִיפְּגַּרְתָּא, חֲוָה עַבְדָא טָפֵי. רָמֵי בַּר יְחֶזְקֵאל אִיקְּלַע לִבְנֵי־בְּרַק, חֲזִינְהוּ לְהַנָּהוּ עִזֵּי דְּקָאֲכְלָן תּוּתֵי תְּאֵינֵי, וְקָא נָטְיָיף דּוּבְשָׁא מִתְּאֵינֵי, וַחֲלָבָא טָיְיף מִינַּיְהוּ, וּמִיעָרֵב בַּהֲדֵי הֲדָדֵי. אָמַר: הַיְינוּ, "זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ". אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בֶּן דּוֹסְתָּאִי: מִלֹּד לְאוֹנוֹ שְׁלֹשָׁה מִילִין, פַּעַם אַחַת קַדְּמִתִּי בַּנְּשֶׁף, וְהָלַכְתִּי עַד קַרְסַלַּי בְּדֶבֶשׁ שֶׁל תְּאֵנִים. אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: לְדִידִי חָזֵי לִי זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ שֶׁל צִפּוֹרִי, וַהֲוֵי שִׁיתְּסַר מִילִין אַשִּׁיתְּסַר מִילִין. אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: לְדִידִי חָזֵי לִי זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ שֶׁל כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהַוְיָא כְּמִבֵּי מִיכְסֵי עַד אַקְרָא דְּתוּלְבַּנְקִי עֶשְׂרִין וְתַרְתֵּי פַּרְסֵי אוּרְכָּא, וּפוּתְיָא שִׁיתָּא פַּרְסֵי. רַבִּי חֶלְבּוֹ וְרַבִּי עֲוִירָא וְרַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא אִיקְּלְעוּ לְהַהוּא אַתְרָא, אַיְתוּ קַמַּיְהוּ אֲפַרְסְקָא, דַּהֲוָה כְּאִלְפַּס כְּפַר־הֵינוּ, וְאִלְפַּס כְּפַר הֵינוּ כַּמָּה הֲוָה? חֲמֵשׁ סְאִין. אָכְלוּ שְׁלִישׁ וְהִפְקִירוּ שְׁלִישׁ וְנָתְנוּ לְפָנֵי בְּהֶמְתָּן שְׁלִישׁ. לְשָׁנָה אִיקְּלַע רַבִּי אֶלְעָזָר לְהָתָם וְאַיְתוּ לְקַמֵּיהּ, נָקְטָן בְּיֵדֵיהּ, וְאָמַר: (תהילים ק״ז:ל״ד) "אֶרֶץ פְּרִי לְמְלֵחָה, מֵרָעַת יוֹשְׁבֵי בָהּ". רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אִיקְּלַע לְגַבְלָא, חֲזִינְהוּ לְהַנָּהוּ קְטוֹפֵי דַּהֲווּ קָיְימֵי כִּי עֻגְלֵי. אָמַר: "עֲגָלִים בֵּין הַגְּפָנִים"? אָמְרוּ לֵיהּ: 'קְטוֹפֵי נִינְהוּ'. אָמַר: "אֶרֶץ אֶרֶץ הַכְנִיסִי פֵּרוֹתַיִךְ! לְמִי אַתְּ מוֹצִיאָה פֵּרוֹתַיִךְ? לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים הַלָּלוּ, שֶׁעָמְדוּ עָלֵינוּ בְּחַטֹּאתֵינוּ?" לְשָׁנָה אִיקְּלַע רַבִּי חִיָּא לְהָתָם, חֲזִינְהוּ דַּהֲווּ קָיְימֵי כְּעִזֵּי, אָמַר: "עִזִּים בֵּין הַגְּפָנִים?" אָמְרוּ לֵיהּ: "זִיל! לָא תַּעֲבִיד לָן כְּחַבְרָךְ".

טו נב תָּנוּ רַבָּנָן: בְּבִרְכוֹתֶיהָ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, בֵּית סְאָה עוֹשָׂה חֲמֵשׁ רִבּוֹא כּוֹרִין. בִּישִׁיבָתָהּ שֶׁל צִעַן, בֵּית סְאָה עוֹשָׂה שִׁבְעִים כּוֹרִין. דְּתַנְיָא: אָמַר רַבִּי מֵאִיר: אֲנִי רָאִיתִי בְּבִקְעַת בֵּית שְׁאָן, בֵּית סְאָה עוֹשָׂה שִׁבְעִים כּוֹרִין. וְאֵין לְךָ מְעֻלָּה בְּכָל אַרְצוֹת יוֹתֵר מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: (בראשית י׳:ו׳-ו״:ג׳:י׳) "כְּנַן ה׳ כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם", וְאֵין לְךָ מְעֻלָּה בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם יוֹתֵר מִצִּעַן, דַּהֲווּ מְרַבֵּי בָהּ מַלְכֵי, דִּכְתִיב: (ישעיהו ל׳:ד׳) "כִּי הָיוּ בְצֹעַן שָׂרָיו". וְאֵין לְךָ טְרָשִׁים בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מֵחֶבְרוֹן, דַּהֲווּ קָבְרֵי בָּהּ שִׁיכְבֵי, וַאֲפִלּוּ הָכִי חֶבְרוֹן מְכֻבָּדָה עַל אַחַת מִשִּׁבְעָה בְּצֹעַן, דִּכְתִיב: (במדבר י״ג:כ״ב) "וְחֶבְרוֹן, שֶׁבַע שָׁנִים נִבְנְתָה לִפְנֵי צֹעַן מִצְרָיִם". מַאי 'נִבְנְתָה'? אִילֵימָא, נִבְנְתָה מַמָּשׁ, אֶפְשָׁר אָדָם בּוֹנֶה בַּיִת לִבְנוֹ קָטָן, לִגְדֹּם שֶׁיִּבְנֶה לִבְנוֹ גָּדוֹל? שֶׁנֶּאֱמַר: (בראשית י) "וּבְנֵי חָם כּוּשׁ וּמִצְרַיִם וּפוּט וּכְנָעַן", אֶלָּא שֶׁמְּבֻנָּה עַל אַחַת מִשִּׁבְעָה בְּצֹעַן, וְהַנֵּי מִילֵי בִּטְרָשִׁים, אֲבָל שֶׁלֹּא בִּטְרָשִׁים, חֲמֵשׁ מְאָה. וְהַנֵּי מִילֵי שֶׁלֹּא בְּבִרְכוֹתֶיהָ, אֲבָל בְּבִרְכוֹתֶיהָ, כְּתִיב: (שם כו) "וַיִּזְרַע יִצְחָק בָּאָרֶץ הַהִיא, וַיִּמְצָא בַּשָּׁנָה הַהִיא מֵאָה שְׁעָרִים".

טז נג תַּנְיָא: אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: סְאָה בִּיהוּדָה הָיְתָה עוֹשָׂה חֲמֵשׁ סְאִים; סְאָה קֶמַח, סְאָה סֹלֶת, סְאָה סָבִין, סְאָה מֹרָן וּסְאָה קִבּוֹרִית. אָמַר לֵיהּ הַהוּא מִינָא לְרַבִּי חֲנִינָא: יָאֵי מְשַׁבְּחִיתוּ בָּהּ בְּאַרְעָכוֹן, בֵּית סְאָה אַחַת הִנִּיחַ לִי אַבָּא, מִמֶּנָּה מְשַׁח, מִמֶּנָּה חֲמַר, מִמֶּנָּה עִבּוּר, מִמֶּנָּה קְטָנִיּוֹת, מִמֶּנָּה רוֹעוֹת מִקְנָתִי. אָמַר לֵיהּ הַהוּא בַּר־אֱמוֹרָאָה לְבַר אַרְעָא דְּיִשְׂרָאֵל: הַאי (תלתא) [תָּאלְתָּא] דְּקַיְימָא אַגּוּדָּא דְּיַרְדְּנָא, כַּמָּה (גַּזְרִיתוּ) [גַּזְרִיתוּ] מִינָּהּ? אָמַר לֵיהּ: שִׁיתִּין כּוּרֵי. אָמַר לֵיהּ: אַבַּתִּי לָא מְעַיְלִיתוּ בָּהּ, אַחְרִיבְתּוּהָ? אַנָן, מְאָה וְעֶשְׂרִין כּוּרֵי הֲוָה גַּזְרִינָן מִינָּהּ. אָמַר לֵיהּ: אֲנָא נַמִּי, מִחַד גִּיסָא קָאֲמִינָא לָךְ. אָמַר רַב חִסְדָּא: מַאי דִּכְתִיב: (ירמיהו ג׳:י״ט) "וְאֶתֵּן לָךְ אֶרֶץ חֶמְדָּה נַחֲלַת צְבִי", לָמָּה נִמְשְׁלָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לִצְבִי? לוֹמַר לָךְ: מַה צְּבִי זֶה, אֵין עוֹרוֹ מַחְזִיק בְּשָׂרוֹ, אַף אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֵינָהּ מַחֲזֶקֶת פֵּרוֹתֶיהָ. דָּבָר אַחֵר: מַה צְּבִי זֶה, קַל מִכָּל הַחַיּוֹת, אַף אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל קַלָּה מִכָּל הָאֲרָצוֹת לְבַשֵּׁל אֶת פֵּרוֹתֶיהָ. אִי, מַה צְּבִי זֶה קַל, וְאֵין בְּשָׂרוֹ שָׁמֵן, אַף אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל קַלָּה לְבַשֵּׁל, וְאֵין פֵּרוֹתֶיהָ שְׁמֵנִים? תַּלְמוּד לוֹמַר: (שמות ג׳:ח׳) "אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ", שְׁמֵנִים מֵחָלָב וּמְתוּקִים מִדְּבַשׁ. (ובבא בתרא פרק מי־שמת (דף קמו) הביאו מאמר דומה לזה)

יז נד רַב יְהוּדָה, אָמַר רַב: מַעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד שֶׁשִּׁגֵּר לְבֵית חָמִיו יַיִן חָדָשׁ, וְשָׁמֵן חָדָשׁ, וּכְלֵי פִּשְׁתָּן חָדָשׁ בַּעֲגָלָה. מַאי קָמַשְׁמַע לָן? חֲשִׁיבוּתָא דְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, קָא מַשְׁמַע לָן.

יח נה רַבִּי אֶלְעָזָר, כִּי הֲוָה סָלִיק לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אָמַר: פַּלְטֵי לִי מֵחָדָא. כִּי סָמְכוּהוּ, אָמַר: פַּלְטֵי לִי מִתַּרְתֵּי. כִּי אוֹתְבוּהוּ בְּסוֹד הָעִבּוּר, אָמַר: פַּלְטֵי לִי מִתְּלָתָא, שֶׁנֶּאֱמַר: (יחזקאל י״ג:ט׳) "וְהָיְתָה יָדִי אֶל הַנְּבִיאִים הַחֹזִים שָׁוְא וְגוֹ', בְּסוֹד עַמִּי לֹא יִהְיוּ", זֶה סוֹד הָעִבּוּר. "וּבִכְתָב בֵּית יִשְׂרָאֵל לֹא יִכָּתֵבוּ", זוֹ סְמִיכָה. "וְאֶל אַדְמַת יִשְׂרָאֵל לֹא יָבֹאוּ", כְּמַשְׁמָעוֹ. רַבִּי זֵירָא, כִּי הֲוָה סָלִיק לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, לָא אַשְׁכַּח מַבְּרָא לְמֶעֱבַר, נָקֵט בְּמִצְרָא וְקָעָבַר. אָמַר לֵיהּ הַהוּא מִינָא: עַמָּא פְּזִיזָא! דְּקַדְּמִיתוּ פּוּמַיְכוּ לְאוּדְנַיְכוּ, אַבַּתִּי בִּפְזִיזוּתַיְכוּ קַיְימִיתוּ. אָמַר לֵיהּ: דּוּכְתָּא דְּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לָא זָכוּ לָהּ, אֲנָא, מִי יֵימַר דְּזָכֵינָא לָהּ?

יט רַבִּי אַבָּא, מְנַשֵּׁק כִּיפֵי דְּעַכּוֹ. רַבִּי חֲנִינָא, מְתַקֵּן מַתְקְלֵיהּ. רַבִּי אַמִּי וְרַבִּי אַסִי קָיְימֵי מִשְׁמְשָׁא לְטוּלָא וּמְטוּלָא לְמִשְׁמְשָׁא. רַבִּי חִיָּא בַּר גַּמְדָּא מִינַּנְדַר בְּעִפְרָא, שֶׁנֶּאֱמַר: (תהילים ק״ב:ט״ו) "כִּי רָצוּ עֲבָדֶיךָ אֶת אֲבָנֶיהָ וְאֶת עֲפָרָהּ יְחֹנֵנוּ". אָמַר רַבִּי זֵירָא, אָמַר (רבה בר ירמיה) [רַבִּי יִרְמְיָה בַּר אַבָּא]: דּוֹר שֶׁבָּן דָּוִד בָּא, קָטֵנּוֹרְיָא בְּתַלְמִידֵי חֲכָמִים. כִּי אֲמִרִיתָהּ קַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל, אָמַר: צְרוּף אַחַר צְרוּף, שֶׁנֶּאֱמַר: (ישעיהו ו׳:י״ג) "וְעוֹד בָּהּ עֲשִׂירִיָּה וְשָׁבָה וְהָיְתָה לְבָעֵר". תָּנֵי רַב יוֹסֵף: בְּזוּזֵי וּבְזוּזֵי דִּבְזוּזֵי. אָמַר רַב חִיָּא בַּר אַשִׁי, אָמַר רַב: עֲתִידִין כָּל אִילָנֵי סְרָק שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּטָּעֲנוּ פֵּרוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: (יואל ב׳:כ״ב) "כִּי עֵץ נָשָׂא פִרְיוֹ, תְּאֵנָה וָגֶפֶן נָתְנוּ חֵילָם".

כ הַדְּרָן עֲלָךְ מַסֶּכֶת כְּתֻבּוֹת